DÖNEM : 19 YASAMA YILI : 4

T. B. M. M.
TUTANAK DERGİSİ

CİLT : 89

124 üncü Birleşim
15 . 6 . 1995 Perşembe

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
I. – GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	3:4
II. – YOKLAMA	5
III. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER	5
1. – Bütçe Kanununda Yer Alan Bazı Hükümlerin İlgili Kanunlarında Düzenlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/343) (S. Sayısı : 71)	5
2. – Belediye Kanununa Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı ve İçişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/306) (S. Sayısı : 82)	5
3. – İnsan Hakları Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı ve Anayasa ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/376) (S. Sayısı : 139)	5
4. – Çorum Milletvekili Cemal Şahin'in, Türk Kanunu Medenisinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/324) (S. Sayısı : 134)	6
5. – Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdare Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarı ile Erzurum Milletvekili Rıza Müftüoğlu ve 10 Arkadaşının ve Erzurum Milletvekili İsmail Köse'nin Aynı Mahiyetteki	

Sayfa

Kanun Teklifleri ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/488, 2/9, 2/536) (S. Sayısı : 283) 6

6. – İl İdaresi Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve İçişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/553) (S. Sayısı : 391) 6

7. – Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezi Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun İki Maddesinin Yeniden Düzenlenmesine Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/355) (S. Sayısı : 66) 6

8. – Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ile Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Yasasında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Sağlık ve Sosyal İşler ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/432) (S. Sayısı : 201) 6

9. – İnsan Hakları Teşkilatının Kuruluş, Görev ve Yetkilerinin Belirlenmesine Dair Yetki Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/720) (S. Sayısı : 691) 7

10. – Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekili Bursa Milletvekili Turhan Tayan ile Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanvekili Hatay Milletvekili Nihat Matkap'ın; Özelleştirme Kanunu Teklifi ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (2/1142) (S. Sayısı : 699) 7

11. – Millî Ağaçlandırma Seferberlik Kanunu Tasarısı ile Bursa Milletvekili Turhan Tayan ve 29 Arkadaşının Millî Ağaçlandırma Seferberlik Kanun Teklifi ve Tarım, Orman ve Köyişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/744, 2/1095) (S. Sayısı : 798) 7

12. – Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Bursa Milletvekili Turhan Tayan, Samsun Milletvekili İhsan Saraçlar, Anavatan Partisi Grup Başkanvekilleri Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu, Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan, Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanı Ankara Milledvekili Seyfi Oktay, İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş, Batman Milletvekili Adnan Ekmen ve 292 Arkadaşının 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi, İzmir Milletvekili Cemal Tercan ve 153 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 82 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi, Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu ve 170 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Anayasaya Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/1007, 2/1110, 2/1312) (S. Sayısı : 861) 7:16, 18:36, 41:72, 75:81

IV. – SATAŞMALARA İLİŞKİN KONUŞMALAR **16**

1. – Zonguldak Milletvekili Bülent Ecevit'in, İstanbul Milletvekili Ali Oğuz'un kendisine sataşması nedeniyle konuşması 16:18

2. – Sıvas Milletvekili Abdullatif Şener'in, Uşak Milletvekili Ural Köklü'nün partisine sataşması nedeniyle konuşması 72:74

V. – USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER **37**

1. – Üzerinde görüşmeler tamamlanmış bir maddeyi komisyonun önergelerle birlikte geri alıp, redakte ederek geri getirmesi halinde, metnin yeni bir madde kabul edilerek tekrar görüşmeye tabi tutulup tutulmayacağı hakkında 37:41

I. – GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

TBMM Genel Kurulu saat 10.30'da açılarak beş oturum yaptı.

Ankara Milletvekili Ömer Ekinci'nin, bazı belediyelerin yanlış imar uygulamalarına ilişkin gündem dışı konuşmasına Devlet Bakanı Ziya Halis,

İçel Milletvekili Ali Er'in, kamu kurumlarında çalıştırılan geçici işçiler ile açıklanması gereken buğday taban fiyatlarına ilişkin gündem dışı konuşmasına Devlet Bakanı Esat Kıratlıoğlu,

Kütahya Milletvekili Ahmet Derin'in, Kütahya İli Emet İlçesi Belediye Başkanına ilişkin gündem dışı konuşmasına da, İçişleri Bakanı Nahit Menteşe,

Cevap verdiler.

İsviçre'ye gidecek olan Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hikmet Çetin'e, dönüşüne kadar, Devlet Bakanı Ziya Halis'in,

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine gidecek olan Devlet Bakanı Abdülbaki Ataç'a, dönüşüne kadar, Devlet Bakanı Bekir Sami Daçe'nin,

Kazakistan Cumhuriyetine gidecek olan :

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Hikmet Çetin'e, dönüşüne kadar, Devlet Bakanı Onur Kumbaracıbaşı'nın,

Devlet Bakanı Ayvaz Gökdemir'e, dönüşüne kadar, Devlet Bakanı Nafiz Kurt'un,

Vekillik etmelerinin uygun görüldüğüne ilişkin Cumhurbaşkanlığı tezkereleri Genel Kurulun bilgisine sunuldu.

Gündemin "Kanun Tasarı ve Teklifleriyle Komisyonlardan Gelen Diğer İşler" kısmının :

1 inci sırasında bulunan 58 ve 58'e 1 inci Ek,
2 nci sırasında bulunan 111,
3 üncü sırasında bulunan 112,
4 üncü sırasında bulunan 116,
5 inci sırasında bulunan 180,
6 ncı sırasında bulunan 193,
7 nci sırasında bulunan 322,
8 inci sırasında bulunan 337,
9 uncu sırasında bulunan 394,
10 uncu sırasında bulunan 395,
11 inci sırasında bulunan 404,
12 nci sırasında bulunan 373,
13 üncü sırasında bulunan 554,
14 üncü sırasında bulunan 606,
15 inci sırasında bulunan 609,
16 ncı sırasında bulunan 624,
17 nci sırasında bulunan 691,
18 inci sırasında bulunan 690,
19 uncu sırasında bulunan 779,
20 nci sırasında bulunan 71,
21 inci sırasında bulunan 82,

22 nci sırasında bulunan 139,
23 üncü sırasında bulunan 134,
24 üncü sırasında bulunan 283,
25 inci sırasında bulunan 391,
26 ncı sırasında bulunan 66,
27 nci sırasında bulunan 201,
28 inci sırasında bulunan 699,
29 uncu sırasında bulunan 798,

S. Sayılı kanun tasarı ve teklifleri ile soruşturma komisyonları raporlarının görüşmeleri, ilgili komisyon temsilcileri Genel Kurulda hazır bulunmadıklarından, ertelendi.

7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin (2/1007, 2/1110, 2/1312) (S. Sayısı : 861) tümü üzerindeki müzakereler tamamlandı.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin tümü üzerindeki müzakereler sırasında :

Ankara Milletvekili Mümtaz Soysal, Anayasa Komisyonu Sözcüsü İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca'nın, konuşmasında, ileri sürmüş olduğu görüşten farklı bir görüş atfolunduğu iddiasıyla bir konuşma yaptı.

Gizli oylama uygulamasına ilişkin usul görüşmesi yapıldı.

Yapılan gizli oylama sonucunda maddelere geçilmesi kabul edildi. 1 inci madde üzerindeki müzakereler tamamlandı; istem üzerine, bu madde ve önergeler komisyona verildi. 2 nci madde okundu. Grup Başkanvekillerince varılan mutabakat nedeniyle,

Alınan karar gereğince, 15 Haziran 1995 Perşembe günü saat 10.30'da toplanmak üzere, Birleşime 22.43'te son verildi.

Yasin Hatiboğlu
Başkanvekili

Abbas İnceayan	*Işılay Saygın*
Bolu	İzmir
Kâtip Üye	Kâtip Üye

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 10.30

BAŞKAN : Başkanvekili Yasin HATİBOĞLU

KÂTİP ÜYELER : Abbas İNCEAYAN (Bolu), Işılay SAYGIN (İzmir)

BAŞKAN – Türkiye Büyük Millet Meclisinin 124 üncü Birleşimini açıyorum.

II. – YOKLAMA

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, ad okunmak suretiyle yoklama yapılacaktır.

Genel Kurul salonunda hazır bulunan sayın üyelerin, yüksek sesle işaret buyurmalarını rica ediyorum.

(Isparta Milletvekili Mustafa Fikri Çobaner'e kadar yoklama yapıldı)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, toplantı yetersayımız vardır; görüşmelere başlıyoruz.

Sayın milletvekilleri, dün, geç saatlere kadar çalışmış olmamız hasebiyle, gruplara, Hükümetin ilgili üyelerine ve gündemdışı söz talebinde bulunan sayın üyelere, taleplerinin yerine getirileceğini bildirme imkânını bulamadım. Onun için, bugün, gündemdışı söz verme imkânım yoktur. Bu sebeple, talepte bulunan arkadaşlarımdan özür diliyorum.

Gündemin "Kanun Tasarı ve Teklifleriyle Komisyonlardan Gelen Diğer İşler" kısmına geçiyoruz.

Önce, sırasıyla, yarım kalan işlerden başlayacağız. Sayın Komisyonu ve Hükümeti arayacağım, bulursam, yarım kalan işleri müzakere edeceğiz.

III. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

1. – Bütçe Kanununda Yer Alan Bazı Hükümlerin İlgili Kanunlarında Düzenlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/343) (S. Sayısı : 71)

BAŞKAN – Bütçe Kanununda Yer Alan Bazı Hükümlerin İlgili Kanunlarında Düzenlenmesi Hakkında Kanun Tasarısının müzakeresine kaldığımız yerden başlayacağız.

Sayın Komisyon?.. Hazır değil.

Müzakeresi ertelenmiştir.

2. – Belediye Kanununa Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı ve İçişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/306) (S. Sayısı : 82)

BAŞKAN – Belediye Kanununa Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun Tasarısının müzakeresine kaldığımız yerden başlayacağız.

Sayın Komisyon?.. Hazır değil.

Müzakeresi ertelenmiştir.

3. – İnsan Hakları Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı ve Anayasa ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/376) (S. Sayısı : 139)

BAŞKAN – İnsan Hakları Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısının müzakeresine kaldığımız yerden başlayacağız.

Sayın Komisyon?..Hazır değil.

Müzakeresi ertelenmiştir.

4. – Çorum Milletvekili Cemal Şahin'in, Türk Kanunu Medenisinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/324) (S. Sayısı : 134)

BAŞKAN – Türk Kanunu Medenisinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin müzakeresine kaldığımız yerden başlayacağız.

Sayın Komisyon?.. Hazır değil.

Müzakeresi ertelenmiştir.

5. – Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdare Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı ile Erzurum Milletvekili Rıza Müftüoğlu ve 10 Arkadaşının ve Erzurum Milletvekili İsmail Köse'nin Aynı Mahiyetteki Kanun Teklifleri ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/488, 2/9, 2/536) (S. Sayısı : 283)

BAŞKAN – Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdare Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısının müzakeresine kaldığımız yerden başlayacağız.

Sayın Komisyon?.. Hazır değil.

Müzakeresi ertelenmiştir.

6. – İl İdaresi Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve İçişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/553) (S. Sayısı : 391)

BAŞKAN – İl İdaresi Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısının müzakeresine kaldığımız yerden başlayacağız.

Sayın Komisyon?.. Hazır değil.

Müzakeresi ertelenmiştir.

7. — Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezi Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun İki Maddesinin Yeniden Düzenlenmesine Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/355) (S. Sayısı : 66)

BAŞKAN – Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezi Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun İki Maddesinin Yeniden Düzenlenmesine Dair Kanun Tasarısının müzakeresine kaldığımız yerden başlayacağız.

Sayın Komisyon?.. Hazır değil.

Müzakeresi ertelenmiştir.

8. – Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ile Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Yasasında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Sağlık ve Sosyal İşler ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/432) (S. Sayısı : 201)

BAŞKAN – Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ile Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Yasasında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısının müzakeresine kaldığımız yerden başlayacağız.

Sayın Komisyon?.. Hazır değil.

Müzakeresi ertelenmiştir.

9. – İnsan Hakları Teşkilatının Kuruluş, Görev ve Yetkilerinin Belirlenmesine Dair Yetki Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/720) (S. Sayısı : 691)

BAŞKAN – İnsan Hakları Teşkilatının Kuruluş, Görev ve Yetkilerinin Belirlenmesine Dair Yetki Kanunu Tasarısının müzakeresine kaldığımız yerden başlayacağız.

Sayın Komisyon?.. Hazır değil.

Müzakeresi ertelenmiştir.

10. – Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekili Bursa Milletvekili Turhan Tayan ile Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanvekili Hatay Milletvekili Nihat Matkap'ın; Özelleştirme Kanunu Teklifi ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (2/1142) (S. Sayısı : 699)

BAŞKAN – Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekili Bursa Milletvekili Turhan Tayan ile Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanvekili Hatay Milletvekili Nihat Matkap'ın; Özelleştirme Kanunu Teklifinin müzakeresine kaldığımız yerden başlayacağız.

Sayın Komisyon?.. Hazır değil.

Müzakeresi ertelenmiştir.

11. – Millî Ağaçlandırma Seferberlik Kanunu Tasarısı ile Bursa Milletvekili Turhan Tayan ve 29 Arkadaşının Millî Ağaçlandırma Seferberlik Kanun Teklifi ve Tarım, Orman ve Köyişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/744, 2/1095) (S. Sayısı : 798)

BAŞKAN – Millî Ağaçlandırma Seferberlik Kanunu Tasarısının müzakeresine kaldığımız yerden başlayacağız.

Sayın Komisyon?.. Hazır değil.

Müzakeresi ertelenmiştir.

12. – Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Bursa Milletvekili Turhan Tayan, Samsun Milletvekili İhsan Saraçlar, Anavatan Partisi Grup Başkanvekilleri Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu, Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan, Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanı Ankara Milletvekili Seyfi Oktay, İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş, Batman Milletvekili Adnan Ekmen ve 292 Arkadaşının 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi, İzmir Milletvekili Cemal Tercan ve 153 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasanın 82 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi, Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu ve 170 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Anayasaya Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/1007, 2/1110, 2/1312) (S. Sayısı: 861) (1)

BAŞKAN – 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Anayasaya Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifinin görüşmelerine kaldığımız yerden başlıyoruz.

Sayın Komisyon?.. Hazır.

Sayın Hükümet?.. Hazır.

Sayın milletvekilleri, geçen birleşimde 2 nci madde okunmuş ve maddenin görüşmelerine başlanılmıştı.

---

(1) 861 S. Sayılı Basmayazı 14.6.1995 tarihli 123 üncü Birleşim Tutanağına eklidir.

Dünkü tespitimize göre söz sırası şöyledir: Refah Partisi Grubu adına Sayın Ali Oğuz, Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Hasan Korkmazcan, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Mümtaz Soysal.

Şahısları adına; Sayın Gürkan, Sayın Bütün, Sayın Şahin, Sayın Dağcı, Sayın Kırış söz talebinde bulunmuşlardır.

Refah Partisi Grubu adına, Sayın Ali Oğuz; buyurun efendim.

RP GRUBU ADINA ALİ OĞUZ (İstanbul) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; dünden beri, Anayasanın bazı maddelerinin değiştirilmesiyle ilgili, 861 sıra sayılı kanun teklifini müzakere ediyoruz.

Bu müzakerede, 1 inci madde Komisyonca geri çekilmiş olup, 2 nci maddeye geçmiş bulunuyoruz ve 2 nci maddede Grubum adına söz almış bulunuyorum; bu vesileyle Yüce Heyetinizi hürmetle selamlıyorum.

Değerli arkadaşlarım, 2 nci tadil maddesi, malum, Anayasada 33 üncü madde olarak öngörülmüş bir maddenin tadiliyle ilgilidir. Bu tadil, 7.11.1982 tarihli 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 33 üncü maddesinin dört ve beşinci fıkralarını kaldırmış ve altı, yedi ve sekizinci fıkralarda aşağıdaki şekilde bir değişiklik öngörmüştür. Bu değişikliğe göre "Dernekler, kanunun öngördüğü hallerde hâkim kararıyla kapatılabilir" hükmünü getirmiştir; yani, özel emirlerle, özel kurumların veya müesseselerin veya devlet dairelerinin emriyle değil, hâkim kararıyla kapatılması tespit edilmiş ve böylece, faaliyetten alıkonulabileceği hükme bağlanmıştır. Ancak, istisna hükümler olarak, millî güvenliği, kamu düzenini, suç işlenmesini ve suçun devamını önlemenin; yani, millî güvenlik ve kamu düzeni ihlal edilmişse ve ancak...

BAŞKAN – Sayın Oğuz, bir dakikanızı rica edeyim; sürenizi durdurdum efendim.

Sayın milletvekilleri, Anayasa gibi çok önemli bir konuda verilmiş kanun teklifi üzerinde görüşmeler yapılıyor. Zannediyorum, sayın hatibi takip imkânı bulamıyorsunuz; çünkü, ben bile gürültüden takip edemiyorum; sükûnetle dinler misiniz...

Sayın milletvekilleri, bu müzakere konusundan çok daha önemli bir mesele varsa, lütfen, o işi kuliste takip edin...

Buyurun efendim.

ALİ OĞUZ (Devamla) – Değerli arkadaşlarım "Dernekler, kanunun öngördüğü hallerde hâkim kararıyla kapatılır" hükmü vazedildikten sonra "faaliyetten alıkonulabilir; ancak, millî güvenliğin ve kamu düzeninin -yani, iki istisna ve bununla birlikte- suç işlenmesini ve suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde -suçlunun ve suçun devamının ve suçlunun yakalanmasının gerektiği hallerde- gecikmede sakınca varsa, kanunun yetkili kıldığı merci, derneğin faaliyetini men edebilir. Bu merciin kararı, yirmidört saat İçerisinde görevli hâkimin onayına sunulur" deniliyor; yani, ilgili merci, derneğin faaliyetini durduruyor ve hâkim kararıyla kapatma tespit edilebiliyor; ancak, bu karardan hemen sonra, yedi gün içerisinde, hâkimin kararını açıklama zarureti getiriliyor. Hâkim, belli bir süre içerisinde kararını açıklamadığı takdirde, derneğin faaliyeti devam ediyor. Onu takip eden fıkrada da özetle "birinci fıkra hükmü, Silahlı Kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensuplarına ve görevlerinin gerektirdiği ölçüde devlet memurlarına kanunla sınırlama getirilmesine engel değildir" deniliyor ve vakıflarla ilgili olarak da son fıkrada "bu madde hükümleri uygulanır" hükmünü getirmektedir.

Değerli arkadaşlarım, bununla ilgili muhalefet şerhi koyan arkadaşlarımızca "millli güvenlik ve kamu düzeninin" ve buna benzer ifadelerin gayet subjektif ifadeler olduğu, böyle ifadelerin ya-

zılmasında mahzurlar mütalaa edildiği, suçun ve suçlunun aranması, suçun önlenmesi ve suçlunun takibi ve yakalanması hususunda da yine engelleyici hükümlerin getirilmesinin mümkün olabileceği vazedilmiştir. Buna ait, gerek Anayasa Komisyonumuzun gerekçeli raporunda gerek alt komisyon raporunda gerekse madde gerekçesinde, dibacesinde ve maddelerin özel gerekçelerinde, bazı fikirler serd edilmiş bulunuyor. Ancak, şu gerçek ki, derneklerin faaliyetine geniş bir rahatlık alanı getirilmiştir; fakat, hâkim kararıyla kapatılma hükümleri getirilmiş ve istisna maddeleri de açıkça sayılmıştır.

Değerli arkadaşlarım, bunlar teknik hususlardır; bugün böyle vazedilir, yarın, başka türlü vazedilir; ama, mühim olan, anayasanın ve anayasaların devamlılığıdır. Dünyada anayasalar vardır - malum, bunu genel olarak arkadaşlarımız dile getirdi; ama, ben de bazı tespitlerimi ifade etmek istiyorum- bu anayasalar, o ülkenin özellikle yazılı ve sözlü olarak veya içtihatlara dayanan temel esaslarıdır -ki, bütün kanunlar ona bağlı ve ona aykırı olmamak durumundadır- ve bunları özellikle, Batı Avrupa anayasalarında, -İngiltere hariç- bütün Batı'lı ülkelerde, yazılı anayasalar olarak görmekteyiz. Sadece İngilterede, içtihata dayanan ve geleneklere bağlı, yazılı olmayan anayasa vardır. İslam ülkelerinde ise, anayasalar, Kur'an-ı azim-üş-şandır; yani, bütün kanunlar, kaynağını Kur'an'dan ve hadisten alır ve edillei şeriyye olarak icmai ümmet ve kıyas-ı fukaha olarak bilinir.

Ancak, şunu, ifade ediyorum ki, Allah'ın ahkâmı -hiç eskimeyen ahkâm- özellikle "Cenabı Hakkın ahkâmı, hiç eskimeyecek olan bu kitap" diyerek tarif ettiği Kur'an, İslam ülkelerinin anayasası olmuştur ve bindörtyüz yıldan beri de hiç değişmemiştir. (RP sıralarından alkışlar) Tabiî ki, çok normaldir; çünkü, Allah, yarattığı kulunun ihtiyacını en iyi bilendir.

Değerli arkadaşlarım, madem bir şey yapıyorsunuz, acele olarak yaptığınız, şu anayasa değişikliğinde de bir hatta yapılmasın istiyoruz; ta, 1920 yılından beri yapageldiğimiz anayasaları, sık sık, değiştirmek ihtiyacı hissettik; hele hele, son yıllarda, her 10 yılda bir anayasa eskittik ve eskittiğimiz anayasaları da bir müddet sonra, çok kısa bir zaman sonra kabullenmediğimize ve 1982 Anayasası gibi birçok özürler gördüğümüz bir metin olarak, devamlı yerildiğine ve tenkit edildiğine şahit olduk.

Nasıl bir anayasa olsun? Bu anayasa, demokratikleşmeyi ve insan haklarını birinci hedef olarak tuttuğumuz ve her fırsatta, Batı'dan örnekler verdiğimiz, Batılıların zaman zaman gelip bu konuda bizi, ikaz ettiği demokratikleşme ve insan hakları yönünden eksiksiz bir anayasa olsun diye düşünüyorum, ki bu anayasa, insan hakları önünde, hiçbir engel tanımasın, kâmil manada, bir insan hakları teminatı olsun; ama, bakıyoruz ki, şurada müzakere ettiğimiz anayasa değişikliği teklifinde dahi, 24 üncü maddenin son fıkrasını devamlı münakaşa eder ve çekişir buluyoruz, hem de bunun, sosyal demokrat olarak bildiğimiz Cumhuriyet Halk Partili arkadaşlarımızdan gelmesinin, çok acıklı bir manzara ve bir talihsizlik olduğunu ifade ediyorum; çünkü, insan haklarına değer veren ve dört seneden beri, ortağı olduğu koalisyon "yasakları yasak edeceğiz, insan hakları önündeki engellerin tamamını kaldıracağız" diyen bu zihniyet, bugün, bakıyoruz ki "Hayır, 24 üncü maddede her ne kadar din ve vicdan hürriyeti, inanç hürriyeti hükme bağlanmış ise de, biz, 24 üncü maddenin son fıkrasında getirdiğimiz tahditlerle, bunu, ancak şu, şu, şu engellerle, şu kayıtlar içerisinde kabul ederiz; zaten, bu, dibacede de (başlangıç kısmında) aynen var; ama, burada da ayrıca bulunmasında fayda vardır" diyerek, bir çelişki içerisinde olduklarını görüyoruz ve bunu da kendilerine yakıştırmıyoruz. Diyoruz ki, eğer, siz, hakikaten demokratikleşmeden yana iseniz, gelin, mevcut engellerin, mevcut yasakların hepsini kaldırın ve özellikle de, bu yasaklar din ve vicdan hürriyetleri üzerinde olmasın.

ANAP için de şunu söylerim: Burada görüyoruz ki, 163 üncü maddeyi kaldırdıkları için, devamlı tefahur içinde olan (iftihar eden) arkadaşlarım, 163 üncü maddeye paralel olarak, 24 üncü

maddenin son fıkrasını İktidarla birlikte müdafaa etmekte ve ona destek vermekte ve bunun böylece çıkmasına yardımcı olmaktadırlar ki, bunu da ayrı bir talihsizlik sayıyorum ve kendilerini ikaz ediyorum.

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) – Önergemize ret oyu verdiniz...

ALİ OĞUZ (Devamla) – Anayasanın bu konusunda, 1 inci maddede görüşlerini bildiren ANAP'lı arkadaşım Yüksel Beyin "siz 82 Anayasasına destek veriyorsunuz" şeklindeki ifadesini de, maksadı aşan bir ifade olarak görüyorum

Biz, 82 Anayasasına değil, içinde insan haklarının ve demokrasiye aykırı hükümlerin bulunduğu bir anayasanın çıkması hususunda dışlanmamıza karşı tavrımızı ortaya koyuyoruz. Gelin, 24 üncü maddenin son fıkrasını da, insan haklarına aykırı, demokrasiye aykırı, din ve vicdan hürriyetine aykırı hükümler olarak beraber kaldıracağız deyin, sizin yanınızda olalım ve bütün gücümüzle de size destek olalım değerli arkadaşlarım.

FERİDUN PEHLİVAN (Bursa) – Komisyonda önergeye ret oyu verdiniz.

ALİ OĞUZ (Devamla) – Değerli arkadaşlarım, ANAP, eserine sahip çıkmamıştır, bu yönde fevkalade bir yanlışlık yapmaktadır; onları, sadece millete şikâyet etmekle iktifa edeceğiz.

FERİDUN PEHLİVAN (Bursa) – Komisyonda ne oy verdiniz...

ALİ OĞUZ (Devamla) – Çoğunluğumuz geçicidir; bugün var, yarın yok; ama, yarın çoğunluklar gelir ve bu yanlışlıkları da düzeltir; çünkü, şu anda gördüğümüz, ibadet hürriyetine ve özellikle inanç hürriyetine aykırı hükümlerin tutulmasında hâlâ ısrar ediyorsunuz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Efendim, ne kadar süre lazım Sayın Oğuz?.. Size, 3 dakika...

ALİ OĞUZ (Devamla) – Mürüvvete endaze olmaz Sevgili Başkanım.

MUSTAFA YILMAZ (Malatya) – Hak yeme!...

BAŞKAN – Efendim, buyurun.

ALİ OĞUZ (Devamla) – Efendim, Başkanımızın 9 dakikaya kadar müsamahasını gördük; bize de 19 dakika verir; mürüvvete endaze olmaz efendim.

Değerli arkadaşlarım, biz, hürriyetlerden yanayız; hem de hürriyetleri kâmil manada anlamaktan yanayız; ama, siz, gelin görün ki, başına sardığı bezden dolayı, insanları muaheze eden bir zihniyetin temsilcilerisiniz; yıllarca bunu uyguladınız. Bugün de, başındaki bezden dolayı insanları muaheze ediyorsunuz; kadınsa, avukatlık, doktorluk, öğretmenlik yaptırmıyorsunuz; erkekse, sarık sardılar diye içeri sokuyorsunuz, sakalı vardır diye mahkemelere sürüklüyorsunuz. Bunların hepsi sizin eseriniz, değerli arkadaşlarım.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) – Şamata yapıyorsun!..

FERİDUN PEHLİVAN (Bursa) – Ben, ninemin saçının telini bile görmedim... Burada dini istismar etmeyin...

ALİ OĞUZ (Devamla) – Değerli arkadaşlarım, burada, fikir beyan eden, özellikle, Demokratik Sol Parti Başkanı, Kur'an-ı azîm-üş-şanın basılmasının gecikmesini de bizim özrümüzmüş gibi, bize atfetti. Efendim, camiler yapılmamış, tercümeler yapılmamış, tefsir yapılmamış, bilmem filan... Böyle şeyler saydı döktü. Bunların hepsi yanlış değerli arkadaşlarım. Ben, bir Değerli Başkana yalan demeyi kendime yakıştırmam; ama, bunlar tamamen yanlış; çünkü, her şeyden evvel, din ve vicdan hürriyetini, kâmil manada ön planda tutan Osmanlı döneminin, Kur'an-ı azîm-üş-şana

nasıl saygı gösterdiği, yapılan camilerin, eserlerin ortada olduğu, meal ve tefsirlerin herkes tarafından bilindiği gerçek de; yalnız, bir yazı inkılabıyla, o kütüphanelerdeki eserlerin okuyucu bulamadığı da bir gerçek. Onu da sizlere ifade etmek istiyorum. Bir günde yapılan bir inkılapla, kütüphaneleri, okkalı kitaplık haline getirdiler; ama, bu bir talihsizlik; bu da düzeltilir, ihtiyarî yazı olarak konulur.

Millî ve manevî değerleri, özellikle dört yılda, yeniden rayına oturtacağız diyenler dört yılda hiçbir şey yapmadılar; dinin yarısını yasakladılar. Özellikle, değerli arkadaşlarım, inkılapları müdafaa ediyoruz derken, manevî değerleri tamamen tahrip etme yoluna gittiler; ama, bunun yanında bir ekonomik imkân mı getirdiler; hayır. Ekonomiyi tahrip ettiler, yüksek faizle, enflasyonu getirdiler, köylüyü perişan ettiler; 2 anahtar vereceğiz dediler, 1 anahtarını dahi elinde bırakmadılar; 15 köyü belde yaparak ve seçim kazanarak sadece iftihar edenler, şurada, kâmil manada, insan haklarına yakışır, demokrasiye yakışır bir anayasa getirmekten bile aciz olduklarını ortaya koydular. Fukaralık, işsizlik, peşin vergi, ek vergi, sömürü, iç borç, dış borç varken; Anayasa değiştiriyoruz gösterisiyle, milleti oyalıyorsunuz; ama, bu millet size, şu içinde bulunduğunuz sömürünün karşılığını inşallah ara seçimde veya genel seçimlerde verecektir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Oğuz, lütfen toparlar mısınız.

ALİ OĞUZ (Devamla) – Hepinizi saygılarımla selamlıyorum. Sağ olun, var olun; hayırlı olsun diyorum. (RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Oğuz, teşekkür ediyorum.

Anavatan Partisi Grubu adına, Sayın Korkmazcan; buyurun. (ANAP sıralarından alkışlar)

ANAP GRUBU ADINA HASAN KORKMAZCAN (Denizli) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; anayasa değişikliği çalışmaları yapıyoruz. Tabiatıyla, bu çalışmalarda göz önünde tutmamız gereken husus, söyleyeceklerimizin bundan sonra Anayasayı yorumlayıp, yasa çıkaracak olan Meclislere, bu yorumlarında kolaylık sağlayacak ifadeler olması hususuna dikkat etmemizdir. Buradaki sözcülerin tutanaklara geçen sözleri, ileride Anayasa konusunda bir tartışma çıktığında, hangi madde, hangi amaçla, hangi yorumla Anayasaya konulmuştur konusunda bir delil, bir işaret, bir başlangıç olabilmeli. Halbuki, iki günden beri, anayasa değişikliği üzerinde grup sözcüsü olarak buraya çıkan arkadaşlarımız, büyük ölçüde bu kürsüyü propoganda aracı olarak kullanma eğilimi gösterdiler. Bu yanlıştır.

Bakınız, değişikliğini yaptığımız Anayasa, belki, ümit ediyoruz ki, uzun yıllar yaşayacak, elli sene sonraki meclislerde de, kanunlar yapılırken temel ölçü olarak ele alınacak. O insanlar, bu anayasa değişikliği müzakerelerinin tutanaklarını okudukları zaman, bugünün, 24 saat dahi ömrü olmayan propaganda sözleriyle karşılaşırlarsa, bizim, 19 uncu Dönemde yapmakta olduğumuz çalışmalar biraz gölgelenmiş olur.

Şimdi, derneklerle ilgili 33 üncü maddenin değişikliği konusu üzerindeki düşüncelerimizi ifade etmek istiyorum. Biz, Anayasa Komisyonunun kabul ettiği metinde, daha önce teklif edilen metinden farklı birkaç unsura rastladık; onlar, kamu düzeniyle ilgili hallerde de, idarî mercilere, dernekleri faaliyetten alıkoyma yetkisini veren hususlardır. Bu hususlar, Komisyon raporunda açıkça ifade edildiği gibi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin yansıması olarak gelmiştir; ancak, dernekler konusunda Türkiye'nin daha özgürlükçü bir anlayışı benimsemesinde yarar vardır. Türkiye'de, demokrasinin altyapısını oluşturan örgütlenmeler bugüne kadar eksik kalmıştır. Demokrasi, siyasî partiler arasında, siyasî kulüpler arasında oynanılan bir oyun olarak kalmıştır. Demokrasimiz, halk

tabanında örgütlü bir derinlik kazanamamıştır; demokrasimizin, belli süreçler içerisinde kesintiye uğramasının sebeplerinden biri de budur. O bakımdan, Batı Avrupa standartlarının dahi ötesinde, Türkiye'de dernek örgütlenmesi, dernek faaliyetleri konusunda özgür bir ortam yaratmak, demokrasimizin derinlik kazanması bakımından önem taşımaktadır; konuya temel yaklaşımımız budur.

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) – Sayın Başkan, Grup Başkanvekilimizi dinlemiyorlar; lütfen, söyleyin... Anayasayı değiştiriyoruz, sayın milletvekilleri bu mesuliyete sahip olsunlar.

BAŞKAN – Sayın Ergüder, zatı âliniz henüz mü teşrif buyurdunuz efendim?

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) – Hayır efendim.

BAŞKAN – Biraz önce, bendeniz ne ifade ettim efendim?!.

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) – Tamam, buyurdunuz; ama, bir daha söyleyin.

BAŞKAN – Sayın Korkmazcan, ben, sürenizi durduruyorum efendim; zamanı durdurmak her ne kadar mümkün değilse de, ben sürenizi durduruyorum.

Sayın milletvekilleri, bir kere daha istirham ediyorum. Bir anayasa değişikliği müzakeresi yapılıyor ve Sayın Korkmazcan, konuşmasında "elli yıl sonra bu metinlerle karşı karşıya geleceğiz" diyor; yani, ülkenin, milletin, en az elli yılını konuşuyoruz. İnsaf buyurunuz... Lütfen... (DYP sıralarından "niye elli yıl" sesi)

En az dedim efendim. Gerçi, bu, belki de elli yıl sürmeyecek, üç sene sonra yeniden değişecektir; umuyorum, inşallah.

Buyurun.

HASAN KORKMAZCAN (Devamla) – Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım; Anayasadaki düzenlemelerde, temel hakların özü ile kamu düzeni arasında bir denge kurma zorunluluğu vardır. Dernek kurma hakkını, temel hak ve özgürlüklerden biri olarak kabul ettiğimize göre, bu özü zedeleyen birtakım düzenlemeler ve ihtiyaçlar bugün için varsa dahi, yarın olmayabilir. O bakımdan, Anayasada, bugünün ihtiyaçlarına dönük, çok katı düzenlemeler yaparsak, üç yıl sonra, beş yıl sonra, özgürlüklerin derinliğine yaşanmasına daha çok imkân ve fırsat olan zeminlerde de Anayasanın katı hükümleriyle toplumu bağlamamış oluruz.

Bu bakımdan, biz, idarî mercilere verilen faaliyetten alıkoyma yetkisinin, gerekli zamanlarda kullanılmak üzere, yasa koyucuya tanınmasını, ama, bunun bir Anayasa kuralı olarak bu metinde kalmamasını diliyoruz, temenni ediyoruz. Yani, gerektiğinde, tehlike halinde, konjonktürel dönemlerde, idarî mercilere, dernekleri faaliyetten alıkoyma yetkisini vermek üzere, yasa koyucuyu Anayasada yetkilendirelim; ama, bunu bir Anayasa kuralı haline koymayalım; çünkü, idarî mercilerin bu yetkileri kullanmalarında, Türkiyemiz'deki tatbikat, maalesef, hiçbir zaman, özgürlüklerin gelişmesi doğrultusunda olmamıştır; hep, fiilî durumlara prim verilmiştir. Bugün, içinde yaşadığımız konjonktürde bile, hak ve özgürlükler, iktidarların tutumuna göre, idare ajanlarının kişisel davranışlarına göre, şöyle veya böyle, kısıtlanabilmektedir. Eğer idarî merciler, Anayasada kaynağını bulan bir hakka, bir yetkiye doğrudan doğruya sahip oluyorlarsa, bunun kullanılmasında, maalesef, demokratik bir tavır izleyemeyebiliyorlar. Halbuki, bu konuda, yasa koyucunun yetkisini belirlemeliyiz; ama, yasa koyucunun, yasada koymayabildiği hallerde de idarî mercilerin, herhangi bir yürütmeyi durdurma yetkisi olmamalıdır; bu konuda, böyle bir zorunluluk kalmamalıdır. Böyle bir düzenlemeyi Komisyonumuzda gerçekleştirebileceğimizi zannediyorum.

Değerli arkadaşlarım, şimdi, tabiatıyla, ben de, biraz önce yapılan konuşmalar ve birkaç günden beri devam eden anayasa değişikliği müzakereleri sırasında, partimize yöneltilen eleştiriler konusunda birkaç cümle söylemek zorundayım.

Bir kere, 24 üncü maddeyle ilgili tartışmalarda Anavatan Partisinin yeri bellidir. Anavatan Partisi, bu çatı altında bulunan siyasî partiler içinde, şimdiye kadar, demokratikleşme ve özgürleşme konusunda, gerçekleştirdiği düşünceler itibariyle en ileri noktada olan partidir. Bu konuda, hiçbir partiyle yarış kabul etmiyoruz.

Türk ceza sisteminde, Türk demokrasisinin ayıbı olarak yarım asırdan fazla yaşamış olan 141 inci, 142 nci ve 163 üncü maddeleri yürürlükten kaldıran parti Anavatan Partisidir. Bununla, elbette iftihar ediyoruz. (ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bugün, 141 inci, 142 nci ve 163 üncü maddeleri kaldırmış olmaktan dolayı bir pişmanlığımız yok; ama, bugün, bir anayasa yapıyoruz. Anayasa değişikliği, bir partinin, hatta bir Meclis çoğunluğunun yapabileceği bir şey değil; Meclisin aşağı yukarı tümünün konsensüsüyle gerçekleşebilecek bir şeydir.

Şimdi, 24 üncü maddede, bizim, Refah Partisinden farklı düşündüğümüz hususlar var. Biz, 163 üncü maddeyi kaldırırken, Refah Partisi, zaten, Mecliste de değildi. O süreç başlamıştır; o süreçten geri adım atmış değiliz; ama, biraz önce Anayasa Komisyonunda ortaya çıktı ki, Refah Partisiyle, bizim, burada temel bir anlaşmazlığımız var. Biz, 163 üncü maddeye temel teşkil eden, kişi özgürlükleriyle ilgili kısıtlamanın Anayasadan çıkarılmasını istiyoruz; ama, devletin temel nizamıyla ilgili hükümlerin Anayasada kalması taraflısıyız; zaten, başka türlüsünü de yapmak mümkün değildir. (ANAP ve CHP sıralarından alkışlar)

Şimdi, burada, bir hususu da düzeltme ihtiyacı var. Refah Partisinin sayın sözcüsü "İslam ülkelerinde, anayasa, Kur'an-ı Kerim'dir" dedi "edille-i şer'iyye'dir" dedi. Bunlar yanlış bilgilerdir, değerli arkadaşlarım. Kur'an-ı Kerim'i Anayasa derekesine indiremezsiniz. (ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Bunlar, siyasî anlamda, bazı çevrelerde kullanılıyor. Bir kere, anayasalar, toplumların, yönetimleriyle yaptıkları mukavelelerdir; toplumların, belli bir tarih dönemi içinde, belli bir coğrafî sınır içinde, kendi aralarında uygulamayı düşündükleri kurallar bütünüdür; yönetimle yönetilenler arasındaki mukaveledir...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Buyurun, devam edin Sayın Korkmazcan.

HASAN KORKMAZCAN (Devamla) – Bu, tamamen, dünyevî olan bir düzenlemelidir. Hazreti Peygamber bile Kur'an-ı Kerim'i anayasa kabul etmemiştir. Dünyanın ilk yazılı anayasası -bazı anayasacıların tespitine göre- Medine Sözleşmesidir ve Medine Sözleşmesini, Hazreti Peygamber, oradaki ensarla ve Yahudi kabileleriyle ortaklaşa yapmıştır. Yani, dünyanın ilk yazılı anayasası, bir federatif devletin anayasasıydı ve federasyonun taraflarından biri de Hazreti Muhammed'di ve "Kur'an-ı Kerim, anayasadır" diye getirip koymamıştır. Hazreti Ömer döneminde, Irak'ta, Mısır'da ve Suudi Arabistan'da uygulanan dünyevî kurallar birbirlerinden farklıydı, toprak mülkiyeti hükümleri farklıydı. Kur'an-ı Kerim, ebedî bir kitaptır ve insanlık var olduğu sürece, kıyamete kadar Allah tarafından korunacağı yine Kur'an-ı Kerim'le ifade edilmiştir. Belki, insanlar, onlardan esinlenebilirler; ama, bu, Anayasadır diye, âdeta, bir okyanusu bir damlanın içine hapseder gibi, Kur'an-ı Kerim'i küçültmek, siyasî bir amaçla bunu yapmak yanlıştır. (ANAP ve CHP sıralarından alkışlar)

Tabiatıyla, bu yanlışlıkları tartışmanın yeri burası değil; ama, Anayasa tutanakları dolayısıyla, ileride, bizim, İslam ülkelerine de, demokrasinin gerçekleşmesinde, model olmamız söz konusudur; yani, İslam ülkelerine, biz, "Kur'an-ı Kerim, anayasadır" diyerek model olamayız. Oralarda insan hak ve özgürlüklerinin Kur'an-ı Kerim'in ruhuna uygun şekilde yaşanmasına da örneklik

edemeyiz. Ancak doğruyu yaparsak, doğruyu söylersek ve Anayasa konusunda, kanunlar konusunda meclislerde uzlaşarak akılcı çözümler bulabilirsek oralara da örnek oluruz; kendi ülkemizde de rahat ve huzur içinde yaşayacak bir toplum meydana getiririz.

Değerli arkadaşlarım, toplumun inançlarıyla, bu ölçülerde, kısa mesafede birtakım çıkarlar elde edeceğiz diye oynanılması yanlıştır.

Bu arada, Türkiye'de televizyonlarda yayınlanmış olan, biraz önce de Anayasa Komisyonunda tanık olduğum bir yanlışlığı düzeltmek istiyorum. Sayın Seyfi Oktay, bizim -özellikle benim adımı vererek- Anayasa Komisyonunda, partilerarası birtakım uzlaşmaları değiştirdiğimizi, değişikliklere oy verdiğimizi, sonra, gelip de, partilerarası uzlaşmanın dışındaki hususlarda anayasa değişikliklerini âdeta yokuşa sürmeye çalıştığımızı ifade etti; bunda yanılıyorlar. Ben, Anayasa alt komisyonunda görev yapmadım. Onun için, Anayasa alt komisyonunun yazdığı metinlerde hiçbir katkım yoktur.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

HASAN KORKMAZCAN (Devamla) – Bir cümleyle tamamlıyorum, Sayın Başkan.

BAŞKAN – İki cümle... Buyurun.

HASAN KORKMAZCAN (Devamla) – Maalesef, Anayasa Komisyonunun son oturumlarında da bulunamadığım için, raporun yazılmasına herhangi bir katkım olmadı; orada imzam da yok. Bu yanlışlığı da bu vesileyle düzeltmiş oluyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum. (ANAP ve CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Korkmazcan, teşekkür ediyorum.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun efendim.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Grup sözcümüz, konuşmasında "Kur'an-ı Kerim anayasa olsun" diye, bir ifade kullanmadı; bu bir. (CHP sıralarından "Kullandı" sesleri)

BAŞKAN – Efendim, müsaade buyurun.

HACI FİLİZ (Kırıkkale) – Dinlememiş...

BAŞKAN – Müsaade buyurun...Siz de onu dinlemiyorsunuz.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – İkincisi; sayın sözcü, burada "Kur'an-ı Kerim'i anayasa derekesine indiremezsiniz" diye bir ifadede bulundular ve bu ifade de alkışlandı.

Tarih, 7 Şubat 1923. Mustafa Kemal Atatürk, Ankara'dan İzmir İktisat Kongresine gidiyor. İktisat Kongresine giderken, Balıkesir'de trenden iniyor ve Balıkesir'de Zağanospaşa Camiinde bir konuşma yapıyor. Konuşmanın ifade şekli aynen şöyledir: "Ey millet! Allah birdir, şanı yücedir. Hepinizce malumdur ki, Teşkilatı Esasi, Kur'an-ı azîm-üş-şandaki nususlur." Bunu, Mustafa Kemal söylüyor.

Bunun belgesini soran varsa, öğrenmek isteyen varsa; bir, Zağanospaşa Camiindeki kitabeyi gitsinler okusunlar; iki, Profesör Enver Ziya Karal'ın "Atatürk'ten Düşünceler" isimli kitabını açsınlar, okusunlar ve Kur'an-ı Kerim'in manasını, muhakkikler, Atatürk'ten öğrensinler. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

BAŞKAN – Peki, Sayın Kazan.

Sayın milletvekilleri, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, Sayın Mümtaz Soysal konuşacak.

Buyurun Sayın Soysal. (CHP sıralarından alkışlar)

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) – Sayın Başkan, her konuşmadan sonra Refah Partisine söz verin; çıkıp cevap versinler; güzel oluyor.

BAŞKAN – Sayın Gürsoy, söz talebiniz olursa, efendim, zatı âlinize de veririm.

Buyurun Sayın Soysal.

CHP GRUBU ADINA MÜMTAZ SOYSAL (Ankara) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; değişiklik paketinin tümü üzerinde konuşurken belirttiğim gibi, Partimizin bu konuya genel yaklaşımı şudur: Önümüze gelen değişiklikler, Türkiye'deki katılım, hak ve özgürlük düzenini mümkün olduğu kadar genişletmek amacına yönelmelidir; hiçbir noktada, ama hiçbir noktada, geriye dönüş içermemelidir. O bakımdan, ben, konuşmamı, bir seçim konuşması yaparcasına değil, bu Anayasa değişikliğinin, hepimizin ortak amacı olması gereken bu özgürleştirme ve demokratikleşme amacına uygun olmasını sağlamak için yapacağım.

Mevcut Anayasa hükmü, yani üzerinde durduğumuz 33 üncü maddenin şimdiki metni bile, derneklerin, ilke olarak, ancak hâkim kararıyla kapatılmasını öngörmekte ve "ancak, gecikilmesinde sakınca bulunan hallerde idarî merciler de bu kapatma ya da faaliyetten men kararını alabilirler; fakat, bu da, önünde sonunda hâkim önüne gelmelidir" demektedir.

Sayın Korkmazcan'a katıldığımız bir nokta var. Aslında bu şekil bir düzenleme bile, olağan durumlarda olmaması gereken, konjonktürel durumlar dolayısıyla -örneğin, olağanüstü hal, sıkıyönetim gibi durumlar dolayısıyla- uygulanması gereken bir düzenlemedir; ama, yine 1982 Anayasası, bunu, genel durumlarda uygulanabilecek bir önlem olarak öngörmüştür.

Şimdi, önümüzdeki metin, yani, komisyondan çıkmış biçimiyle önümüze gelmiş olan metin, bir noktada, ama bir tek noktada, yürürlükte olan metinden ileridir; onu kabul etmek gerekir. Yürürlükte olan metne göre, idarî mercilerin aldıkları karar hâkim önüne gidecektir; ama, ne zaman gideceği belli değildir. Burada, değişiklik metninde "24 saat içinde hâkim önüne gider" denilmiştir. Yine yürürlükteki metin, hâkimin bu konuda ne zaman, hangi süre içerisinde karar vereceğini belirtmemektedir; oysa, önümüzde bulunan komisyon metni -ki, mutabakat metninde de o vardır- bu sürenin 7 gün olduğunu belirtmektedir; yani, hâkim, 7 gün içerisinde karar verecektir. Mutabakat metninin de, komisyondan gelen metnin de yürürlükte olan düzene göre ileri noktası budur.

Ancak, komisyon aşamasında mutabakat metnini aşan, mutabakat metninde bulunmayan iki kavram düzenlemenin içerisine girmiştir. Bunlar, kamu düzeni ve millî güvenlik kavramlarıdır. Oysa, mutabakat metni, yürütmeye, idarî mercilere bu yetkiyi verirken; yani, 24 saat içerisinde hâkim önüne getirilmesi gereken ve 7 gün içerisinde hâkim tarafından karara bağlanması gereken bu yetkiyi verirken durumları saymıştır. Bu durumlar üç tanedir:

1- Bir suçun önlenmesi; yani, bir suç, bir dernek tarafından işlenmek üzeredir; idarî merci, bu suçun önlenmesi için bu yetkiyi kullanabilecektir.

2- Devam etmekte olan bir suçun durdurulması; dernek, suç işlemeye başlamıştır, bunun durdurulması için idarî merci bu yetkiyi kullanacaktır.

3- Suçlunun yakalanması; yani, bu fiillerde bulunan dernek mensubunun yakalanması için de, bir başka suçlunun yakalanması için de dernek faaliyetine ara vermek gerekiyorsa, idarî merci bu yetkiyi kullanabilecektir.

Bu, son derece makul bir düzenlemedir; ama, Komisyonun getirdiği iki kavram, böylesine belirli olan üç durumun ötesinde, belirsiz ve çok geniş yorumlanabilecek olan kavramlardır ve Türkiye'deki uygulamalarda, bu kavramların, geçmişte ve günümüzde sık sık, her gün, idarî merciler-

ce kullanılabildiği ve keyfî tutumların gerekçesi olarak kullanılabildiği hepimizce bilinmektedir. Onun için, tümü üzerindeki görüşmemizde de söyledik; biz, bu kavramların Anayasaya girmesinden; ama, bu düzenleme içine girmesinden yana değiliz; çünkü, Anayasada zaten vardır; ama, bu düzenleme önemli bir düzenlemedir.

Şimdi, gerekçe olarak şu gösteriliyor; deniliyor ki: "Biz, bu kavramları rasgele koymadık; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11 inci maddesinde de var." Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11 inci maddesinde başka şeyler de var; yalnız bunlar yok. Bunlara dayanılarak bu yetki kullanılabilir; ama, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde bir nokta daha var ki, o da, başkalarının haklarının ve özgürlüklerinin korunması için... Dolayısıyla, kamu düzeni ve millî güvenlik için böyle bir müdahaleyi kullandığınız zaman, başkalarının haklarının da okka altına gitmemesi gerekir; hatta, başkalarının haklarını korumak için bu yetkiyi kullanmanız gerekir. Bu alınmamış; bu düzenlemeye bile bu alınmamış. Oysa, şimdi yürürlükte olan madde metninde bile bu var. Yani, şimdi eleştirdiğimiz, değiştirmeye çalıştığımız Anayasa metninde "idare böyle bir yetkiyi kullandığı zaman, başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması için de kullanmalıdır" deniliyor. Bunu çıkarıyorsunuz; yani, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için böyle bir yetkinin kullanılmasını çıkarıyorsunuz; onun yerine, başkalarının hak ve özgürlüklerini büyük ölçüde sınırlayabilecek olan kavramları getiriyorsunuz. Bu, Avrupa'yı kötüye kullanmak demektir; Avrupa'yı, Türkiye'deki özgürlüklerin sınırlanması için kullanmak demektir. Avrupa'yı kullanacaksanız, aslında, özgürlüklerin daha da genişletilmesi için kullanın. Avrupa'da bulunan her şeyi niçin buraya koyuyoruz, rasgele niye koyuyoruz; onun üzerinde düşünmek gerekir. Biz, ülkemizin gereksinimlerine ve ülkemizdeki gerçeklere uygun düzenlemeler yapmak zorundayız. Onun için, bu kavramların, bu düzenlemede, Anayasa metnine girmesine karşı olduğumuzu söyledik.

Sayın Başkan, iki önergemiz var: Birincisi, bu kavramların, bu maddedeki düzenlemeden tamamen çıkarılması yönünde bir önergedir. Bunun kabul edilmesi, bizim temel tutumumuzu açıkça ortaya koyacaktır; ama, diyoruz ki, bu kabul edilmezse, aslında, dernek sahiplerini, dernek yöneticilerini son derece rahatsız edecek olan bu hükmü, Avrupa'da var, şunu aldık diye kabul etmek zorunda hissediyorsanız kendinizi -ki, ben, yanlış olduğunu tekrar vurguluyorum- o zaman da, bunun, mümkün olduğu kadar, kötüye kullanılmasını sınırlamak gerekir diye düşünüyoruz.

İkinci önergemiz de, eğer bu kavramlar kalacaksa, bu takdirde, derneklerin, ancak 48 saat için, böyle bir faaliyetten men edilmelerinin mümkün olmasını sağlamaktadır. Yani, hâkim önüne gidecek, hâkim, bu konudaki kararını 48 saat içinde verecektir. Bir dernek, 7 gün süreyle, böylesine bir idarî uygulama dolayısıyla faaliyetten men edilmemiş olacaktır.

Bu önergelerimize destek vermenizi, Türkiye'deki özgürlükler düzenini, Avrupa'ya benziyoruz diyerek daha da daraltmamak gereğine inanarak rica ediyorum.

Teşekkür ederim. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Soysal, teşekkür ediyorum.

İLHAN KAYA (İzmir) – Ret mi vereceksiniz Hocam?

IV. – SATAŞMALARA İLİŞKİN KONUŞMALAR

1. – Zonguldak Milletvekili Bülent Ecevit'in, İstanbul Milletvekili Ali Oğuz'un kendisine sataşması nedeniyle konuşması

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) – Sayın Başkan, Sayın Ali Oğuz, biraz evvel yaptıkları konuşmada, nazik bir dille de olsa, beni, yalan söylemekle itham ettiler. Bu konuda, kısa bir açıklama yapmak için izninizi rica ediyorum.

BAŞKAN – Buyurun efendim; çok kısa lütfen...

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) – Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın milletvekilleri, biraz önce konuşan değerli Refah Partili Milletvekili Sayın Ali Oğuz, benim, dün yaptığım konuşmaya değinerek, Osmanlı dönemiyle; yani, Türk toplumunun güya şeriata dayanarak yönetildiği dönemle ilgili olarak sunduğum bazı bilgilerin yanlış olduğunu söylediler. "Bunların hepsi yanlış değerli arkadaşlarım. Ben, bir değerli başkana 'yalan' demeyi kendime yakıştıramam; ama, bunlar tamamen yanlış" dediler; zabıtlardan aynen okuyorum.

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Yanlış...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) – Şimdi, yanlış dediği şeyler nedir; ben, Osmanlı döneminde, Kur'an-ı Kerim'in basılarak çoğaltılmasına izin verilmediğini söylemiştim; Kur'an-ı Kerim'in Türkçesinin yasak olduğunu söylemiştim. Bunların yalanla hiçbir ilgisi yoktur. Bize...

ALİ OĞUZ (İstanbul) – "Yanlış söylüyorsunuz" dedim

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Yanlıştır.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Yanlış... Yanlış... Bende var; bende, Osmanlı döneminde basılmış olan Kur'an-ı Kerim var.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Vardır; ama, eski harflerle yazılmıştır.

BAŞKAN – Sayin Ecevit, bir dakikanızı rica edeyim; sürenizi durdurdum.

Efendim, ben takip ettim; sayın sözcü, zatı âlinize "yalan söylüyor" demediler, "yanlış bilgi veriyor" dediler.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) – Efendim "yalan" dediği aynen şu: "Bir değerli başkana 'yalan' demeyi kendime yakıştıramam; ama..." deyip, devam ediyor; yani, en azından, benim yanlış bilgiler verdiğimi söylüyor efendim; onları düzeltmek istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun düzeltin efendim.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) – Değerli arkadaşlarım, okullarda, Türkiye'ye, matbaanın, Almanya'da ilk Gutenberg Matbaası kurulduktan 240 yıl sonra geldiği ileri sürülür. Bu, hem doğru hem yanlıştır. Yanlıştır; çünkü, Almanya'da, Gutenberg Matbaası işlemeye başladıktan 50 yıl kadar sonra, Osmanlı topraklarında ve kısmen de, bugünkü Türkiye topraklarında matbaalar kurulup çalışmaya başlamıştır, Selanik'te, İstanbul'da ve İzmir'de. Ancak, bu matbaalarda, sadece Hıristiyanların ve Musevilerin din kitaplarının ve başka kitaplarının basılmasına izin verilirdi. Osmanlı döneminin sonlarına kadar, Kur'an-ı Kerim'in, matbaada basılması yasaklanmıştır. Hatta, İbrahim Müteferrika'nın matbaası kurulup çalışmaya başladıktan sonra bile, Kur'an-ı Kerim'in basılarak çoğaltılmasına izin verilmemiştir. Bunun yalancılıkla veya yanlış bilgilendirmeyle bir ilgisi yoktur; bu, herkesin bildiği bir gerçektir. Hatta, çok zayıf bir gerekçe de bulunmuştu; güya, hattatların menfaatı zedeleneceği için bu izin verilmemiş... Oysa, Osmanlı Devleti gibi kudretli bir devlet, isteseydi, elbette, birkaç hattatın bu itirazına karşı tavır alabilirdi...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – O da yanlıştır.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) – Öte yandan, 15 inci Yüzyıl ortalarına kadar, Türkçe Kur'an mealleri vardı. Bunlardan bir kısmı, bildiğim kadar, Orta Asya devletlerinde yapılmıştı ve Türkiye topraklarında da bunlara erişilebilirdi; fakat, 15 inci Yüzyıl ortalarından itibaren, Kur'an-ı Kerim'in Türkçeye çevrilmesi yasaklanmıştır; buna gerekçe olarak da, ancak Arapça okunabileceği ileri sürülmüştür. Oysa, bildiğiniz gibi, Kur'an-ı Kerim'de, Kutsal Kitabımızın anlaşılmak üzere indirildiğine dair ayetler vardır; anlayabilmek için de, insanların, kendi kutsal kitaplarını, kendi dillerinde okuyabilmeleri gerekir...

ŞEVKET KAZAN (kocaeli) – Anladıkları için, o İstiklal Harbini yaptılar.

BAŞKAN – Sayın Kazan, rica ediyorum...

Sayın Ecevit, siz de, lütfen, toparlar mısınız...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) – İstiklal Harbi, bir kurtuluş savaşı; bununla alakası yok...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – "Anlamadılar" diyorsunuz. Anladıkları için yaptılar harbi...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) – Sayın Ali Oğuz, ben, hiçbir bilim adamının inkâr edemeyeceği birtakım tarihsel gerçekleri burada dile getirdim...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Hayır efendim. Emin Oktay'ın kitabından naklediyorsunuz.

BAŞKAN – Sayın Kazan, rica ediyorum...

Sayın Ecevit, lütfen, toparlar mısınız efendim...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) – Toparlayacağım efendim.

Demek istediğim; ben, her zeminde, uzmanlarıyla, bilim adamlarıyla bunu tartışmaya hazırım. (DSP, ANAP ve CHP sıralarından alkışlar) Osmanlı Devletinde, Kur'an-ı Kerim'in basılarak çoğaltılması yasaklanmıştır; ancak, varlıklı kimselerin evlerinde elyazısı Kur'an-ı Kerimler bulunabilirdi. Laik cumhuriyet dönemindeyse, hemen her evin başköşesinde Kur'an-ı Kerim'in hem Türkçesi hem de Arapçası vardır. (DSP, DYP, ANAP ve CHP sıralarından alkışlar)

Osmanlı döneminde bu hakların esirgenmiş olmasının nedeni şudur: Devlet, güya, şeriata göre... (RP sıralarından gürültüler)

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Sayın Ecevit, ben hazırım, sizinle tartışalım. (DSP, CHP ve ANAP sıralarından "Otur yerine" sesleri, gürültüler)

BAŞKAN – Lütfen... Lütfen...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) – Devlet, güya şeriata göre yönetiliyordu; ama, aslında fiilen bir dikta rejimi vardı; evet, inanç özgürlüğü tanıyan bir dikta rejimi vardı ve o rejimin çıkardığı kanunların, İslam açısından doğru olup olmadığı kamuoyunda ...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Lütfen, Sayın Ecevit...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) – ...tartışılamasın diye, halkımız din bilgisinden yoksun tutulmuştu. Halkımız, kendi kutsal kitabını, evinin başköşesine koyabilme ve anlayarak okuyabilme olanağına, laik cumhuriyetle kavuşmuştur; ben, bunu söylüyorum. (DSP, DYP, ANAP ve CHP sıralarından alkışlar; RP sıralarından gürültüler)

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Kur'an-ı Kerim, sadece mezarlıklarda okunsun diye değil, torbalara konulup evlere asılsın diye değil, anlaşılsın, yaşansın, ona uyulsun diye geldi.

III. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

12.– Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Bursa Milletvekili Turhan Tayan, Samsun Milletvekili İhsan Saraçlar, Anavatan Partisi Grup Başkanvekilleri Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu, Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan, Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanı Ankara Milletvekili Seyfi Oktay, İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş, Batman Milletvekili Adnan Ekmen ve 292 Arkadaşının 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı

Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi, İzmir Milletvekili Cemal Tercan ve 153 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasanın 82 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi, Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu ve 170 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Anayasaya Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/1007, 2/1110, 2/1312) (S. Sayısı: 861) (Devam)

BAŞKAN – Doğru Yol Partisi Grubu adına, Sayın Nevzat Ercan, buyurun. (DYP sıralarından alkışlar)

DYP GRUBU ADINA NEVZAT ERCAN (Sakarya) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Anayasa değişikliklerini içeren kanun teklifinin 33 üncü maddesine ilişkin, Grubum adına görüşlerimi arz etmek üzere huzurunuzdayım...

(Komisyon sıralarından Coşkun Gökalp ve İbrahim Tez ile RP sıralarından Oğuzhan Asiltürk arasında karşılıklı konuşmalar)

BAŞKAN – Sayın Ercan, bir dakika efendim; sürenizi durduruyorum.

Sayın Gökalp... Sayın Asiltürk... Efendim, lütfen... (Gürültüler)

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Vakıflar Genel Müdürlüğünün bir resmî yazısı var; laik dönemde yakılan camileri, yıkılan camileri bildiriyor; oraya sorun. Laik dönemde yakılan ve yıkılan camilerin listesi var elimde. Öyle poz atmakla olmaz... (CHP sıralarından gürültüler, "otur yerine" sesleri)

BAŞKAN – Sayın İdare Amirleri... Efendim... (Gürültüler)

Sayın Asiltürk, milletin kendisinin bildiği çok şey var efendim; siz, lütfen buyurun... Millet çok şey biliyor.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Vakıflar Genel Müdürlüğüne bir yazı yazsınlar, bütün dokümanları alsınlar. Yakılan camiler... Yakılan camiler... (Gürültüler)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, efendim, sükûnet avdet etmezse ara vereceğim.

EYÜP AŞIK (Trabzon) – 10 dakika ara verelim Sayın Başkan.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Yağma mı var... Şimdiye kadar kimse sesini çıkarmadı...

BAŞKAN – Sayın Asiltürk, efendim, millet bir çok şeyi biliyor, siz niye müteessir oluyorsunuz.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) – Cumhuriyetin ilk yıllarında camiler yakılmıştır, yıkılmıştır, satılmıştır...

BAŞKAN – Sayın Kapusuz... Sayın Kapusuz...

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) – Bu memlekette, 1940'lardan sonra kimin ne yaptığını bu millet çok iyi biliyor. (Gürültüler)

BAŞKAN – Sayın Kapusuz...

Sayın Ercan, efendim, üzülerek ifade ediyorum, söz hakkınız mahfuzdur.

Saat 12.00'de toplanmak üzere, birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati: 11.41

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 12.00

BAŞKAN : Başkanvekili Yasin HATİBOĞLU

KÂTİP ÜYELER : Işılay SAYGIN (İzmir), Abbas İNCEAYAN (Bolu)

BAŞKAN – Türkiye Büyük Millet Meclisinin 124 üncü Birleşiminin İkinci Oturumunu açıyorum.

III. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

12. – Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Bursa Milletvekili Turhan Tayan, Samsun Milletvekili İhsan Saraçlar, Anavatan Partisi Grup Başkanvekilleri Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu, Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan, Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanı Ankara Milletvekili Seyfi Oktay, İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş, Batman Milletvekili Adnan Ekmen ve 292 Arkadaşının 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi, İzmir Milletvekili Cemal Tercan ve 153 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasanın 82 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi, Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu ve 170 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Anayasaya Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/1007, 2/1110, 2/1312) (S. Sayısı: 861) (Devam)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, Anayasanın değiştirilmesine mütedair teklifin müzakerelerine kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Sayın Komisyon?.. Hazır.

Sayın Hükümet?.. Hazır.

Komisyon ve Hükümet yerlerini aldı.

2 nci madde üzerindeki görüşmelere devam ediyoruz.

Doğru Yol Partisi Grubu adına, Sayın Nevzat Ercan; buyurun efendim.

DYP GRUBU ADINA NEVZAT ERCAN (Sakarya) – Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; anayasa değişikliklerini içeren kanun teklifinin 2 nci maddesi üzerinde -ki, bu 2 nci maddeyle, yürürlükteki Anayasamızın 33 üncü maddesinde değişiklik öngörülmektedir- Grubum adına söz almış bulunuyorum; Yüce Heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Değerli milletvekilleri, hepimizin bildiği gibi, 1991 seçimlerinden sonra, 1992'nin mart ve nisan aylarında başlatılan anayasa değişiklik çalışmaları, mümkün olanıyla; yani, ancak 21 maddelik bir anayasa değişiklik teklifiyle Yüce Meclisin huzuruna getirilebildi. Bugün görüşmekte olduğumuz 21 maddelik anayasa değişikliğini içeren kanun teklifi, ikibuçuk yıllık bir çalışmanın ürünüdür. Sayın Genel Başkanımız da, dün; maddeler üzerinde, yer yer, belki karşılıklı olarak farklı düşünsek de, arzu ettiğimiz, istediğimiz manada, biçimde değişiklik getirilmemiş olsa bile, böyle bir değişikliğin ancak uzlaşmayla mümkün olabileceğini; ama, çok önemli bir adım atılmakta olduğunu ifade buyurdular. Toplumun beklentisi de bu istikamettedir. Herkes, bir uzlaşma arayışı içerisinde, bu anayasa değişikliğini yapma noktasında gayret sarf edecektir, bir noktada fedakârlık gösterecektir. Aksi halde, anayasa değişikliği için gerekli sayıyı bulmak mümkün olmaz; bunu, bir defa daha, burada, çok samimî olarak ifade etmek istiyorum.

Şahsen, bizim de, bu anayasa değişiklik teklifinin birçok maddesinde, yer yer düşüncelerimize uygun düşmeyen düzenlemeler var; ama, vardığımız uzlaşma ve mutabakat çerçevesinde, bu anayasa değişiklik tekliflerini, bu Meclisten geçirmek zorundayız. Geçen elli yıllık çok partili dönemde, Meclis, hiçbir dönemde bu değişikliği başaramamıştır; biz buna mecburuz. O bakımdan, bizim istirhamımız, yine, bu uzlaşma çerçevesi içerisinde, birbirimizi anlayarak, bu espri içerisinde, anayasa değişiklik çalışmalarına olumlu katkılarda bulunulmasıdır; ki, yine ifade edildi; bu hepimizin eseri olacaktır; bu, siyasî bir partinin, iktidarın meselesi değil; onu defaatle söyledik; bu, milletin eseri olacaktır; bu, demokrasinin zaferi olacaktır.

Hemen ifade etmeliyim ki, müzakeresini yaptığımız 33 üncü madde, dernek kurma hürriyetine ilişkin bir madde; ama, gördük ki, bu maddede getirilen değişiklikle ilgili birtakım şeyler söylemek yerine, yapıcı, olumlu şeyler söylemek yerine, hemen her maddede olduğu gibi, her konuda olduğu gibi, çok önemli hususların, hemen her vesileyle, istismar vesilesi haline getirildiğini, maalesef bu müzakerede de üzülerek gördük; bunları yapmamalıyız değerli arkadaşlar.

Bu maddeyle söylenen şeylerin ne alakası var?.. Benden önce, birkısım konuşmacı arkadaşlarımızın; ki, tartışmaya sebebiyet verir tarzda birtakım şeyler söylenildi bu kürsüden...

Değerli arkadaşlar, 33 üncü madde üzerinde konuşacaksak; eğer, bu 33 üncü madde üzerinde eksiğimiz, noksanımız varsa, katkılarımız olacaksa, onları ifade etmeliyiz bu kürsüden; aksi halde, bu müzakereleri tıkarız. Konunun dışına çıkarak, birtakım başka meseleleri kendi siyasî penceremizden değerlendirerek birtakım konuları istismar etmek, bizim hakkımız değil, buna hakkımız yok.

33 üncü madde, çoğulcu demokrasi anlayışına uygun olarak dernek kurma hürriyetini düzenliyor ve koruma altına alıyor; getirilen değişiklik bu.

Anayasanın 33 üncü maddesindeki dört ve beşinci fıkralar kaldırılmış; altı, yedi, sekizinci fıkralarda değişiklik yapılmış. Kaldırılan dördüncü fıkra ne, kaldıralan beşinci fıkra ne, niçin kaldırıldı, kaldırılması lazımdı, değildi; bunları tartışacağız burada. (DYP sıralarından alkışlar) Altıncı, yedinci, sekizinci fıkralarda getirilen değişiklikler ne, toplumun beklentilerine cevap verir mi vermez mi; bunları tartışacağız burada. Bunları tartışmakta yarar var. Hemen herkes, bu konuda, düşüncelerini burada söyleyebilmeli, söylemeli; iyiyi ve güzeli bulmalıyız birlikte.

Değerli arkadaşlar, 33 üncü maddeyle dernek kurma hürriyeti düzenlenmektedir; mevcut 33 üncü maddedeki siyasî faaliyet yasağı ortadan kaldırılmaktadır -bu, çoğulculuk ve katılımcılık açısından çok önemli bir adımdır; bunu küçümsemeyelim- aynı zamanda da, bu hürriyet, koruma altına alınmaktadır.

Burada, bazı arkadaşlarımız, bununla ilgili güzel şeyler söylediler; katıldığımız hususlar var, katılamadığımız hususlar var. Mesela, kaldırılan dördüncü fıkrada - ki, bizim grubumuzda da, bu, tartışılmıştır- derneklerin, Anayasanın 13 üncü maddesindeki genel sınırlamalara aykırı hareket edemeyecekleri hususu üzerinde birtakım farklı görüşler ortaya kondu. Burada, bizim söylemek istediğimiz husus şudur: Esasen, bu genel sınırlamalar 13 üncü maddede yer almakta. O itibarla, 13 üncü maddede yer alan bu genel sınırlamaların, tekraren 33 üncü maddede yer alması, hukuk tekniği açısından doğru değildir; onu ifade ettik. Burada, 33 üncü maddede, 13 üncü maddede yazılı genel sınırlamalara paralel düzenlemenin ortadan kaldırılması, bir hukukî boşluk, bir anayasal boşluk doğurmaz; çünkü, buradaki genel sınırlamalar, zaten 13 üncü maddede var. 13 üncü maddedeki bu genel sınırlamalar, bütün hak ve hürriyetler açısından ve dernek hürriyeti açısından da geçerlidir. Bu konuda tereddüde mahal yok.

Dernek kurma hürriyeti de koruma altına alınmıştır. Derneğin, hâkim kararıyla kapatılması bi-

rinci konu; ancak, -zannediyorum, Sayın Soysal'ın itirazına yol açan düzenleme o- gecikmesinde sakınca varsa; kamu düzeni, millî güvenlik gibi; yani, aslında, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11 inci maddesinin ikinci bendinde yer alan kriterler ne ise; kamu düzeni, millî güvenlik gibi mülahazalarla, mülkî amirin de, sağlığın, genel ahlakın korunması gibi hallerde, zorunluluklarda, dernek hürriyetinin de sınırlanabileceğini hükme bağlıyor; ama, bu iş orada kalmıyor. Netice itibariyle, gelen Anayasa Komisyonu raporunda...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Buyurun Sayın Ercan.

NEVZAT ERCAN (Devamla) – ... teklifte, nihayet, yedi gün olarak öngörülmüş; en çok yedi gün içinde -hâkim, bir gün içinde de karar verebilir, iki gün sonra da karar verebilir- mülkî amir tarafından kayıtlanan dernek hürriyetiyle ilgili idarî işleme, hâkim, yedi gün içinde bakacak ve karar verecek. Bu süre çok uzun görülebilir; bu süreyi üç güne çekmek veya 48 saate çekmek şeklinde bir tartışma, Yüce Heyet huzurunda yapılabilir; takdir, Yüce Heyetindir; ama, bundan ürkmemek, korkmamak lazım. Tekrar söylüyorum; bunun dayanağı (mesnedi) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11 inci maddesinde açıkça yazılıdır. Şimdi, ona paralel bir düzenleme, dernek kurma hürriyetini korumaya ilişkin fıkrada yer alırken, buna itiraz niye?.. Böyle bir itirazın, hiçbir haklı nedeni ve gerekçesi yoktur. Kamu düzeni, millî güvenlik, genel ahlak, genel sağlık gibi mülahazalar, 33 üncü maddenin ilgili yerinde kalmalıdır, görüşümüz odur; ama, hâkim kararına ihtiyaç duyulan süre noktasında, hakimin, yedi gün sonra değil de üç gün sonra karar vermesi şeklinde bir görüş ağırlık kazanırsa, Yüce Heyet, bu konuda iradesini ortaya koyabilecektir.

Değerli milletvekilleri, bir kez daha söylüyorum; bu, bizim tarihî bir görevimiz; bu Meclis, bu anayasa değişikliğini yapmalıdır. Yeterlidir, değildir; daha mükemmelini yapabilmekde vardır; ama, atılan, çok önemli bir adımdır. Her vesileyle söylüyorum ve tekraren sözlerimi bağlıyorum bu Anayasa maddeleri dışında birtakım konuları, şahsî çıkar uğruna siyasî istismar vasıtası yapmayalım.

Esasen, benim - partilerarası komisyon çalışmalarına katılan biri olarak söylüyorum - en büyük endişem, anayasa değişiklik çalışmalarında, hepimiz, olaya siyasî boyutuyla değil de hukukî boyutuyla bakma açısını bir becerebilseydik, onu başarabilseydik, öyle zannediyorum ki, bu anayasa değişikliğini çok daha rahat yapabilme şansımız ve imkânımız olurdu; belki de, değiştirilmesi gereken 21 maddeden fazla, gerçekten, Anayasamızın değiştirilmesi gereken birçok maddesi bu değişiklik paketinin içine dahil edilebilirdi.

Partilerarası komisyon, Anayasa Komisyonu, alt komisyon kademelerinde, zaman zaman, belki siyasî mülahazalarla, bu anayasa değişiklik teklifi çalışmalarına yer yer katıldık... Bu, doğru değil; ama, hiç olmazsa, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda, biz, bu değişiklik çalışmalarına siyasî açıdan, siyasî mülahazalarla yaklaşmak yerine, olaya, hukukî boyutuyla, anayasal boyutuyla ve demokrasi boyutuyla yaklaşarak, bu çalışmalarımızı sürdürelim ve tamamlayalım.

Hepinize saygılar sunarım. (DYP ve ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Ercan, teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekilleri, kişisel söz talebinde bulunan Sayın Uluç Gürkan...

H. ULUÇ GÜRKAN (Ankara) – Vazgeçtim Sayın Başkan.

BAŞKAN – Sayın Gürkan, söz talebinden vazgeçti.

Sayın Bütün, buyurun.

ESAT BÜTÜN (Kahramanmaraş) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Anayasanın 33 üncü maddesindeki değişiklik, katılımcılığı artıran ve dernekler üzerindeki birtakım engelleri kaldıran bir değişikliktir. Özellikle, burada bir kere daha söylemek istiyorum ki, yasalar ve anayasalar bir bütündür. Anayasanın herhangi bir maddesinde bulunan bir hüküm, bütün maddeleri ve yasaları bağlar. Bunun için de, bu hükümlerin bütün maddelerde tekrar edilmesi yanlıştır; hem anayasa tekniği açısından hem de anayasanın anlaşılır olması açısından tekrardan mümkün olduğunca kaçınmak lazımdır.

Anayasada bulunan olağanüstü hal, bütün yasaları bağlar ve bütün insanlar da buna göre gerekli tedbirleri alırlar. Onun için, bizim anayasalarımız, daha önce, hep belli bir tepkiye göre hazırlandığı için, millete güvenilmediği için, siyasî partilere güvenilmediği için, sivil topluma güvenilmediği için, milletin iradesine saygı duyulmadığı için; önce, bir hürriyetmiş gibi başlar, hemen arkasından, ona yasaklar getirilir. Bütün olaylarda bu vardır; inanç hürriyetinde bu vardır, dernek hürriyetinde bu vardır, siyasî partilerde bu vardır, hepsinde vardır. Eğer, 1982 Anayasasını incelerseniz; siyasî partiler, toplumun vazgeçilmez unsurlarıdır der; arkasından, ancak, şunları şunları şunları yapamaz der; her yerinde böyledir.

Buradaki olay, bu anayasayı yaparken, öncelikle, örgütlü toplumdan korkmamak lazım, sivil toplumdan korkmamak lazım, millet iradesinden korkmamak lazım, saygı duymak lazım. Neden; eğer, bağımsızlığa susamış, birlik ve bütünlüğü özümsemiş bir millet varsa, devlet vardır; yoksa, yoktur. Eğer, bugün, 65 milyon Türk vatandaşı varsa, Türkiye Cumhuriyeti vardır. Kurtuluş Savaşı da Türk Milleti olduğu için kazanılmıştır; ne anayasa vardı ne devlet vardı; hiçbir şey yoktu; millet kazanmıştır. Öyleyse, bizim, millete kesinlikle güvenmemiz lazım ve dolayısıyla, milletin fertlerinin örgütlenme hakkını da millete vermemiz lazım.

Bakın, burada, yine, muallak bir ifade kullanılıyor: "...millî güvenliğin, kamu düzeninin gerektirdiği hallerde sınırlanabilir." Bakın, "devletin, ülkesiyle bölünmez bütünlüğünü" 33 üncü maddeden kaldırıyoruz; ama, buraya, muallak bir ifade koyuyoruz, "millî güvenliğin, kamu düzeninin" diyoruz. Zaten, bu, Anayasanın bütün maddelerinde var; yani, örgütlü topluma, sivil topluma güvenmek zorundayız. Devletin ülkesiyle bölünmez bütünlüğünü, Anayasadan, -33 üncü maddedençıkarıyoruz; ama, buraya, böyle, muğlak, insanların ferdî olarak haklarını sınırlayacak birtakım yasaklar koyuyoruz. Türkiye'nin, bu yasakçı toplum düşüncesinden kurtulması gerekir, yasaklardan kurtulması gerekir; örgütlü ve sivil topluma geçmesi gerekir. Anayasayı ne kadar kısa ve anlaşılır yaparsak, o, o kadar anlaşılır olur ve yasalarımız da ona göre düzenli olur.

Bu anayasa değişikliğinin içinde 1992'den beri bulunan bir milletvekili olarak şunu belirtmek istiyorum: Bu, ta,önceden beri söylenmektedir; bu Anayasayı değiştirmeyi, zaman zaman siyasî veya başka birtakım amaçlarla, bazen tarihe bazen Avrupa'ya dayandırıyoruz. Bu Anayasa değişmelidir; bu Anayasa, bu millete dar gelmektedir. Bütün bunları söylüyoruz; ama, bu değişikliği yaparken birtakım dayatmalar, birtakım eksiklikler görüyoruz; yani, burada, bu anayasa değişikliği bir uzlaşmadır; demokrasi bir uzlaşmadır; insanların kendi iradeleriyle yapması gereken bir olaydır. Burada, bütün partiler, kendilerine has bir anayasa değil, millete has, milletin ihtiyaçlarına cevap veren bir anayasa yapmak durumundadırlar. Herkes, kendisine göre bir anayasa yaparsa, o, ancak, siyasî partinin tüzüğü veya programı olur.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Bütün, toparlayın lütfen.

ESAT BÜTÜN (Devamla) – Onun için, milletin ihtiyaçlarını karşılayan, milletin önündeki engelleri aşan bir anayasa olması lazım, düşündüğünü söyleyebilen, söylediğini yaşayabilen bir

millet olması lazım; bunu aşmamız lazım. Eğer, Türkiye'de, her on yılda bir demokraside kesintiler oluyorsa, hâlâ birtakım insanlar buna bakabiliyorlarsa; bu, milletin kendine güveninin olmadığından, devletin millete güvenmediğinden, yasakçı zihniyetten kaynaklanmaktadır. Buradaki, birtakım "millî güvenliğin" ve "kamu düzeninin" gibi ibarelerin kaldırılması gerekir. Zaten bu, Anayasanın birçok maddesinde vardır. Kaldı ki -demin de söyledim- devletin, ülkesi ve milletiyle bölünmüz bütünlüğünü buradan çıkarıyoruz. Böyle bir şeyin buraya konmasını fazla buluyorum. Bunu, buna karşı olduğum için söylemiyorum, zira bu ibare birçok maddede vardır. Genel Kurulun bunu dikkate alacağına inanıyorum.

Bu anayasa değişikliği -tekrar ediyorum- milletin, Türkiye Büyük Millet Meclisine güveni açısından, Türkiye Büyük Millet Meclisinin itibarı açısından, Türkiye Büyük Millet Meclisinin ihtilalci zihniyetlere vereceği mesaj açısından önemlidir ve tarihî bir fırsattır.

Saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Bütün, teşekkür ediyorum.

Bu safhada Sayın Komisyonun söz talebi vardır.

Anayasa Komisyonu Sözcüsü sıfatıyla, Sayın Coşkun Kırca; buyurun efendim.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Sayın Başkan; dünkü birleşimde naçiz şahsıma gösterdiğiniz âlicenaplık ve müsamahadan ötürü teşekkür eder; yine, beş hatibe cevap vermek zorunda olduğumdan, aynı yüce müsamahayı tarafıma tevcih edeceğinizden emin bulunduğumu arz etmek isterim.

Bu madde görüşülürken, kamu hukukunun çok önemli bazı kavramlarına temas edildi. Sayın Soysal'a bir noktada iştirak etmemek mümkün değil; millî güvenlik, kamu düzeni, genel ahlak, genel sağlık, geniş anlamında kamu düzeni, dar anlamında kamu düzeni... Maalesef, bu kavramlar, hukuk âlemimizde yeterince bilinmemektedir. Bu, doğrudur; ama, yeterince bilinmiyor diye, bütün medenî dünyanın uyguladığı bu kavramlardan, Türk hukuk düzeninin vazgeçmesi de mümkün değildir. Onun için, bunların ne anlama geldiğini iyice belirtmek lazımdır.

Lütfen insaflı olalım. İnsaflı olmak şunun için gerekiyor: Dernekler hakkındaki bu madde, fevkalade geridir ve yeni hiçbir şey getirmemiştir... Bütün bu ifadeler, gerçekten üzücüdür. Üzücüdür; çünkü, bir kere, gerçeğin görülmemesi anlamına gelmektedir; bunun dışında da, sadece, kendileri açısından sakıncalı olan noktaları, çok daha önemli olan iyileştirmelerin üzerinde tutmaktır.

Bu maddenin, çeşitli tali noktaları üzerinde tenkitlerde bulunan arkadaşlarıma şunu belirtmek isterim -şimdi arz edeceğim sebeplerini- size, bir gül sunuluyor; bu gülün, herkes açısından bazı dikenleri olabilir; dikenleri istemiyorsanız, gülü de mi istemeyeceksiniz?..

Bu madde neden ileridir?.. Bugünün 33 üncü maddesinin bir üçüncü fıkrası var; üçüncü fıkrada şöyle deniliyor: "Dernekler, siyasî amaç güdemezler, siyasî faaliyette bulunamazlar, siyasî partilerden destek göremez ve onlara destek olamazlar, sendikalarla, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve vakıflarla bu amaçla ortak hareket edemezler."

Şimdi, arkadaşlar, bu hükmü Anayasadan çıkarıyoruz. Neden çıkarıyoruz; çünkü, bu, sivil toplum denilen, iç içe geçmiş dokunun inkârından başka bir şey değildi. Her zaman verdiğim basit bir misal vardır, bunu vermek isterim; Hayvanları Koruma Derneği... Hayvanları Koruma Derneği Başkanı çıkar der ki -kimse alınmasın- Hükümet, hayvanları iyi korumuyor; Anamuhalefet Partisi için de der ki, Anamuhalefet Partisinin beyanları ve programları, hayvanların daha iyi korunacağını gösteriyor.

A. MESUT YILMAZ (Rize) – Öyle zaten.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (Devamla) – Belki de öyledir Sayın Yılmaz.

Şimdi, bu, siyaset yapmak mıdır; hayır. Bu, derneğin, amacı istikametinde faaliyette bulunması için söylemesi gerekli bir şeydir, söylemeye hakkı olması gereken bir şeydir. Bu, derneğin, siyasî iktidar mücadelesine katıldığını göstermez; ama, bir anlamda, tabiatıyla, bu gibi faaliyetler, siyasî iktidar mücadelesindeki tarafları etkiler, etkilemesi de tabiîdir. Sivil toplum budur; sivil toplum, karşılıklı bir etkileşmedir.

Şimdi, bu kadar önemli bir ilerleme yaparken, bu maddeyi, şurasında millî güvenlik lafı, burasında kamu düzeni lafı vardır diye karalamak, bence, hakkaniyete uygun değildir, nasafete de uygun değildir, gerçeğe de uygun değildir.

Şimdi, ikinci bir hüküm şu: Bugünkü Anayasada, "kuruluş amaç ve şartlarını kaybeden yahut kanunun öngördüğü yükümlülükleri yerine getirmeyen dernekler, kendiliğinden dağılmış sayılır" denmektedir. Şimdi, bakınız, kuruluş amaç ve şartlarını kaybeden dernek, evet feshedilmelidir; kanunun öngördüğü yükümlülükleri, yani kanunun emredici hükümlerini ihlal eden dernek de feshedilmelidir; peki, "kendiliğinden dağılmış sayılır" ne demektir?.. Bu, idareye, bu maddeyi kullanarak, dernek hürriyetini ihlal için büyük imkânlar açar. Komisyon metninde, bu madde de ortadan kaldırılmıştır. Son derecede keyfî muamelelere dayanak teşkil edebilecek bir hüküm, Anayasadan çıkarılıyor; bu, ilerleme değildir de nedir.

Şimdi, bir takrirle bu maddeden çıkarılması istenen "millî güvenlik ve kamu düzeni" kavramlarına gelelim: Biraz evvel Sayın Ercan da beyan etti, Sayın Soysal da inkâr buyurmadı; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 11 inci maddesinin ikinci paragrafında bu mefhumlar yer almaktadır. Sayın Soysal "bu, bizde suiistimale uğrayabilir; biz, bu konuda, Avrupalının kabul ettiği kavramı kabul etmeyelim" diyorlar. Neden; biz, bunu suiistimal ederiz... Peki, niçin bu konuda Avrupalı olmayacağız da, başka her konuda Avrupalı olacağız; bunu anlamak mümkün değildir. Biz, bu sözleşmeye imza koymuşuz, bu sözleşmeyle bağlıyız; bu sözleşmenin çizdiği çerçeve içerisinde, her Avrupa ülkesi ne yapabiliyorsa biz de onu yapma hakkına sahibiz; ama, 8 inci maddede sahip değiliz, bunda sahibiz yahut tersi... Bu mantığı anlamak mümkün değildir. Eğer, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi buna cevaz vermişse, bu mefhumları kendi metninde zikretmişse, Türkiye Cumhuriyeti Meclisinin de bu mefhumlara dayanmak pekala hakkıdır.

"Suçun işlenmesini önlemek, zaten bütün bunları kapsar" deniliyor; hayır, kapsamaz; çünkü, kapsasaydı, zaten, bu konu, idare hukuku içtihatlarına mesnet teşkil etmezdi. Şimdi bunun üzerinde teferruatıyla duracak değilim; ama, gerek yargı makamlarımız gerek idarî makamlarımız bu tutanakları incelerken şu hususlara dikkat etmelidirler: Özellikle, Fransız Danıştayının klasik, evrensel hukuk kaidesi halini almış Hperes, Labonne, Vallace, Benjamin ve Lutetia kararlarını herkes dikkatle incelemelidir.

Şimdi, kamu düzeni... "Kamu düzeni" tabiri iki anlamda kullanılır; geniş anlamda, dar anlamda. Dar anlamda, asayiş demektir. Geniş anlamda kamu düzeni, devletin temel siyasî düzenini ve diğer bütün hususları ihtiva eder. Kamu düzeni demek, vatandaşlara kanunların verdiği hak ve yükümlerin bütününe riayet demek. Kamu düzeninin ihlalinin önlenmesini devletin sağlaması demek; bir veya birkaç kişi tarafından, bütün bir topluma mensup vatandaşların, çok daha fazla sayıdakilerin kanunlardan aldığı hakların ihlal edilmesini önlemektir. Kamu düzeninin anlamı budur. Kamu düzeninin anlamı, devletin veya idarenin keyfî hareket edebilmesi demek değildir. Tekrar ediyorum: Kamu düzeninin korunması demek, daha çok sayıda insanın daha önemli haklarının -yine kanundan doğan haklarının- daha az önemliler karşısında korunması anlamına bile gelebilir.

Şimdi, bir misal vereceğim: Fransa'da, bir tarihte, Lutecia adlı bir film şirketi, bir filmin gösterilmesi için, idarî merciden, gerekli kararı, izni almış, film gösteriliyor; Nevers şehrinde hadise çıkacak; onun üzerine, idarî merci, karar alıyor ve filmi gösteriden kaldırıyor. Film şirketi diyor ki "bunu gösteriden kaldıramazsınız, elimde gösterme izni var; bunu gösteriden kaldırmakla, idarî merci, film şirketinin kanunî haklarını ihlal etmiştir." Danıştay diyor ki "evet; ama, bu açık saçık film yüzünden eğer bu şehirde kamu düzeni bozulsaydı, çok daha fazla kişinin hakları ihlal edilseydi, o zaman ne olacaktı?"

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Kırca, size 5 dakika daha süre veriyorum; buyurun.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (Devamla) – Çok lütufkârsınız efendim.

İşte, idare, o çok daha fazla vatandaşın haklarını korumaya mecburdur ve bunu yapmakla, gereğini yerine getirmiştir. İşte, kamu düzeni budur.

Ha, bu mefhum suiistimal edilecektir... Bu mefhumu kullanmamaya değil -bu mefhumu kullanmaya mecburuz- bu mefhumun iyi öğrenilmesine ve suiistimal edilmemesine çalışmaya mecburuz. Yoksa, bu mefhumları idare hukukumuzdan tamamıyla silersek, işte o zaman, ferdin, çok daha fazla ferdi mutazarrır etmesi, rahatsız etmesi ihtimali ortaya çıkar.

Onun için, Komisyonunuz, bu konuda verilmiş olan takrire iştirak etmeyecektir. Komisyonunuz, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine uygun olarak "millî güvenlik ve kamu düzeni" tabirlerinin bu metinde kalması gerektiği kanaatindedir.

Bir takrir daha vardır. Bu takrirde, Sayın Turhan Tayan'ın, Sayın Abdulkadir Ateş'in ve Sayın Soysal'ın da imzası vardır. Burada "hâkime karar verme müddeti olarak tanınan yedi gün, kırksekiz saate indirilsin" diyorlar. Komisyonumuz bu konuyu görüşmüştür ve bu takrire iştirak etmeye karar vermiştir.

Verilen takrirlerden bir tanesi -1982 Anayasası metninde olduğu gibi- Anayasanın 13 üncü maddesine yapılan atfın burada ihya edilmesidir. Arkadaşlar, şunları bilhassa zapta geçirmek üzere ifade ediyorum: Anayasanın 13 üncü maddesi kaldırılmamaktadır. Anayasanın 13 üncü maddesi metnini dikkatle okursak göreceğiz ki, bu maddede yer alan belirli kayıtlama sebepleri ve tanzim saikleri, bütün temel hak ve hürriyetler için -dernek kurma hürriyeti de dahil- geçerlidir. Burada -vaktiyle Anayasada mevcut olan, bu maddede mevcut olan- 13 üncü maddeye yapılan atıf, bir haşivdir ve zararlı bir haşivdir. Şunun için zararlı bir haşivdir: Mesela, yerleşme ve seyahat hürriyeti bahsinde 13 üncü maddeye atıf yoktur. O zaman, şu yorumlar ortaya çıkabilir: 13 üncü maddenin uygulanabilmesi, ancak, her maddede ayrı ayrı zikredilmesine bağlıdır; zikredilmeyen ahvalde, mesela, yerleşme ve seyahat hürriyetinde, 13 üncü madde geçerli değildir... Hayır efendim, geçerlidir. İşte, bu haşivler Anayasadan temizlenmelidir ki, 13 üncü maddenin bütün temel hak ve hürriyetler üzerindeki geçerliliği, bu konudaki açıklığı, daha bariz bir şekle gelsin. 13 üncü madde hükümleri, elbette ki, derneklerin faaliyetlerine hâkim olmaya devam edecektir; 13 üncü madde kaldırılmamaktadır; 13 üncü madde bunu emretmektedir.

Bir başka takrir, son fıkrayla ilgilidir. "Birinci fıkra hükmü, silahlı kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensuplarına ve görevlerinin gerektirdiği ölçüde devlet memurlarına kanunla sınırlamalar getirilmesine engel değildir." Yine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin aynı maddesinin, aynı paragrafını okuyorum: İkinci cümle "Bu madde, bu hakların, silahlı kuvvetler, polis ve devlet idaresi mensupları tarafından kullanılmasına meşru kayıtlamalar getirilmesine engel değildir." Biz de

bunu yapıyoruz; ne diyoruz: Devlet memurlarına görevlerinin gerektirdiği ölçüde bu sınırlamalar getirilebilir; bu sınırlamalar, görevlerinin gerektirdiği ölçüleri de aşamaz diyoruz; ama, bunu yapmakla da, yine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine uygun bir metin getirmiş oluyoruz. Bu ihtiyacı bütün Avrupa hissedecek, biz hissetmeyeceğiz... Biz diyoruz ki: Evet, azamî ölçüde ilerlemeye çalışalım, şu sözleşmenin ölçütlerine ulaşmak için; ama, bu ölçütleri aşmamızı da kimse bizden istemesin.

Ayrıca, Sayın Hasan Korkmazcan ve arkadaşlarının imzaladığı bir takrir vardır. Bu takrirde, bu fıkranın daha zarif bir şekilde yazılması isteniyor. Büyük bir hüküm değişikliğinin söz konusu olduğunu sanmıyorum ve daha zarif bir ifade tarzı olduğu için de, Komisyon, bu takrire katılmaya karar vermiştir. O zaman şöyle olacaktır...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Kırca, lütfen, toparlar mısınız.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (Devamla) – Üç cümle efendim... Lütfen...

"Gecikmede sakınca varsa, kanun, bir mercii, derneği faaliyetten men etmekle yetkilendirebilir." Bu takrire de katılmaktayız. İyi söylemedim; ama, takrir okununca göreceksiniz. "...varsa, kanun, bir mercii, derneği faaliyetten men etmekle yetkilendirebilir."

Bu itibarla, bu madde, sanıyorum, çoğulcu, katılımcı sivil topluma ulaşmak açısından çok büyük bir ilerlemedir.

Sözlerimi tamamlarken şunu söyleyeyim: Türkiye'nin ideal bir Anayasası olduğu söylenen -yapılmasında bundan senelerce önce Sayın Soysal ile aynı komisyonda çalışmak şerefine nail olduğum- 1961 Anayasasının 29 uncu maddesi bakınız ne diyor: "...millî güvenlik, kamu düzeni... Hâkim kararına kadar kanunun açıkça yetkili kıldığı merciin emriyle faaliyetten alıkonulabilir." Ne idare için süre var ne hâkim için süre var. Ha, Sayın Ateş diyor ki: "O zaman suiistimal edilmiyordu." Demek ki, suiistimal ihtimallerini de dikkate almışız; ama, toplumu ve devleti korumanın gereklerini de dikkate almamız lazım. Unutmayalım ki, sivil toplumun devleti, o vatandaşların bütünüdür.

Teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Kırca, teşekkür ediyorum.

AHMET SAYIN (Burdur) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Ahmet Sayın, keşke, 428 ayrı talebi, aynı anda yerine getirme imkânımız olsaydı...

Efendim, şimdi, bir sayın grup sözcüsünün 20 dakika ya da maddelere göre 10 dakika, bir sayın üyenin 10 dakika veya 5 dakika... Geliyor buraya... Siz de takip buyuruyorsunuz ve Genel Kurulumuzun en devamlı sayın üyelerinden birisisiniz; ne hallere kaldığımızı görüyorsunuz. Lütfen, müsaade buyurun... Bu kürsünün bazı -ne bileyim ben- kurala sığmaz sıkıntıları var.

Y. FEVZİ ARICI (İçel) – Sayın Başkan, mehmaemken...

BAŞKAN – "Mehmaemken" diyorsunuz; peki...

Sayın Şahin, buyurun.

SEYFİ ŞAHİN (Kayseri) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; kısa bir madde olmasına rağmen, 33 üncü madde niçin tartışılıyor; özel bir sebebi var.

Birincisi, eski 13 üncü maddenin kaldırılması, zamanlama itibariyle Türkiye'nin hassas olduğu bir döneme rastlamıştır. Bundan dolayı, 13 üncü maddeyi ihtiva eden fıkranın kaldırılması, elbette istenmez.

Biz, Milliyetçi Hareket Partisi olarak, bu maddenin konulmasına dair gerekli takriri vermiş durumdayız; ancak, aynı 33 üncü maddenin dördüncü fıkrasında -biraz önce konuşmacının da belirttiği gibi- gerçekten, sivil bir anayasanın teşekkülü için, çok önemli hükümler kaldırılmıştır; bu bakımdan da tebrike şayandır; bilhassa, derneklerin siyasî faaliyetlerde bulunmaması ve bunun kaldırılmasıyla birlikte,tabiî, şahıslar ve dernekler, her türlü siyasî faaliyette bulunacak, temel hak ve özgürlükleri ve İnsan Hakları Sözleşmesine dair bütün haklarını kullanacaklar; ancak, altıncı fıkrada belirtilen "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" bölümünün çıkarılması ilginçtir. Çünkü, ayrıca, 13 üncü maddede, millî güvenliğin, millî egemenliğin, kamu düzeninin, başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması ve suç işlenmesini önleme hususları var. Tek çıkarılan "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" cümlesidir. Bu bakımdan, Türkiye'nin dağlarında eli silahlı eşkıyaların gezdiği bir dönemde, milletlerarası baskıların arttığı bir dönemde, Suriye'nin açıkça suç işlediği, Apo'yu sakladığı bir dönemde, Yunanistan'ın Türkiye'ye hasmane tavırlar içerisinde bulunduğu ve Lavrion Kampında, bu söylediğimiz maddeleri de ihtiva eden bölücülük faaliyetini düşmanlarımızın yaptığı bir ortamda, bunun kaldırılması yanlıştır. Eğer, 13 üncü madde tümüyle kaldırılıyorsa, biraz önce, bizden evvel konuşan değerli milletvekilinin de söylediği gibi "millî egemenliğin ve millî güvenliğin" ibarelerinin de kaldırılması gerekli olabilirdi.

Biz, bu konuda, gerekli takrirleri verdik; ancak, genel anayasa prensipleri itibariyle, Türkiye'de, yeni sivil anayasanın gelişmesi, sivil toplumun gelişmesi, Türkiye'de hak ve özgürlüklerin daha iyi kullanılması açısından, elbette, böyle bir anayasa değişikliğini engellememiz düşünülemez. Ancak -şahsım adına söz aldığım için, şahsım adına söylüyorum ki- 13 üncü maddenin buradan kaldırılmasını, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği konusunun çıkarılmasını hoş karşılamadığımızı beyan eder, saygılar sunarım.

BAŞKAN – Sayın Şahin, teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekilleri, 2 nci maddeyle ilgili görüşmeler tamamlanmıştır.

Maddeyle ilgili 6 ayrı önerge verilmiştir. Başkanlığımız, Komisyon Sayın Sözcüsünün beyanlarından, Komisyonun bazı önergelere katılabileceği izlenimini edindi. Önergelerdeki imzalar da, imzaların gruplara dağılımı da göz önüne alındığı zaman, muhtemelen, kabul edilebileceklerdir; bilemiyoruz.

Ben, şu ihtimali söylemek istiyorum: Şayet, bir önerge kabul edilirse, beşte üç oranında kabul oy verilip verilmediğini tespit sadedinde, o önerge için bir de, gizli oylamaya gidilmesi lazımdır. Her bir gizli oylamanın yaklaşık 1 saat sürdüğü düşünülürse ve diyelim ki, 2 önerge kabul edildiyse, 2 saat, 1 saat de maddenin kendisi, toplam 3 saat süreceğinden, öğleden önceki çalışmalarda, önergelerin işleme konulması mümkün değildir. Ben, sadece, zamandan tasarruf açısından, önergeleri geliş sırasına göre okutacağım, işlemini öğleden sonraki mesaimizde yapacağım. Bu hususu Genel Kurulun bilgisine...

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) – Sayın Başkan, acaba, önergeleri geri çekerler mi?

BAŞKAN – Efendim, geri çekmiş olsalar bile oylamaya geçmemiz mümkün değil; çünkü, biliyorsunuz, gizli oylamada, biz dün gördük...

HALİL ORHAN ERGÜDER(İstanbul) – Hayır, sorun bir defa...

BAŞKAN – Efendim, önergeleri geliş sırasına göre okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

861 sıra sayılı Anayasa Değişikliği Kanun Teklifinin 2 nci maddesinin madde başlığı değiştirilmiş ve ilk fıkra olarak aşağıdaki metin ilave edilmiştir.

Saygılarımızla.

Mustafa Dağcı Kayseri	Halil Şıvgın Ankara	Muharrem Şemsek Çorum
Osman Develioğlu Kayseri		Osman Sevimli Karaman

Madde 2.- 7.11.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 33 üncü maddesinin beşinci fıkrası kaldırılmış; dört, altı, yedi ve sekizinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Dernekler, 13 üncü maddedeki sınırlamalara aykırı hareket edemezler"

Gerekçe: Derneklerin 13 üncü maddedeki genel sınırlama dışına çıkamayacaklarının hükme bağlanması gerekmektedir. Mevcut Anayasa metninden bunun çıkarılması, yanlış anlama ve yorumlara sebep olabilecektir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan 861 sıra sayılı yasa teklifinin 2 nci maddesinin aşağıdaki gibi değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Abdulkadir Ateş Gaziantep	Mümtaz Soysal Ankara	Nihat Matkap Hatay
Güler İleri Tokat	Mehmet Kahraman Diyarbakır	Timurçin Savaş Adana
Mehmet Kerimoğlu Ankara		Sabri Yavuz Kırşehir

Değişiklik metninin ikinci cümlesindeki "millî güvenliğin, kamu düzeninin" ifadeleri madde metninden çıkarılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Teklifin 2 nci maddesinde "sakınca varsa" kelimelerinden sonraki kısmının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Rüştü Kâzım Yücelen İçel	Hasan Korkmazcan Denizli	Cavit Kavak İstanbul
Melike Tugay Hasefe İstanbul		Halit Dumankaya İstanbul

"sakınca varsa, kanunla, bir merci, derneği faaliyetten men etmekle yetkilendirilebilir. "

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan 861 sıra sayılı yasa teklifinin 2 nci maddesinin aşağıdaki gibi değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Adulkadir Ateş Gaziantap	Mümtaz Soysal Ankara	Mehmet Kahraman Diyarbakır
Turhan Tayan Bursa		Nihat Matkap Hatay

Değişiklik metninin birinci fıkrasındaki son cümlede "yedi gün" ibaresi "kırksekiz saat" olarak değiştirilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan 861 sıra sayılı 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin 2 nci maddesi son fıkrasında yer alan "bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır" ibaresinin metinden çıkarılmasını teklif ederiz.

Saygılarımızla.

Mustafa Ünaldı Konya	Hasan Dikici Kahramanmaraş	Fethullah Erbaş Van
Mehmet Elkatmış Nevşehir	Ahmet Derin Kütahya	Salih Kapusuz Kayseri
Abit Kıvrak Konya	Ahmet Remzi Hatip Konya	Şaban Bayrak Kayseri
	Ahmet Feyzi İnceöz Tokat	

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan 861 sıra sayılı 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin 2 nci maddesi ikinci fıkrasında yer alan "görevlerinin gerektirdiği ölçüde devlet memurlarına" ibaresinin metinden çıkarılmasını teklif ederiz.

Saygılarımızla.

Mustafa Ünaldı Konya	Hasan Dikici Kahramanmaraş	Ahmet Feyzi İnceöz Tokat
Ali Oğuz İstanbul		Bahaddin Elçi Bayburt

RECEP KIRIŞ (Kahramanmaraş) – Sayın Başkan, bu konuyla ilgili bizim de verdiğimiz bir önerge vardı.

BAŞKAN – Efendim, müsaade buyurunuz Sayın Kırış, ben, onu ifade edecektim efendim.

2 nci maddemiz iki fıkradan ibarettir. Her bir fıkra için 4'ten fazla önerge verilmesi mümkün olmadığından ve geliş sırasına göre zatı âlinizin önergesi 4 önergeden sonra olduğu için işleme koyamıyoruz.

RECEP KIRIŞ (Kahramanmaraş) – Sayın başkanım, işte buna itiraz ediyorum. Önergeyi verdiğimiz zaman görevli zevata sordurdum; ilk 4 önerge içinde olduğu ve gündeme alındığı ifade edildi.

BAŞKAN – O ayrı efendim... Müsaade edin efendim... O da elimde efendim, onu da ifade edeceğim.

Sayın Kırış, Sayın Topaktaş, Sayın Gül ve Sayın Özdemir imzalı; önergeniz bu değil mi?..

RECEP KIRIŞ (Kahramanmaraş) – Evet.

BAŞKAN – Sayın Recep Kırış ve arkadaşlarının bu önergesi, dün de ifade ettiğim gibi, yeni bir madde teklifi niteliğindedir. Anayasa değişikliklerinin nasıl yapılacağına dair, Anayasanın 175 inci maddesi gayet sarih olduğundan, bunu işleme koymamız mümkün değil...

RECEP KIRIŞ (Kahramanmaraş) – Efendim, Refah Partisinin vermiş olduğu bir önerge de netice itibariyle işleme konulmadı; ama, burada tartışmalara neden oldu...

BAŞKAN – Koymadık efendim...

RECEP KIRIŞ (Kahramanmaraş) – En azından, bizim önergemizin mahiyeti, Sayın Başkanlık Divanının vermiş olduğu kararla belirlendiği gibi değildir. Şimdi, biz, 24 üncü maddenin son fıkrasının çıkmasını istiyoruz.

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, grupların da mutabakatı üzerine –çalışma süremiz de dolmuştur– saat 14.30'da yeniden toplanmak üzere, birleşime ara veriyorum.

Kapanma saati: 12.50

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati: 14.30

BAŞKAN: Başkanvekili Yasin HATİBOĞLU

KÂTİP ÜYELER: Işılay SAYGIN (İzmir), Abbas İNCEAYAN (Bolu)

BAŞKAN –Türkiye Büyük Millet Meclisinin 124 üncü Birleşiminin Üçüncü Oturumunu açıyorum.

III. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

12. – Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Bursa Milletvekili Turhan Tayan, Samsun Milletvekili İhsan Saraçlar, Anavatan Partisi Grup Başkanvekilleri Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu, Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan, Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanı Ankara Milletvekili Seyfi Oktay, İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş, Batman Milletvekili Adnan Ekmen ve 292 Arkadaşının 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi, İzmir Milletvekili Cemal Tercan ve 153 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasanın 82 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi, Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu ve 170 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Anayasaya Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/1007, 2/1110, 2/1312) (S. Sayısı: 861) (Devam)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, Anayasanın değişikliğine mütedair kanun tekliflerinin müzakeresine kaldığımız yerden devam edeceğiz.

Sayın Komisyon ve Sayın Hükümet yerlerini almışlardır.

2 nci maddeyle ilgili önergeleri işleme...

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun Sayın Komisyon.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Efendim, usul açısından, vakit kazanmak bakımından olsun, katıldığımızı söylediğimiz bazı önergeler de vardır. Komisyon adına, maddenin önergelerle birlikte Komisyona geri verilmesini rica ediyoruz. Derhal, maddeyi yeniden tanzim edip, hemen sunacağız Sayın Başkanım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Evet, tabiî, bu mümkün; ancak, şu var: Maddeyi önergelerle birlikte, yeni bir madde olarak düzenler getirirseniz, o takdirde yeni bir maddenin gelmiş olması noktainazarından hareketle, madde üzerinde müzakere açmaya, eğer, o maddeyle ilgili verilecek yeni önergeler varsa, onları, kabul etmeye mecburuz. Bunu, bilerek yapalım.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Yine de daha az zaman kaybı olacak zannediyorum.

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, Komisyon, önergelerle birlikte maddeyi geri istemiştir; madde, Komisyona geri verilmiştir.

MUSTAFA BALCILAR (Eskişehir) – O zaman, Anayasa görüşmelerinin hiçbir anlamı kalmıyor Sayın Başkan.

BAŞKAN – Efendim, Komisyon, maddeyi, önergeleri geri isteme hakkına sahip. Ne yapayım ben?..

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) – Bari, gerekçe gösterilsin, gerekçe.

BAŞKAN – Komisyonla görüşün efendim.

SUHA TANIK (İzmir) – Sayın Başkan, Komisyonun bir ricası var; Komisyon söz istiyor.

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, bir dakikanızı rica edeyim. Takip edemiyorum.

Buyurun Sayın Başkan.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI ŞERİF ERCAN (Edirne) – Sayın Başkanım, görüşülmekte olan maddeyi, iki önergenin alacağı zamanı dikkate alarak geri çekmiş bulunuyoruz. Maddeyi süratle tanzim edip Yüce Başkanlığınıza sunacağız; ancak, sunduğumuz bu maddeden sonra, tekrar, söz talebinin mümkün olamayacağı kanaatini taşıyoruz İçtüzük hükümleri muvacehesince.

BAŞKAN – Sayın Başkan, yeni bir madde getiriyorsunuz; olur mu efendim!..

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI ŞERİF ERCAN (Edirne) – Önerge verilemez efendim.

BAŞKAN – Efendim, yeni bir madde getiriyorsunuz, ona müzakere açarız... (RP sıralarından "Bravo Başkan" sesleri, alkışlar)

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Yeni bir madde getirmiyoruz efendim.

BAŞKAN – Ne yapıyorsunuz efendim!...

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Yeni bir madde getirmiyoruz, madde metnini yeniden tanzim ediyoruz.

BAŞKAN – Yeniden düzeltiyorsanız, o zaman...

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Yeniden müzakere açarsınız; fakat, teamüllerimiz gereğince, yeni önerge kabul edemezsiniz.

BAŞKAN – Efendim, eğer, buyurduğunuz gibi olacaksa, bizim, önergeleri ayrı ayrı işleme koymamız lazım; yoksa, biz, onu yeni bir madde telakki ederiz.

Sayın milletvekilleri, Komisyonca geri alınan 1 inci madde Başkanlığımıza verilmiştir. Şimdi, bu yeni düzenlemeyi...

MÜMTAZ SOYSAL (Ankara) – Sayın Başkan, demin, bir nokta açıklığa kavuşmadı; Komisyonun, geri çekme talebini kabul buyuruyor musunuz?

BAŞKAN – Efendim, Komisyon, her zaman geri çekebilir, ona bir şey demiyoruz; geri çekiyorlar ve "maddeyi düzenleyeceğiz" diyorlar. Düzenledikleri madde, bizim için yeni bir maddedir ve biz, onun üzerinde müzakere açarız.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Yeni madde olur mu efendim?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI ŞERİF ERCAN (Edirne) – Yeni madde değil efendim; müzakere açabilir; ama önerge kabul edemez...

MÜMTAZ SOYSAL (Ankara) – Ondan önce de, bu önergelerin teker teker oylanması gerekir.

BAŞKAN – Efendim, doğrusu, bana göre, Başkanlığın kanaatine göre de budur; çünkü, bir önerge ayrı şeydir, madde ayrı şeydir; yani, Komisyon, maddesinde bir düzenleme yapabilir, tasarruf hakkı vardır; ama, sayın milletvekilinin ya da milletvekillerinin önerge verme hakkı da vardır; onu kısıtlayamayız. 1 inci maddeyi, eğer, yeni bir düzenleme olacaksa düzenlerler, haklarıdır; alırız, müzakere açarız, verilecek önerge varsa, kabul eder, işleme koyarız; yoksa, bu yolla, önerge verme yolu tıkanmış olur; buna da imkân veremeyiz. (Gürültüler)

MÜMTAZ SOYSAL (Ankara) – Ayrıca, daha önce verilmiş olan önergelerin de hiç olmazsa işarî oya sunulması gerekir.

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, çok önemli bir usulî meseleyi çözümlemeye çalışıyoruz; dikkat buyurur musunuz...

Sayın Soysal, şimdi, Komisyon, madde metnini ve önergeleri aldı; bir düzenleme yapacak ve bize gönderecek. Biz, maddeyi okuyacağız, müzakere açacağız ve evvelce verilmiş önerge sahiplerine soracağız; diyeceğiz ki, sayın önerge sahibi, sizin önergenize de bu metinde cevap verilmiş oluyor mu? Eğer, cevap verilmiş oluyorsa, artık, o önerge için bir işlem yapmanın anlamı yok; ama, bazı önergelere cevap verilmemiş olabilir, o takdirde, o önergenin işlemini devam ettireceğiz.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Tamam efendim, mutabıkız.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Efendim, Sayın Komisyon 1 inci maddeyi dün geri çekmişti; metni, bugün Başkanlığa takdim etti.

Şimdi gelen madde metnini okutuyorum:

Yüksek Başkanlığa

Rapor No:18 15.6.1995

15 Haziran 1995 günü saat 9.30'da toplanan Anayasa Komisyonu;

Çorum Milletvekili Muharrem Şemsek ve arkadaşlarınca verilen önergeyi incelemiş; bu önergeyi dikkate alarak, Başlangıç metninin ilk paragrafının "Türk Vatanı ve Milletinin ebedi varlığını ve Yüce Türk Devletinin bölünmez bütünlüğünü belirleyen..." şeklinde başlamasını kabul etmiş;

1 inci maddede yer alan Başlangıca, bir madde eklenmesine ve bunun sonucu olarak Anayasanın 24 üncü maddesinin kaldırılmasına ilişkin olan Ankara Milletvekili Vehbi Dinçerler'in önergesi yönünde işlem yapılmasını uygun görmemiş, sıra sayısı 861'de yer alan 1 inci maddeyi, yukarıdaki değişiklikle kabul etmiştir.

Raporumuz, Genel Kurula arz edilmek üzere, Yüksek Başkanlığa saygıyla sunulur.

Başkan
Şerif Ercan
Edirne
ve arkadaşları

Ek görüş açıklaması:

1.– 24 üncü maddeyle irtibatlı olarak Başlangıç kısmının beşinci paragrafında yapılmasını istediğimiz değişikliği öngören teklifimiz, İçtüzüğün 91 inci maddesine usul yönünden uymasına rağmen, bilinmeyen usul maddelerine dayandırılarak usul yönünden tartışmaya açılmıştır. Tartışma fikrine kesinlikle katılmıyorum.

2.– Önergemize esas yönünden yöneltilen itirazların ise, bir kısmı vehim diğer kısmı açık, haksız ve yersiz itham niteliğindedir. Tümünü reddediyorum.

Komisyon zabıtları okunduğunda görüşümüzün doğruluğu anlaşılacaktır.

3.– Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının neşrettiği Anayasa kitabının 61 inci sayfasında yer alan SHP görüşünün ve daha sonra, Sayın Soysal'ın Anayasanın 6 ncı maddesine naklini düşündüğü laiklik tarifinin paralelinde verilen önergenin Komisyonun CHP (SHP)'li üyelerince reddedilmesini, rasyonel ölçülerle ve tutarlılıkla açıklamak mümkün değildir.

4 – Değişikliğin yüksek bir oyla geçme şansı kaybedilirse, bunun sorumluşu, tutarsızlık sergileyen düşünce ve davranış biçimi olacaktır.

Saygılarımla.

M. Vehbi Dinçerler
Ankara
Anayasa Komisyonu Üyesi

Yüksek Başkanlığa

Teklifin 1 inci maddesindeki "Başlangıç"ın ilk fıkrasının başına, bu konudaki önergeyi dikkate alarak aşağıdaki ibarenin eklenmesi Anayasa Komisyonunca uygun görülmüş olup, Komisyon, 1 inci maddenin bu şekilde oya sunulmasını arz ve teklif etmektedir.

"Türk vatanı ve milletinin ebedi varlığını ve Yüce Türk Devletinin bölünmez bütünlüğünü belirleyen..." (Birinci fıkra aynen devam edecektir.)

Şerif Ercan
Edirne
Anayasa Komisyonu Başkanı

BAŞKAN – Buyurun Sayın Esengün.

LÜTFÜ ESENGÜN (Erzurum) – Sayın Başkan, Komisyon üyesi arkadaşların imzaları ve muhalefet şerhleri okunmadı; sadece "Başkan Şerif Ercan ve arkadaşları" dendi. Alınan karara kimlerin iştirak ettiği kimlerin muhalefet ettiği yolunda imza kısmı da lütfen okunsun.

BAŞKAN – Peki efendim.

İmza kısmını, özellikle muhalefet şerhi veren imzaları okutuyorum efendim:

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
Şerif Ercan Edirne	M. Seyfi Oktay Ankara (Söz hakkım baki)	Coşkun Kırca İstanbul
Kâtip		Ali Dinçer
Rahmi Özer Çanakkale		Ankara

Muhalifler

M. Vehbi Dinçerler Ankara (Görüşüm ektedir)	İbrahim Tez Ankara (Söz hakkım saklı, muhalefetim var)	Yüksel Yalova Aydın

Ekrem Ceyhun Balıkesir	Beytullah Mehmet Gazioğlu Bursa	Hasan Korkmazcan Denizli (Söz hakkım saklı)
Lütfü Esengün Erzurum (Muhalifim)	Ali Oğuz İstanbul (Muhalifim)	İ. Kaya Erdem İzmir
Münif İslamoğlu Kastamonu	Sadık Avundukluoğlu Kırıkkale	Coşkun Gökalp Kırşehir
Mehmet Keçeciler Konya (Karara muhalifim)	Tevfik Diker Manisa	Osman Seyfi Nevşehir

C. Sadık Keseroğlu
Sinop

BAŞKAN – Rapora karşı muhalefet şerhleri okunmuştur.

Efendim, Başkanlığın kanaatine göre, bu bir yeni maddedir; dolayısıyla, yeni madde üzerinde müzakere açmak durumundayız. Onun için, gruplar adına, maddeyle ilgili...

RECEP KIRIŞ (Kahramanmaraş) – Sayın Başkan, şahsım adına söz istiyorum.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun Sayın Korkmazcan.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) – Sayın Başkan, başlangıçla ilgili 1 inci madde üzerinde görüşmeler yapılmıştı, önergeler okunmuştu ve önergelerin bir kısmı kabul, bir kısmı ret aşamasına gelmişti. O aşamada, Anayasa Komisyonumuz, önergeleri değerlendirmek üzere, önergelerle birlikte maddeyi geri almıştır; üzerinde çalışıp, maddeyi yeniden redakte ederek getirmiştir. Maddeyle ilgili, şu ana kadar tamamlanmış olan işlemleri yeniden başlatacak bir durum yoktur. Ancak, bu yeni metinle, daha doğrusu, redakte edilmiş metinle mutabık olmayan ve daha önce kendilerine söz hakkı tanınmamış olan önerge sahipleri varsa, Genel Kurul onları dinleyebilir; onun dışında, yeniden müzakere söz konusu olamaz. Eğer, Başkanlığın, aksine bir görüşü varsa, bu konuda bir usul tartışması açılmalıdır ve Genel Kurul, karara bağlamalıdır.

KAMER GENÇ (Tunceli) – Sayın Başkan, İçtüzüğün 83 üncü maddesinde denilir ki: Eğer, bir madde üzerinde müzakere yapıldıktan sonra birden fazla önerge verilmişse, maddeyi ve bu önergeleri Komisyon geri almışsa, önerge sahipleri isterlerse, gider, Komisyonda 5'er dakikayı geçmemek üzere konuşurlar, orada müzakereye katılırlar. Ondan sonra, bu önergeler çerçevesinde hazırlanan komisyon metni, Genel Kurulun oyuna sunulur. Genel Kurul, bunu, salt çoğunlukla kabul ederse, artık, öteki konuşma hakları kalkar. İçtüzüğün, 83 üncü maddesinin son fıkrası çok açık.

Uygun görürseniz ve bu konuda bir usul tartışması açarsanız memnun oluruz efendim.

BAŞKAN – Efendim, konuyu tezekkür etmek için, saat 15.00'te toplanmak üzere, birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati: 14.52

DÖRDÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati : 15.00

BAŞKAN: Başkanvekili Yasin HATİBOĞLU

KÂTİP ÜYELER: Işılay SAYGIN (İzmir), Abbas İNCEAYAN (Bolu)

BAŞKAN – Türkiye Büyük Millet Meclisinin 124 üncü Birleşiminin Dördüncü Oturumunu açıyorum.

III. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

12. – Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Bursa Milletvekili Turhan Tayan, Samsun Milletvekili İhsan Saraçlar, Anavatan Partisi Grup Başkanvekilleri Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu, Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan, Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanı Ankara Milletvekili Seyfi Oktay, İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş, Batman Milletvekili Adnan Ekmen ve 292 Arkadaşının 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi, İzmir Milletvekili Cemal Tercan ve 153 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasanın 82 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi, Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu ve 170 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Anayasaya Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/1007, 2/1110, 2/1312) (S. Sayısı: 861) (Devam)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, kaldığımız yerden müzakerelere devam edeceğiz.

Komisyon ve Hükümet yerini almıştır.

Değişikliğe tabi Anasayasanın 1inci maddesi, dünkü birleşimde Komisyon tarafından istenilmiş, Komisyona tevdi edilmiş, Komisyon bir düzenlemeyi takiben Başkanlığımıza takdim etmiştir.

Başkanlığın kanaatine göre, bu düzenleme, yeni bir madde düzenlemesidir. Buna göre -bu kanaatimiz isabetli ise- madde üzerinde yeniden müzakere açılmalıdır, müzakereyi takiben verilmiş önerge sahiplerine sorulmalıdır: Komisyonun yaptığı bu düzenleme, sizin önergenizde hedeflediğiniz ihtiyaca cevap veriyor mu? Veriyorsa, mesele yoktur. Vermiyorsa, o takdirde, Komisyona, bu önergeye katılıp katılmadığı sorulmalı, sonra, bilinen klasik işlem yapılmalıdır; ama, bazı grup başkanvekili arkadaşlarımızın, komisyondaki arkadaşlarımızın kanaati ise, öyle değil şöyledir; derler ki: "Bu, bir yeni madde düzenlemesi değildir; bu, bir redaksiyondur. Dolayısıyla, madde üzerinde müzakere açma imkânı yoktur; ama, maddeyle ilgili önergeler için Anayasanın 175, içtüzüğün ilgili hükümlerine göre işlem yapılabilir."

V. – USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER

1. – Üzerinde görüşmeler tamamlanmış bir maddeyi komisyonun önergelerle birlikte geri alıp, redakte ederek geri getirmesi halinde, metnin yeni bir madde kabul edilerek tekrar görüşmeye tabi tutulup tutulmayacağı hakkında

BAŞKAN – Şimdi, burada, tabiî, Başkanlığın kanaatiyle, Komisyonun ve grup başkanvekili arkadaşlarımızın kanaati arasında uyumsuzluk vardır. Ben, bunun için usul tartışması açıyorum. İki

lehte, iki aleyhte olmak üzere arkadaşlarıma söz vereceğim. Bu işi, kökten çözmüş oluruz diye düşünüyorum.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) – Sayın Başkan, takip ettiğiniz usul aleyhinde söz istiyorum efendim.

BAŞKAN– Başkanlığın bu görüşü aleyhinde söz istiyorsunuz.

KAMER GENÇ (Tunceli) – Sayın Başkan, ben de aleyhte söz istiyorum.

BAŞKAN – Sizi bir gün lehte görebilsek!.. Sayın Genç de aleyhte söz istiyor.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Sayın Başkan, tutumunuz lehinde söz istiyorum.

BAŞKAN – Sayın Kazan, Başkanlık tutumunun lehinde söz istediler.

Başka, lehte aleyhte?.. Sayın Oğuz lehte.

Sayın Korkmazcan, buyurun.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) – Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım; dün, Anayasa değişiklik teklifinin 1 inci maddesi üzerinde arkadaşlarımızın önergeleri Başkanlığa sunuldu. Bu önergeler arasındaki çelişkileri gidermek ve Komisyon Raporunda önergeler doğrultusunda değişiklik yapmak üzere, Komisyon, önergelerle birlikte maddeyi geri aldı. Bu, bildiğiniz gibi İçtüzüğümüzün 83 üncü ve 89 uncu maddelerine göre her zaman yapılabilen bir çalışmadır. Komisyonumuz, önerge sahibi arkadaşlarımızın görüşlerini biri birine yaklaştırabilmek ve önergelerden yararlanabilmek için bu yola başvurmuştur.

Bu sabah, Genel Kurul çalışmalarından bir saat önce de Anayasa Komisyonu toplanarak önergeleri değerlendirmiş, madde metnini yeniden redakte ederek hazırlamış ve raporunu Başkanlığa sunmuştur. Bu aşamada, bildiğiniz gibi 1 inci maddeyle ilgili müzakereler artık geride kalmıştır. 1 inci madde üzerinde, grupların söz hakları, gruplara ilaveten iki milletvekili arkadaşımızın söz hakkı, hatta Komisyonun ve Hükümetin söz hakları geride kalmıştır. Şimdi, önergeler ışığında yapılan redaksiyondan sonra, geride kalan işlere dönmek yerine, Meclisin sağlıklı çalışabilmesi bakımından işlemi ileriye doğru devam ettirmek gereklidir. İleriye doğru olan işlem şudur: Yeni hazırlanmış olan, redakte edilmiş olan madde metni, burada okunacaktır; oylamaya geçmeden önce, önerge sahiplerinden bu yeni metinle tatmin olmayanlar varsa, 5'er dakika söz hakları vardır, gelip burada konuşacaklardır; ondan sonra, oylama yapılacaktır; mesele bundan ibarettir.

Sayın Başkanın, konuyu yeniden müzakereye açarım, bu yeni bir maddedir, gruplara tekrar söz hakkı doğar yönündeki değerlendirmesi yanlıştır.

Saygılarımla bilgilerinize sunarım. (ANAP ve CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Korkmazcan, teşekkür ediyorum.

Sayın Genç, Başkanvekili olarak bu tartışmaların dışında kalmanızı gönlüm çok arzu ederdi; ama...

ABDULKADİR ATEŞ (Gaziantep) – İçtüzük...

BAŞKAN – Müsaade buyurun efendim...

Sayın Başkanvekilleri, görevleriyle ilgili tartışmaların dışındaki tartışmalara katılamazlar; ama, Sayın Genç katılır!

İLHAN KAYA (İzmir) – Lehte mi, aleyhte mi?..

BAŞKAN – Aleyhte efendim.

Buyurun Sayın Genç.

KAMER GENÇ (Tunceli) – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Başkanlığın görevi -biz de Başkanvekiliyiz- İçtüzüğün usulüne uygun bir uygulama geleneğini yaratarak, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmasına işlerlik kazandırmaktır. Burada, aramızda itilaf doğabilir. Sayın Başkan, zaten benim hakkımda çok peşin hükümlü "her şeyin aleyhinde" falan dedi. Ben, her şeyin aleyhinde değilim; ben, daima müspet fikirlerden yanayım.

Şimdi, bence, Sayın Korkmazcan, olayı gayet güzel ortaya koydu. Bizim, yeni bir şey keşfetmemize de gerek yok. İçtüzüğün 83 üncü maddesinde, aynen "Bir kanunun bir maddesi hakkında birçok önerge verilmiş ve madde değişiklik önergeleriyle birlikte komisyona geri alınmışsa, komisyon önergeleri görüştükten sonra eski metni kabul edebilir veya yeni bir metin hazırlayabilir" deniliyor; olayda olduğu gibi.

"Önerge sahipleri, komisyon toplantılarına katıldıkları takdirde beş dakikayı geçmemek üzere konuşabilirler.

Komisyon, kabul ettiği metnin önergelerden önce ve açık oyla oylanmasını üye tam sayısının salt çoğunluğuyla isterse, Genel Kurulda, önergelerden önce komisyon metni oylanır. Bu metin Genel Kurulun üye tamsayısının salt çoğunluğuyla kabul edilirse, önergeler reddedilmiş ve madde kabul edilmiş sayılır

Açık oylamadan önce, önerge sahiplerinin beşer dakikayı geçmemek üzere konuşma hakları vardır." deniliyor. Çok açık seçik; bugünkü olayı çözümleyen bir Tüzük maddesi. Bu Tüzük maddesini bir tarafa bırakarak yeni bir yorum getirmek, ne Başkanlığın ne bizlerin haddi değildir, hakkı da değildir.

Bu itibarla, bizim istediğimiz, milletimizin sabırsızlıkla beklediği bu anayasa değişikliğini en süratli şekilde yapmaktır. Şimdi, Anayasa Komisyonumuz bir metin hazırlamış getirmiştir. Aslında, Sayın Başkanlığın bu tutumunu kabul ederseniz -bu maddede birçok önerge verilmiş, madde burada müzakere edilmiş, Komisyon düşüncelerini söylemiş, milletvekilleri düşüncelerini söylemiş, yeni verilen önergeler ışığında da yeni bir metin getirilmiştir- eğer, böyle bir tekrar tekrar müzakere sistemini getirirseniz, Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir şeyin sonucunu almak mümkün değildir.

Bu itibarla, ben, Sayın Başkanlık, zaten açık olan İçtüzük hükümlerini yerine getirerek, Komisyonun getirdiği metni -tabiî, burada, Anayasa hükmü olduğu için, burada özel bir hüküm var- Anayasanın 175 inci maddesine göre gizli oyla oylayacaktır. Tüzükte her ne kadar "komisyon metni üyelerin salt çoğunluğuyla" diyorsa da, bence, bu çoğunlukla değil, Anayasanın 175 inci maddesindeki çoğunlukla olacak; açık oyla da olmayacak, çünkü, Anayasa değişiklik teklifleri gizli oyla olacak, Anayasanın 175 inci maddesine göre Komisyonun getirdiği metni, gizli oyla oylayacak. Genel Kurul, komisyon metnine, asgarî 270 kabul oyu verirse, o zaman, bu metin kabul edilmiş olur ve önergeler reddedilmiş olur; aksi takdirde, madde düşmüş olur. Ben, olaya bu şekilde, pratik bir uygulama şekli geleceğine inanıyorum.

Sayın Başkana da söz verdiği için teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Sayın Genç, İçtüzüğün 83 üncü maddesini okuma vaktiniz oldu mu efendim?

KAMER GENÇ (Tunceli) – Efendim, ben İçtüzüğü her zaman okurum.

BAŞKAN – Peki, teşekkür ediyorum Sayın Genç.

Lehinde, Sayın Kazan; buyurun efendim.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; görüşmekte olduğumuz anayasa değişikliği çalışmalarında, Komisyon tarafından 1 inci maddenin önergeleriyle birlikte ge-

ri istenmesi üzerine, Komisyonca yapılmış olan çalışmanın, şu anda Genel Kurulda nasıl değerlendirilmesi lazım geldiği hususunda, Sayın Başkanın ortaya koyduğu görüşün lehinde kanaatimi ifade etmek üzere söz almış bulunuyorum.

Değerli arkadaşlar, bir anayasa değişikliği yapıyoruz, bu yolda bir çalışma içerisindeyiz. Elbette, bu değişikliği yaparken, fevkalade hassas olmamız lazım geldiği, işin süratini düşünmek kadar sağlıklı olabilmesi yönünü de düşünmemiz gerektiği hususuna işaret etmek istiyorum.

Şimdi, İçtüzüğün 83 üncü maddesinde "Bir kanunun bir maddesi hakkında birçok önerge verilmiş ve madde değişiklik önergeleriyle birlikte komisyona geri alınmışsa -Buraya kadar dün yapılan muamele tarif edilmektedir- komisyon, önergeleri görüştükten sonra eski metni kabul edebilir veya yeni bir metin hazırlayabilir." Şimdi, eğer Komisyon önergeleri geriye çektikten sonra, eski metinde bir değişiklik yapmasaydı, bu tartışmalara gerek olmayacaktı; ama, eski metinde bir değişiklik yapılmıştır. Eski metinde yapılan bu değişiklik, kısmen de olabilir, tamamen de olabilir; İçtüzükte buna bir açıklık getirilmemiştir. Ama "yeni bir metin hazırlayabilir" ibaresi ve ifadesi, bu konuda, bu değişikliğin tamamen olabileceğini de, ister istemez düşündürmektedir. Şimdi, böyle olduğu takdirde; yani, yapılmış olan bu değişiklik nedeniyle, daha önce, gruplar adına yapılan konuşmalar, eski metin üzerinde olduğu için ve bu defa, metin değiştirildiğinden dolayı, grupların görüşlerinde de birtakım yenilikler olabileceğinden, önerge sahiplerine tanınmış olan hakların, elbette gruplara da tanınması gerektiği kanaatindeyim. Dolayısıyla, Sayın Başkanın tutumunun isabetli olduğu görüşündeyim ve bu istikamette oy kullanılmasının doğru olduğu kanaatindeyim.

Saygılarımı sunuyorum. (RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Kazan, teşekkür ediyorum.

Sayın Oğuz, buyurun efendim.

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; 1 inci maddenin Komisyona geri verilmesi durumunu hepiniz biliyorsunuz. Arkadaşlarımızın verdiği önergeler doğrultusunda maddenin yeniden müzakeresi istendi ve sabah saat 9.30'da Komisyonumuz toplandı, verilen önerge istikametinde bu konu tartışıldı, müzakere edildi, oylandı ve ortaya yeni bir madde çıktı. Her ne kadar, Sayın Şemsek'in verdiği önerge istikametinde oylama ve müzakere yapıldıysa da, yeni bir madde ortaya çıkmıştır. Bu yeni madde muvacehesinde durumun değerlendirilmesi iktiza eder değerli arkadaşlarım. Yeni bir maddenin Meclise gelmesi, Başkanlığa gelmesi, onun müzakeresi ve oylanması ayrı bir statüye tâbidir. Onu sadece önergeyle yapılan bir madde değişikliği meselesi olarak telakki etmek mümkün değildir, çünkü o, burada yapılmadı, Komisyonda yapıldı ve Komisyonun da ifade ettiğine göre, yeni bir madde ortaya çıkmıştır. 2 nci maddede de bunu aynı şekilde yapıyorsunuz; bunu bir yol ihdas ederek bir hakkın suistimaline tevessül ediyorsunuz; 1 inci madde de böyle oldu, 2 nci madde de böyle oldu.

Hukukun bir kaidesi vardır: Bir hakkın, sırf gayrı ızrar eden suiistimalini kanun himaye etmez. Bunu 1 inci maddede yaptınız, 2 nci maddede de yaptınız; artık, bu, yol oldu; aynı şekilde diğer maddelerde de bunu yapacaksınız. Bu suiistimali himaye etmeniz veya tecviz etmeniz ve teyit etmeniz mümkün değildir.

Başkanlığın görüşünün isabetli olduğu kanaatindeyim; saygılarımla arz ederim efendim. (RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Oğuz, teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekilleri, usul tartışmaları tamamlanmıştır.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) – Sayın Başkan, bir şey sorabilir miyim?..

Sayın Bakan bir açıklama yapabilir mi acaba; bundan sonraki maddelerle ilgili verilmiş olan önergeler de, maddelerde, yine aynı usulle tekrar geri çekilerek, Genel Kuruldaki müzakerelerin önlenmesi yolunu ihdas edecekler ve bu uygulamaya devam edecekler mi?

BAŞKAN – Efendim, talep edildiği zaman, zatı âliniz de, bendeniz de görürüz.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) – Bakandan soruyorum efendim.

DEVLET BAKANI BEKİR SAMİ DAÇE (Adana) – Sayın Başkan, müsaade eder misiniz efendim?..

BAŞKAN – Buyurun efendim.

DEVLET BAKANI BEKİR SAMİ DAÇE (Adana) – Efendim, Sayın Salih Kapusuz'un bahsettiği konu, Hükümete müteveccih değil, bunun muhatabı Komisyon Başkanlığıdır.

Bunu arz etmek istiyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin birleşimlerinin yönetilmesi ve yürütülmesi, hepinizin malumu olduğu üzere, Tüzükteki hükümlerle mümkündür. Tüzükte sarahat olmadığı ahvalde, teamüllere bakılır; teamülde de bir uygulama olmamışsa, bu takdirde Yüce Kurulun Tüzük tadili niteliğinde olmayan konularda -ama, onu tasrih etmem lazım- Yüce Heyetin görüşü alınır ve bu görüş artık, teamül sayılır; yani, mukteda bih sayılır. Onun için, benim istirhamım şudur: Yüce Kurulun, karar verirken çok titiz davranmasını istirham ediyorum.

Bakınız, bu 1 inci maddeye vaki değişiklik, gerçekten bir iki cümleden ibarettir. Diyor ki: "Türk vatanı ve milletinin ebedî varlığını ve Yüce Türk Devletinin bölünmez bütünlüğünü belirleyen" maddenin muhtevasına baktığımız zaman, bu, çok küçük bir bölümdür; doğrudur. Eğer, biz, bu yolu açarsak, yarın olabilir ki, Komisyon, metni geri çeker, bir tek cümlesini bırakır, otuz cümleyi yeniden düzenler ve bu kararı, bugünkü usul tartışması neticesinde alınan kararı mesnet sayarak tartışmadan kaçırabilir; ilerideki bir çalışma...

SUHA TANIK (İzmir) – Sayın Başkan, lehte mi, aleyhte mi konuşuyorsunuz?

BAŞKAN – Ben, bu kürsüde oturan, sizin gibi sorumluluk hissi içerisinden olan bir arkadaşınızım; aydınlatmak, bu konuda uyarıda bulunmak, benim hukukî ve vicdanî görevimdir; bunu ifade ediyorum.

Şimdi, Başkanlığın tutumunu oylayacağım. Başta ifade ettiğim gibi, Başkanlık, Komisyonca verilen yeni metnin, yeniden müzakereye açılması kanaatindedir; ama, bazı görüşler de açılmaması kanaatindedir.

Şimdi, İçtüzüğün 64 üncü maddesine göre, Başkanlığın tutumunu oylarınıza sunuyorum: Başkanlığın tutumunun uygun olduğunu kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Yeni bir madde telakki edilmeyecek, madde üzerinde müzakere açılmayacak; ama, onun dışındaki prosedür yerine getirilecektir.

Buyurun Sayın Göktaş.

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Trabzon) –İnisiyatif de, kanaat de nasılsa odur...

III. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

12. – Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Bursa Milletvekili Turhan Tayan, Samsun Milletvekili İhsan Saraçlar, Anavatan Partisi Grup Başkanvekilleri Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu, Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan, Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanı Ankara Milletvekili Seyfi Oktay, İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş, Batman Milletvekili Adnan Ekmen ve 292 Arkadaşının 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi, İzmir Milletvekili Cemal Tercan ve 153 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasanın 82 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi, Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu ve 170 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Anayasaya Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/1007, 2/1110, 2/1312) (S. Sayısı: 861) (Devam)

BAŞKAN – Değerli milletvekilleri, önerge sahiplerini arıyorum.

Sayın Şemsek ve arkadaşları, efendim, önergeniz dikkate alındı mı; tatmin etti mi sizi?

MUHARREM ŞEMSEK (Çorum) – Evet efendim.

BAŞKAN – Peki.

Sayın Şemsek, ifade buyururlar ki, bizim önergemiz metne aksetmiştir; o önergeyle ilgili olarak, yapılacak işlem yoktur.

Sayın Oğuzhan Asiltürk ve arkadaşlarının, bir hükmün başlangıç bölümünün metinden çıkarılmasıyla ilgili bir önergesi var.

Sayın Asiltürk?..

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Maddeler yerinde olduğuna göre, demek ki, önerge nazarı itibara alınmamıştır.

BAŞKAN – Sayın Komisyon, bu önergeye katılıyor musunuz?

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Katılmamaktayız efendim.

BAŞKAN – Katılmıyorsunuz...

Sayın Asiltürk, önergeye katılmadılar...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Sayın Başkan, söz istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; çok kısa konuşacağım, zaten, meseleleri uzun uzun anlatmaya gerek yok.

Konuşmamın başında, çok temel bir hususu belirtmek istiyorum. Bu tatbikatla, Komisyon, Genel Kurulun yerine geçer; içinize sindirebilirsiniz; ama, bunun tespit edilmesi, zabıtlara geçirilmesi lazım; ben de o görevi yapıyorum.(RP sıralarından alkışlar) Bundan sonra, meselelerde, Komisyon, Genel Kurul gibi çalışacak; Komisyon Genel Kurul oldu; alacak, düzenleyecek, getirecek; artık, Genel Kurulun rolü kalmadı. Bu yanlışlık yapıldı; ama, yapıldı... Arkadaşlarımızın hepsi bu görüşte olduklarına göre, şu anda, benim yapabileceğim bir şey yok.

Önergeyle ilgili olarak söylemek istediğim de çok sade, çok kısa, çok basit; medenî ülkelerin anayasalarının üsluplarının, girişleri olsun, anayasanın takdimleri olsun; çok mantıklı, sade, kendine güvenen insanların, kendine güvenen ülkelerin, kendine güvenen devletlerin üslubu şeklinde olması lazım. Çeşit çeşit medihlerle bir anayasa takdim ederseniz, bizi tatmin edebilir; ama, bu anayasanın takdimi, bütün dünyaya olduğuna göre, herhalde, okuyan insanların biraz gülümseyecekleri bir takdim yapmanın da faydalı olmadığı kanaatindeyim; tamamen çıkması gerektiği inancındayım. Hukuk böyle olur.

Hepinize saygılar sunuyorum. (RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Asiltürk.

Sayın Asiltürk, ciddî endişelerimi ben de ifade etmiştim.

Sayın milletvekilleri, önergeye Komisyon katılmadı; önerge sahibi beyanda bulundu.

Önergeyi, önce, işaretle oylarınıza sunacağım: Önergeyi kabul edenler...Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Sayın Ali Oğuz ve arkadaşlarının bir önergesi var.

Sayın Komisyon önergeye muttali; katılıyor mu?

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Efendim, aynı manayı ifade ediyor, gerek görmüyoruz katılmaya, katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN – Sayın Oğuz, önergeye katılmadılar...

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Söz istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun.

Efendim, Sayın Oğuz ve arkadaşlarının önergesinde "Anayasada gösterilen insan haklarına riayetkâr hürriyetçi demokrasi şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz" deniliyor. Genel Kurulun bilgilenmesi açısından bunu okudum.

Buyurun Sayın Oğuz.

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; anayasa değişikliğinin 1 inci maddesi, Anayasanın dibacesi; yani, "Başlangıç" hükmünün müzakeresi iki günden beri devam ediyor. Dün, bu madde üzerinde ariz amik görüşler serdedilmiş; önergeler verilmiştir. Sayın Komisyon, Sayın Şemsek'in verdiği bir önerge istikametinde, diğer önergelerle birlikte bu maddeyi Komisyona çekerek müzakere imkânları aramıştır ve nitekim bugün, saat 9.30'da bu maddenin müzakeresi yapılmıştır. Bu madde müzakeresinde, verilen önergelerden sadece Muharrem Şemsek Beyin önergesi istikametinde -ona tam sadakatle değil- bazı değişiklikler yapılarak "Başlangıç" kısmı yeniden tanzim edilmiştir. Bu tanzim sırasında, diğer önergeler de müzakere edilmek iktiza ederdi; kaldı ki, bu önergeler, Komisyonda müzakere edilmemiştir. Sadece, benim "Başlangıç" kısmının tamamen kaldırılmasına mütedair bir önergem müzakere edilmiş ve oylanarak reddedilmiştir. Sayın Muharrem Şemsek'in önergesiyle birlikte verilen diğer önergeler ise, Komisyonda nazara alınmamış ve müzakere konusu edilmemiştir. Şu anda, sadece okunarak, Yüksek Meclisin ıttılaına arz edilmiş; bizim görüşümüz sorulmuş ve bu konuda, söz verme imkânı hâsıl olmuştur. Bunlar, tamamen, usul bakımından hatalı hareketlerdir.

Biraz önce, 2 nci maddenin Komisyona geri alınmasından da anlaşılıyor ki, Komisyon, bu maddeleri, önce burada müzakere ettirdikten sonra, arkasından, verilen önergeler üzerindeki müzakereyi kısıtlamak için, bir kısım müzakerelerle burada açıklanması gereken hususları sanki bertaraf etmek için ve bir şeyler kaçırıyormuş edası içerisinde böyle bir müzakere yolunu bulmuştur. Bu

ffevkalade yanlıştır. Bu yol, 1 inci ve 2 nci maddede denendi; 3 üncü ve 4 üncü maddede de denenirse, çok sakil bir usul getirilmiş olacaktır Meclisimize. Bundan vazgeçmelerini tavsiye ediyor ve bunun iyi bir yol olmadığını ifade ediyorum. Biraz önce, bunu, bir hakkın suiistimali olarak ifade ettim.

Önergemiz açık... Bu yönde karar vermenizi, oy kullanmanızı istirham ediyor ve Yüce Heyetinizi saygılarımla selamlıyorum efendim. (RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Oğuz, teşekkür ediyorum.

Efendim, Sayın Oğuz'un önergesine Komisyon katılmadı; Sayın Oğuz beyanda bulundu.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Efendim, Sayın Vehbi Dinçerler ve arkadaşlarının değişiklik önergesi var. Bu -biraz önceki muhalefet şerhinden de anladık- Komisyonda da zannediyorum tartışıldı.

Sayın Başkan, bu konu, komisyonda tartışıldı mı efendim?

Sayın Dinçerler, dün de bir vesileyle ifade etmiştim; 24 üncü maddeyle ilgili bölümü, üzülerek ifade ediyorum, maalesef, işleme koyma imkânım yok. Ancak, ayırırsanız birinci bölümü işleme koymak mümkün.

Sayın Coşkun, bu iki paragrafı birbirinden ayırırsanız işleme koyma imkânım var.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (İstanbul) – Evet, ayırırız...

BAŞKAN – Evet, ayırdığını ifade ettiğine göre, şimdi, Komisyona soruyorum : Komisyon katılıyor mu?..

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Coşkun.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (İstanbul) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hepinizi en samimî duygularla selamlıyorum.

Anayasanın 24 üncü maddesinin son fıkrasında yer alan yasaklar, istenmeyen sonuçlar doğurmuştur. Nitekim, vatandaşlarımızın gönüllü olarak ve bireysel biçimde, ayrı ayrı veya birleşmiş şekilde ifade ettikleri samimî dinî düşünceleri ve duyguları, maalesef, istismar sayılarak mahkûm edilmişlerdir.

24 üncü maddenin son fıkrasında yer alan "istismar" ve "kötü kullanma" kavramları, öyle kötüye kullanılmış ve öylesine kötü bir şekilde istismar edilmiştir ki, milyarlarca kişinin, birer birer, Allah'a inanıyorum demede birleşmesini, toplu, planlı bir düşünce, hatta, eylem ve hatta, şiddet unsuru içeren bir eylem olarak görmek ve göstermek isteyen yazarlar ve politikacılara rastlanabilmiştir.

Sayın milletvekilleri, özellikle, Anavatan Partisi döneminde, Ceza Kanununun 163 üncü maddesi yürürlükten kaldırılmış olmasına rağmen, Anayasanın 24 üncü maddesinin son fıkrasının yürürlükte kalması bir noksanlıktır.

Bu önergemizle, Ceza Kanununun 163 üncü maddesiyle, doğrudan veya dolaylı olarak bağlantı kurulacak olan bir metin Anayasadan çıkarılmakta ve böylece, ileride, 163 üncü maddenin, tamamen veya kısmen veya onu çağrıştıracak biçimde kanunlaşmasının anayasal dayanağı kaldırılmaktadır.

Sayın milletvekilleri, Sayın Vehbi Dinçerler'in, Anayasa Komisyonunda vermiş olduğu bir önergeden bir bölüm okumak istiyorum: "Alt komisyon raporundaki ek görüşlerimin 4 üncü maddesinde geniş bir şekilde yapılan açıklamalara göre, 24 üncü maddenin son fıkrası hakkındaki önergem, esas itibariyle, SHP'nin, (CHP) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunduğu anayasa değişiklikleri hakkındaki görüşlerinin ta kendisidir.

Nitekim, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca Mart 1993'te neşredilen, Türkiye Büyük Millet Meclisinde Temsil Edilen Siyasî Partilerin Anayasa Değişikliği Tekliflerinin Karşılaştırmalı Metinleri kitabının 61 inci sayfasında yer alan, Sosyal Demokrat Halkçı Parti'nin 24 üncü madde değişiklik teklifinin son fıkrası, aynen 'Devletin sosyal, ekonomik, siyasî veya hukukî temel düzeni kısmen de olsa, din kurallarına dayandırılamaz' diye yer almaktadır. Anayasa metninde bulunan 'veya siyasî veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz' bölümü, SHP teklifinde (CHP) metinden çıkarılmıştır. Muhtemelen, dört büyük siyasî partinin, SHP'nin bu önerisinde birleşeceği umut ve hesabıyla, konu, alt komisyonda ve ana Komisyonda gündeme getirilmiştir. Ancak, bizim açıklayamayacağımız nedenlerle, CHP, kendi görüşlerini kabul etmemiş ve aleyhinde oy kullanmıştır. Mutabakatın temel taşlarından biri olan 24 üncü maddeyle ilgili önerilerden istinkâf etmek suretiyle değişiklik teklifinin 300'ün üzerinde oy alması engellenme eğilimine gidilmiştir."

Sayın milletvekilleri, Genel Kurula sunduğumuz bu önerge, gerçekten, siyasî uzlaşmayı sağlayacak, çok sayıda partiyi ve milletvekilini birleştirecek, Anayasa değişiklikerini güvenli bir sayıyla temin edecek bir önergedir. Anayasa Komisyonunda doğan fırsatı, Komisyona temsilci veren parti grupları değerlendirememiştir. Takdirlerinize sunuyorum.

Saygılarımla. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Coşkun, teşekkür ediyorum.

MAHMUT OLTAN SUNGURLU (Gümüşhane) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun Sayın Sungurlu.

MAHMUT OLTAN SUNGURLU (Gümüşhane) – Sayın Başkan, bu önerge hakkında Anayasa Komisyonunun görüşü, bu önergenin işleme konulabileceği istikametindedir. Bu önerge, tarihî bir fırsattır. Anayasanın 24 üncü maddesinin son fıkrasının, Başlangıca kaydırılması ve inanç hürriyeti üzerindeki engelin kalkması için fevkalade bulunmuş bir usuldür. Bu usulü, İçtüzüğün imkân vermediği bahanesiyle, meydana gelen bu fırsatı kaçırmak, tarihî bir fırsatı kaçırmaktır ve zannediyorum ki, burada, iki siyasî partinin, 24 üncü maddenin son fıkrasını, devamlı siyasî malzeme olarak kullanmalarına bütün Meclisin imkân vermemesi, fırsat vermemesi gerekmektedir. Başkanlığınız bu fırsatı kullanmadığı takdirde, tarihî bir mesuliyet altında kalacaktır; bunu ifade etmek istiyorum.

Saygılarımla.

BAŞKAN – Sayın Sungurlu, zatı âlinizi dinledim. Bu metin buraya gelinceye kadar bir safahattan geçti; zatı âlinizin tümü üzerindeki görüşmelerinden de takip ettim, dışarıdan da takip ediyorum. Peki, bu tarihî fırsatı, başka türlü alt komisyonda, başka türlü özel komisyonda, başka türlü Anayasa Komisyonunda yakalamak varken, değerlendirmek varken, orada değerlendirmiyorsunuz, sonra gelip Başkana vebal havale ediyorsunuz. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

MAHMUT OLTAN SUNGURLU (Gümüşhane) – Sayın Başkan, her zaman, sizin gibi, bu meseleyi, ilerideki siyasî mücadelede kullanmak isteyenlerin engelleriyle karşılaşıyoruz.

BAŞKAN – Ama, şimdi siz, onu kullanıyorsunuz, değil mi?!.

ALİ İBRAHİM TUTU (Erzincan) – Karşılıklı kullanıyorsunuz, Sayın Başkan.

BAŞKAN – Değerli milletvekilleri, Anayasanın, değişikliklerle ilgili 175 inci maddesi açık. Ben, Sayın Vehbi Dinçerler, Sayın Kadir Ramazan Coşkun ve arkadaşlarının verdiği önergeyi Komisyona sordum, katılmadılar; önerge sahipleri görüşlerini ifade etti.

Şimdi, önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Sayın milletvekilleri, işleme tabi önerge kalmamıştır.

Maddeyi, Komisyonca gönderilen şekliyle, Anayasanın 175 inci maddesi ışığı altında, gizli oylamaya tabi tutacağım.

Gizli oylama için, Anayasanın çok önemle üzerinde durduğu gizliliği sağlamak için hücre konulmuştur.

Sayın Divan Üyeleri, Komisyon sıralarında yerini alacak.

Oy verme işlemine Adana İlinden başlayacağız. Davet edilen her sayın üyeye üç ayrı renkte yuvarlak pul verilecek; biri beyaz pul, diğeri kırmızı pul, bir diğeri de yeşil pul; beyaz, kabulü; kırmızı, reddi; yeşil, çekinseri ifade eder.

Sayın Divan üyesinden sadece bir zarf ve üç pul alan değerli üye, hangi renkteki oyu kullanmak istiyorsa, o renkteki pulu zarfa koyarak, oy kutusuna, üzerinde "oy kutusu" yazılı olan kutuya atacak; diğer, kullanmadığı iki pulu -affedersiniz, ama- ıskarta tabir edilen boş kutuya atacak.

Anlaşılmadık bir tarafın olduğunu zannetmiyorum.

Benim bir ricam var; bakınız, dünkü oylamada şu tecrübeyi edindik; eğer, davete icabet etmeden, aradan girerek oy kullanan arkadaşımız olursa, kullanılan zarflarla, defterdeki işaretlerin birbirini tutması zor oluyor.

Sayın Sayın da beni tasdik ediyor, doğrudurdiye. Lütfen, yalnız ismi okunan değerli arkadaşım gelsin, işareti deftere konulsun ve oyunu kullansın. Arkadaşlarımızın, mazeret ileri sürerek, sırayı bozmamalarını rica ediyorum.

Komisyon sıralarında oturan sayın Divan Üyeleri; ismi okunmayan sayın üyeye, lütfen, zarf ve oy pulu vermeyelim; çünkü, defteri ve zarfları denkleştirmede zorluk çekiyoruz.

Sayın Divan Üyemizin oturarak okuması hususunu oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oylamaya başlıyoruz.

(Oylar toplandı)

BAŞKAN – Oyunu kullanmayan sayın üye var mı? Yok.

Oy verme işlemi tamamlanmıştır.

Kutular kaldırılsın.

(Oyların ayırımı yapıldı)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin 1 inci maddesiyle ilgili olarak yapılan gizli oylama sonucunu açıklıyorum:

Bu oylamaya 400 sayın üye iştirak etmiştir; 400 oyun 279'u kabul, 97'si ret, 16'sı çekinser, 8'i geçersizdir. (DYP, ANAP ve CHP sıralarından alkışlar) Bu suretle, 1 inci maddenin, Anayasanın 175 inci maddesine göre, birinci oylaması kabul edilmiş bulunmaktadır.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Sayın Başkan, oylar, aşağıya mı iniyor yukarıya mı çıkıyor?

BAŞKAN – Efendim, rakamları biliyorsunuz; dün, maddelere geçilmesi için yapılan oylamada; 298 kabul, 86 ret, 4 çekinser oy kullanılmıştı, 6 da iptal vardı.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, Sayın Komisyon yerinde, Sayın Hükümet yerinde.

Çalışmalarımıza ara vermediğimiz için, tabiî olarak, çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Değerli milletvekilleri, 2 nci maddeyi Sayın Komisyon geri çekmişti. Komisyon, bu maddeyi düzenledi ve Başkanlığa "verilen önergelerin incelenmesinden sonra yeniden tanzim edilen metin aşağıdadır" ifadesiyle takdim etti.

Ben, madde metnini okutuyorum...

MAHMUT OLTAN SUNGURLU (Gümüşhane) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun efendim.

MAHMUT OLTAN SUNGURLU (Gümüşhane) – Sayın Başkan, şimdi, deminki tatbikattan sonra, izahlardan sonra, bir endişeye kapıldım; bunu açıklamak ihtiyacını duydum.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Sayın Başkan, müsadenizle bir hususu arz etmek istiyorum.

MAHMUT OLTAN SUNGURLU (Gümüşhane) – Şimdi, Komisyon metnini görmeden bu açıklamayı...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Komisyon düzenledi; ama, nasıl düzenledi efendim; bizim haberimiz yok!

MAHMUT OLTAN SUNGURLU (Gümüşhane) – Sayın Başkan, Komisyon metnini görmeden görüşümü açıklayayım ki, bir tarafsızlık olsun. Şimdi, Komisyon -sizin de açıkladığınız gibibir madde metninin tamamını değiştirirse, o zaman Meclisin müzakere şansı doğmaz. Yani, deminki tatbikatta benim şüphem var; demincek yaptığımız, sizin muhalif olduğunuz, benim desteklediğim tatbikatta şüphem var, vicdanî şüphem var. Komisyon metnini görmeden önce, usulü olarak söylüyorum, usulü açıdan söylüyorum, bir endişemi belirtme ihtiyacını duydum; arz ederim.

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) – Sayın Başkan, müsaade eder misiniz...

BAŞKAN – Buyurun efendim.

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) – Komisyon üyesi olarak, Komisyon metnini görüp, görüşümü yazmak istiyorum efendim.

CEVAT AYHAN (Sakarya) – Sayın Başkan, duymuyoruz. Mühim bir meseledir. Arkadaşlar kürsüden konuşsunlar veya ellerine mikrofon verelim.

AHMET REMZİ HATİP (Konya) – Komisyon mikrofonundan istifade etsinler.

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Sayın Başkan, müsaade eder misiniz.

BAŞKAN – Müsaade buyurun efendim.

Sayın Dinçerler, buyurun efendim.

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) – Efendim, Komisyon üyesi olarak, Komisyonun aldığı kararı görmek istiyorum. Toplantıda şöyle veya böyle bulunamadım, haberim de olmadı, kusur bende olabilir, onu kabul ediyorum; ama, müsaade ederseniz, göreyim de görüşümü yazayım efendim. Belki muhalefetim var, belki bir fikrim var.

BAŞKAN – Efendim, tabiî...

Sayın Oğuz, siz...

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Efendim, biz, Komisyon üyesi olarak davet edilmedik; haberimiz de olmadı. Ne müzakerede bulunduk ne davet edildik ne de haberdar olduk. Buradayız, hiçbir yere de ayrılmadık yani, bir yere gitmiş değiliz.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Sayın Başkanım...

BAŞKAN – Bir dakikanızı rica edeyim; Komisyon söz istiyor.

Evet, buyurun Sayın Kırca.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Sayın Başkan, Komisyonun toplantı ve karar nisabıyla burada hazır bulunduğu, herkesin gözünün önünde, meydanda...

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Olur mu öyle şey!.. (RP sıralarından gürültüler)

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Evet efendim!.. Evet efendim!.. Lütfen dinleyiniz!.. Lütfen dinleyiniz!..

BAŞKAN – Sayın Kırca... Sayın Kırca...

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Burada, Komisyon, tamamıyla, bugüne kadar, sittin senedir bu Meclişte uygulanan teamüllere uygun olarak toplanmış ve bir karar almıştır efendim...

BAŞKAN – Sayın Kırca, müsaade buyurun.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Hayır...Hayır...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Bu komisyon, Anayasa Komisyonu, Bütçe Komisyonu değil. (RP sıralarından gürültüler)

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Biliyoruz... Herkes burada...

BAŞKAN – Sayın Kırca... Sayın Kırca...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Sayın Başkanım...

BAŞKAN – Evet, buyurun.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Sayın Komisyon Sözcüsünün söylediği gerçektir, Komisyonun nisabı vardır; ama, Komisyon da, bütün üyelerine toplantılarını yazıyla bidirir; halbuki, biz, gizlice, şu kadar adamla toplanalım da bu kararı alalım diye bir şey söylenir veya bir şey yapılırsa, bu, fevkalade yanlış olur.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Gizli mi bu!..

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Sayın Başkan, niye haber vermiyorsunuz?!.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Niye haber vermiyorsun Sayın Başkan?!. Sayın Başkan, niye haber vermiyorsun?!.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) – Haber verildi sabahtan; Komisyon üyeleri davet edildi buraya.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Habere lüzum yok; burada toplanıyoruz.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Ne münasebet!..

BAŞKAN – Sayın Kazan... Sayın Kazan...

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Burada toplanıyoruz... Doğru dürüst konuşun!..

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Vermeye mecbursunuz.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Burada, toplanıyoruz; görmüyor musunuz!..

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Size hitap etmiyorum, Başkana hitap ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Kazan, Sayın Kırca Komisyon Başkanı değildir efendim; o, Komisyonun sözcüsüdür sadece.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Başkan varken, siz ne sıfatla konuşuyorsunuz?!

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Komisyon adına!.. Komisyon adına...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Konuşamazsınız!.. Konuşamazsınız!..

BAŞKAN – Sayın Kazan, Sayın Kırca Komisyon Başkanı değil, sözcü efendim; Komisyon Başkanı var...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Başkan varken konuşamaz.

BAŞKAN – Efendim, ben de onu ifade etmeye çalışıyorum Sayın Kazan.

Sayın Asiltürk, buyurun efendim.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Sayın Başkan, komisyonların nisabının herkes tarafından bilindiğini tekrara lüzum yok. Ayrıca, buradaki Komisyon üyesi arkadaşlarımız da göz önünde; ama, bu Komisyonun başka üyeleri de var ve şu sıralarda oturuyorlar. Siz, şimdi, bu Komisyon üyelerine –bakın, kaç tanesi "bana haber verilmedi" dedi– haber vermeden, onları çağırmadan, âdeta yangından mal kaçırır gibi bir düzenleme yaparsanız; bu, vicdanlara da uygun değildir; bu, İçtüzüğe de uygun değildir.

BAŞKAN – Anlıyorum efendim... Anlıyorum...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Bu Komisyon, toplantısını yeni baştan yapmak zorundadır.

BAŞKAN – Sayın Asiltürk, anlıyorum... Anlıyorum efendim.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Böyle bir şeyi kabul etmemiz mümkün değildir.

BAŞKAN – Komisyon Başkanı Sayın Ercan, buyurun efendim.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI ŞERİF ERCAN (Edirne) – Efendim, yapılan itirazlarla ilgili olarak, şöyle bir arzım olacak: Sayın Komisyon üyeleri, Genel Kurulun çalışma saatinde, Genel Kurulda hazır bulunuyorlar, bulunmak da mecburiyetindeler. Şu anda olduğu gibi, toplantı halindeyken de, Komisyonumuzun ekseriyeti, yani 7 sayın üyenin üzerindeki mevcudiyetimiz hazırdı ve karar almamıza yeterliydi. Ne yangından mal kaçırdık ne de gizli bir işlem yaptık.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Bunlar insan değil mi, bunlar üye değil mi...

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI ŞERİF ERCAN (Edirne) – Her şey Yüce Meclisin saygıdeğer üyelerinin gözleri önünde cereyan etmiştir. Arz ederim efendim. (DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Başkan, Komisyon üyeleriyle istişare buyurdunuz mu efendim?

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI ŞERİF ERCAN (Edirne) – Gayet tabiî efendim, buradalar. (RP sıralarından gürültüler)

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – İmzaları var orada, imzaları...

BAŞKAN – Efendim, gayet tabiî... Müsaade buyurun efendim...

İHSAN SARAÇLAR (Samsun) – Sayın Başkan, siz nasıl böyle bir soru sorabilirsiniz!

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI ŞERİF ERCAN (Edirne) – Mevcut Komisyon üyelerimizle istişare ettik, imzalarını da aldık Sayın Başkanım.

LÜTFÜ ESENGÜN (Erzurum) – Sayın Başkan, ben de, Anayasa Komisyonu üyesiyim ve sabahtan beri de burada Genel Kurul çalışmalarını izliyorum; ne Sayın Komisyon Başkanı tarafından ne de başka bir vasıtayla, Komisyon toplantısı olacağından haberdar edildik.

İHSAN SARAÇLAR (Samsun) – Sayın Başkan, sizi tarafsızlığa davet ediyorum. Hakkınız yok buna.

BAŞKAN – Sayın Saraçlar, müsaade edin... Arzunuza uygun hareket edecek halimiz yok. Müsaade buyurun... (DYP ve CHP sıralarından gürültüler)

LÜTFÜ ESENGÜN (Erzurum) – Komisyonun bazı üyeleri, özellikle muhalefete mensup üyeleri by - pass edilmektedir. (DYP ve CHP sıralarından gürültüler) Toplantı yapıldığı iddia edilmektedir, Komisyonun bu tutumunu şimdiden protesto ediyorum; alınan kararın hiçbir hukukî gerçerliliği yoktur. (ANAP ve CHP sıralarından "var, var" sesleri)

BAŞKAN – Efendim, Komisyon "ekseriyetimiz burada var" diyor; Başkanlığın yapacağı bir şey yok ki. (DYP ve CHP sıralarından gürültüler)

LÜTFÜ ESENGÜN (Erzurum) – Sayın Başkan, Komisyonun toplantı yapacağına dair bize en ufak bir bilgi verilmedi. (DYP ve CHP sıralarından gürültüler)

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI ŞERİF ERCAN (Edirne) – Sayın Başkanım, bütün saygıdeğer üyelerimizin burada hazır bulunma mecburiyetleri var zaten ve mevcut olanların da ekseriyetine binaen karar aldık. (RP sıralarından gürültüler)

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul)– Bağırmaya lüzum yok, burada oturmak lazım; vazife, burada oturmak...Terbiyesiz herifler!

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun efendim.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Sayın Komisyon Başkanının söylediği şeyin yarısı doğru; ama, Komisyon üyeleri burada bulunmak mecburiyetinde değil, Genel Kurulda bulunmak mecburiyetinde bile değil; nitekim, Genel Kurulda bulunmayabilirler. Oylamada 400 üyenin geriye kalanı Genel Kurulda değil; bu suç mudur ; hayır. (DYP ve CHP sıralarından gürültüler)

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Burada görüşüldüğünü bilmek görevleridir ve üstelik bu sırada oturmak görevleridir.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Bilmeyen arkadaşlar müdahale etmesin, ben hukukî bir durumu tespit ediyorum; konu şu : İçtüzüğe göre, Komisyon, üyelerini toplantıya çağırmak zorunda. (DYP ve CHP sıralarından gürültüler) Kendiliğinden gelenler yeter sayıda olabilir, onlar karar alabilirler; bunların hepsi doğru; ama, toplantının hukukî olması için, bütün üyelerin toplantıya çağrılması lazım; bu yapılmadı.

Şimdi birçok şeyin yanında bir gölge daha düştü, bir şaibe daha düştü; bu anayasa değişikliği, hiçbir şekilde hukukî şartlara uygun olmuyor.

SELÇUK MARUFLU (İstanbul) – Size göre öyle; karşı oyunu koyarsın. (DYP ve CHP sıralarından gürültüler)

MEHMET SEVİGEN (İstanbul) – Bu kadar hassas bir konuda, Meclis Başkanımız Başkanlık yapsın.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Kazan.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Sayın Başkan, 83 üncü maddeyi usul yönünden biraz önce müzakere ettik. Burada, Komisyonun katılıp katılmama durumlarında -herhangi bir önergenin müzakeresinde, katılıp katılmama konusunda- mevcut çoğunlukla burada karar verilebilir; ancak, dün, 1 inci madde müzakere edildi, 1 inci madde müzakere edildikten sonra "önergeleri Komisyonda görüşeceğiz" dediler ve Sayın Korkmazcan, bu sabah için -saat 9.30'da- Komisyonun toplantıya çağrılacağını ifade ettiler. Niçin; önergelerin görüşülmesi için. Biz de arkadaşlarımızı "önergelerin görüşülmesi için 9.30'da toplantı var" diye haberdar ettik.

Bugün, 2 nci madde, önergelerle beraber geri çekildi. Komisyon ne zaman toplanacak, nerede toplanacak, bekliyoruz; ne Komisyon Başkanından ne de Komisyonun diğer yetkililerinden bir iş'ar vaki olmamıştır; bu iş'ar vaki olmayınca, bu Komisyonun üyesi olan arkadaşlarımız görüşlerini ortaya koyamamışlardır. Bu, en azından, Komisyon üyelerine saygısızlıktır; çünkü, Komisyon üyelerinin fikirleri alınmamıştır.

O nedenledir ki, bir anayasa değişikliğinde, bu hususun, her şeyden önce itinayla yerine getirilmesi lazımdır. (Gürültüler) Bu husus zapta geçsin; çünkü, bu anayasa değişikliği de usul yönünden Anayasa Mahkemesine gidecektir.

BAŞKAN – Sayın Kazan, Başkanlığın, Anayasa Komisyonunun, üyelerini toplantıya çağırıp çağırmadığını bilmesi, tespit etmesi mümkün değil. Bize gönderdiği raporda 11 sayın üyenin imzası bulunmaktadır; İçtüzüğün 28 inci maddesine göre, komisyonun hangi sayıyla toplanacağı, nasıl karar vereceği yazılı. Benim, bunun aksini bilmem de, ortaya koymam da mümkün değil.

Dediğiniz husus zabıtlara geçti; Anayasa Mahkemesine bu usulî eksiklikle de gidilebilir.

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun efendim.

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Anayasa Komisyonun bir toplantı usulü vardır; Anayasa Komisyonu, Başkanlık tarafından üyelerini davet eder.

İHSAN SARAÇLAR (Samsun) – Sayın Başkan, ne zamana kadar devam edecek bu?

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Bu davetin usulü vardır; ya yazılı çağırır yahut da telefonla veya haber vererek davet eder.

İHSAN SARAÇLAR (Samsun) – Sayın Başkan, niçin konuşturuyorsunuz hâlâ...

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Özellikle bize haber verilmeden, böyle bir özel toplantıyla "ekseriyetimiz vardır" şeklinde bir toplantı yaparak bir karar almak, maalesef, hakkaniyete de hukuka da usullerimize de aykırıdır; yanlış yapılmıştır.

BAŞKAN – Sayın Oğuz, diğer arkadaşlarımız da aynı şeyi ifade buyurdular; zabıtlara da geçti. Başkanlığın yapabileceği bir şey yoktur.

İRFETTİN AKAR (Muğla) – Sayın Oğuz, arkanızda başkası yok mu; o da gelsin!

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Davet etmiş mi; bundan sonra, Anayasa Komisyonuna istedikleri üyeleri çağırsın...Ayıp değil mi! (DYP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN – Sayın Oğuz... Sayın Oğuz...

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Ayıp olmuyor mu! Bunların utanması lazım!

BAŞKAN – Sayın Oğuz...

Değerli arkadaşlarım, Komisyon, bir maddeyi Komisyona istediği zaman, anlaşılıyor ki, oturup teemmül edecek. Komisyon üyesi sayın arkadaşlarımız Komisyon sıralarına gelirler, aralarında teemmül ederler, müzakere ederler. Başkanlığın yapabileceği bir şey yok ki.

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Anayasa Komisyonu, kendi arasında konuyu görüşmek istiyor ki, böyle bir şey yok usulde. (DYP sıralarından "Devam edin Sayın Başkan" sesleri, gürültüler)

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Yakışmıyor size, yakışmıyor!

BAŞKAN – Buyurun Sayın Komisyon Başkanı.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI ŞERİF ERCAN (Edirne) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Efendim, bir yanlış anlaşılma ve bir değişik zehabı ortadan kaldırmak için arz ediyorum:

Muteriz saygıdeğer üyeler diyorlar ki "Usulüne göre toplanmadı." Dün, Anayasa Komisyonuna geri çektiğimiz madde, Genel Kurulun toplantı saatinin dışında yapılacak bir toplantıyla ilgili olduğu için, kendileri, usulüne uygun şekilde Anayasa Komisyonuna davet edilmişlerdi. Bugünkü geri çekmede -zabıtları da tetkik buyurduğunuzda anlaşılacaktır ki- huzurunuzda alenen beyan ettik; biz, burada "redakte etmek üzere... En kısa bir zamanda huzurunuza bu maddeyi tekrar getireceğiz" dedik. Tutanaklar ortada; bu gayet açık. Üstelik, saygıdeğer Komisyon üyelerimizin, kendilerine taalluk eden, kendi imzalarının bulunduğu bir teklifin Genel Kurulda görüşülmesi anında burada bulunma mecburiyetleri vardır, takip etme mecburiyetleri vardır. Biz, olmayanı zorla getirmek durumunda değiliz.

Saygıyla arz ederim efendim. (DYP ve ANAP sıralarından alkışlar)

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Korkmazcan, Komisyon görüşünü ifade etti.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) – Komisyon olarak değil efendim.

BAŞKAN – Ne olarak efendim?

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) – Biraz önceki usul müzakeresine katılmış bir üye olarak ifade ediyorum. Sayın Şevket Kazan, biraz önceki usul müzakeremizin, 83 üncü maddenin tatbikatıyla ilgili olduğunu ifade ettiler; halbuki, usul müzakeresini, zatı âliniz "bir yeni maddeyi burada gruplara da söz hakkı tanıyarak görüştürebilir miyim, görüştüremez miyim" sorusunun cevabı için açtınız; karar ona münhasırdır; yanlışlık olmaması ve teamül olmaması bakımından tutanağa geçmesi için bunları ifade ettim.

Teşekkür ederim.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Teamül oldu zaten...

BAŞKAN – Ne demek Sayın Korkmazcan; boşuna mı açıkladık! Bakın, biz size ifade ettik; ya tüzük uygulanır ya teamül uygulanır ya karar uygulanır. Siz oy vereceksiniz, konuşacaksınız, sonra da "teamül olmasın" diyeceksiniz; olur mu öyle şey!

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) – Efendim, 83 üncü maddeyle ilgili değil. Meseleyi vazediş şekliniz açıktır; tutanaklarda da bellidir.

BAŞKAN – Sayın Korkmazcan, siz de iyi biliyorsunuz ki, olmaz o. Onu, oylamadan önce düşünmek lazımdı; vebalinden beriyiz biz.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) – Siz, konuyu ortaya koyarken düşünmek durumundaydınız Sayın Başkan.

BAŞKAN – Madde metnini okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Verilen önergelerin incelenmesinden sonra, yeniden tanzim edilen metin aşağıdadır.

MADDE 2.- 7.11.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 33 üncü maddesinin dört ve beşinci fıkraları kaldırılmış; altı, yedi ve sekizinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Dernekler, kanunun öngördüğü hallerde hâkim kararıyla kapatılabilir veya faaliyetten alıkonulabilir. Ancak, millî güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, derneği faaliyetinden men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı yirmidört saat içerisinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içerisinde açıklar; aksi halde, bu idarî karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

Birinci fıkra hükmü, Silahlı Kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensuplarına ve görevlerinin gerektirdiği ölçüde devlet memurlarına kanunla sınırlamalar getirilmesine engel değildir.

Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır.

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, 2 nci maddeyle ilgili muhtelif önergeler var idi; Komisyon, bu önergelerle birlikte maddeyi aldı, yeniden düzenledi, Başkanlığa tevdi etti.

Şimdi, bunlardan, bizim anladığımız kadarıyla, Sayın Mümtaz Soysal ve arkadaşlarının bir önergesi var ve ifadeye göre, bu, yeni düzenlenen metnin içerisine alındı. Sayın Soysal, bu kanaatte misiniz efendim, yani bir itirazınız var mı? Çünkü, Komisyonun buna katılıp katılmadığını soracağım ve size söz imkânı vereceğim.

MÜMTAZ SOYSAL (Ankara) – Sayın Başkan, hatırlayacaksınız, bizim bu konuda iki önergemiz vardı.

BAŞKAN – Efendim, bir dakika...

İzin verirseniz, hatırlamanız açısından, bir kere daha okutayım efendim:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan 861 sıra sayılı yasa teklifinin 2 nci maddesinin aşağıdaki gibi değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Abdulkadir Ateş Gaziantep	Mümtaz Soysal Ankara	Mehmet Kahraman Diyarbakır
Turhan Tayan Bursa		Nihat Matkap Hatay

Değişiklik metninin birinci fıkra son cümledeki "yedi gün" ibaresi "kırksekiz saat" olarak değiştirilmiştir.

BAŞKAN – Efendim, bu önerge... Metni de takip buyurdunuz...

MÜMTAZ SOYSAL (Ankara) – Efendim, bir önergemiz daha vardı.

BAŞKAN – Efendim, şimdi bu konudaki...

MÜMTAZ SOYSAL (Ankara) – Buna uygun efendim.

BAŞKAN – Tamam efendim.

Demek ki, bu, şimdi okduğumuz önerge, metinde ifadesini bulmuştur.

Diğer önergeyi okutuyorum :

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Teklifin 2 nci maddesinde "sakınca varsa" kelimelerinden sonraki kısmın aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Rüştü Kâzım Yücelen İçel	Cavit Kavak İstanbul	Hasan Korkmazcan Denizli
Melike Tugay Hasefe İstanbul		Halit Dumankaya İstanbul

"Sakınca varsa, kanunla, bir merci derneği faaliyetten men etmekle yetkilendirilebilir."

İSMAİL SAFA GİRAY (İstanbul) – Anlaşılmadı Sayın Başkan.

BAŞKAN – Anlaşılmadı diyorlar; bir daha okutuyorum:

"Sakınca varsa, kanunla, bir merci, derneği faaliyetten men etmekle yetkilendirilebilir."

BAŞKAN – Efendim, sayın üyelerden bir ricam olacak: Şu önergelerimizi -tabiî, mecburen el yazısıyla yazıyoruz- biraz okunaklı yazarsak, okumak kolay olur. Arkadaşlarımız okumakta zorlanıyor. Bir kez de ben okuyorum: "Sakınca varsa, kanunla, bir merci, derneği faaliyetten men etmekle yetkilendirilebilir."

Sayın Yücelen, önerge, biraz önce takip buyurduğunuz metinde ifadesini bulmuş mu?

RÜŞTÜ KÂZIM YÜCELEN (İçel) – Bulmuş efendim.

BAŞKAN – Peki.

Diğer önergeleri, sırasıyla okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan 861 sıra sayılı yasa teklifinin 2 nci maddesinin aşağıdaki gibi değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Abdulkadir Ateş Gaziantep	Mümtaz Soysal Ankara	Nihat Matkap Hatay
Timurçin Savaş Adana	Mehmet Kahraman Diyarbakır	Güler İleri Tokat
Sabri Yavuz Kırşehir		Mehmet Kerimoğlu Ankara

Değişiklik metninin ikinci cümlesindeki "millî güvenliğin, kamu düzeninin" ifadeleri, madde metninden çıkarılmıştır.

BAŞKAN – Sayın Soysal, bu metinde ifadesini buldu mu bu önergeniz?

MÜMTAZ SOYSAL (Ankara) – Hayır, bulmadı efendim; bu önergenin oylanmasını istiyoruz.

BAŞKAN – O zaman, ben müsaadenizle, Komisyona sorayım.

Sayın Komisyon, önergeye katılıyor musunuz?

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN – Sayın Komisyon katılmadı.

Sayın önerge sahiplerinden söz talebi var mı efendim? Yok.

ABDULKADİR ATEŞ (Gaziantep) – Oylanmasını istiyoruz efendim.

BAŞKAN – Oylayacağım zaten.

Önergeye Komisyon katılmadı, önerge sahipleri söz talebinde bulunmadı.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Diğer önergeyi okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

861 sıra sayılı anayasa değişikliği kanun teklifinin 2 nci maddesinin madde başlığı değiştirilmiş ve ilk fıkra olarak aşağıdaki metin ilave edilmiştir.

Saygılarımla.

Mustafa Dağcı Kayseri	Halil Şıvgın Ankara	Muharrem Şemsek Çorum
Seyit Osman Sevimli Karaman		Osman Develioğlu Kayseri

MADDE 2.– 7.11.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 33 üncü maddesinin beşinci fıkrası kaldırılmış, dört, altı, yedi ve sekizinci fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Dernekler, 13 üncü maddedeki sınırlamalara aykırı hareket edemezler."

BAŞKAN – Önergeye Sayın Komisyon katılıyor mu?

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Zaten, Komisyonun hazırladığı maddede mündemiç olan bir husustur; katılmıyoruz.

BAŞKAN – Katılmıyorsunuz.

Sayın Dağcı; buyurun.

MUSTAFA DAĞCI (Kayseri) – Sayın Başkan, kıymetli milletvekilleri; 861 sıra sayılı anayasa değişikliği kanun teklifinin 2 nci maddesinin madde başlığını değiştirerek, beşinci fıkrasını kaldıran; dördüncü, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarını da değiştiren bir teklifimiz vardı.

Bildiğiniz gibi, ilgili bu Anayasa maddesinde -daha öncesinde- derneklerin, sendikaların ve vakıfların siyasî faaliyette bulunmaları yasaklanıyordu; şimdi, bu serbest bırakılıyor; biz, bu görüşe katılıyoruz; ancak, dernekler, sendikalar ve benzeri kuruluşların, bu faaliyetlerini sürdürürken, Anayasamızın 13 üncü maddesinde yer alan sınırlamaların dışına çıkamayacağı hükmünün korunmasının faydalı olduğu ya da böyle bir maddenin faydalı olduğu kanaatindeyiz.

Bakın, 13 üncü madde ne diyor, bir kez daha hatırlatmak istiyorum: "Temel hak ve hürriyetler, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, millî egemenliğin, cumhuriyetin, millî güvenliğin, kamu düzeninin, genel asayişin, kamu yararının, genel ahlakın ve genel sağlığın korunması amacıyla ve ayrıca Anayasanın ilgili maddelerinde öngörülen özel sebeplerle, Anayasanın

özüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabilir." Yani, burada açıkça denilmek isteniyor ki; Türk Devletinin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü aleyhine hiçbir dernek faaliyette bulunamaz. Bunun buradan çıkarılması, ileride bazı tartışmalara sebep olacaktır. Kurulabilecek ya da kurulmuş bazı dernekler, sanıyorum ki, Türkiye'nin en hassas bir dönemde bulunduğu günlerde bunu ihlal edici faaliyetlerde bulunduklarında "yeni anayasayı oluşturan, anayasa değişikliğini sağlayan Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu bölümleri çıkardığına göre, her ne kadar Anayasanın 13 üncü maddesinde yer varsa da, burada atıfta bulunmadığına göre" şeklinde bir savunmaya girebileceklerdir.

Burada 13 üncü maddenin korunmasında, ona atıfta bulunulmasında bir sakınca olduğu kanaatinde değilim. Milliyetçi Hareket Partisi olarak biz, Anayasanın 13 üncü maddesini, çok önemli bir madde olarak görüyoruz. Derneklerle ilgili 2 nci maddede bunun mutlaka korunmasını, yani "dernekler, 13 üncü maddeye aykırı faaliyette bulunamazlar" ibaresinin eklenmesini faydalı görüyoruz.

Bu düşüncelerimi arz etmek için huzurlarınızda bulunuyorum.

Hepinize saygılarımı arz ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Dağcı, teşekkür ediyorum.

Önergeye Sayın Komisyon katılmadı, önerge sahibi beyanda bulundu.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Başka bir önerge var; okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan 861 sıra sayılı, 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin 2 nci maddesi ikinci fıkrasında yer alan "görevlerinin gerektirdiği ölçüde devlet memurlarına" ibaresinin metinden çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

Saygılarımızla.

Mustafa Ünaldı
Konya
ve arkadaşları

BAŞKAN – Sayın Komisyon?..

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Komisyon katılmıyor efendim.

BAŞKAN – Komisyon katılmadı.

Sayın önerge sahiplerinden söz talebi?..

ALİ OĞUZ (İstanbul) - Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun Sayın Oğuz.

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; 2 nci madde üzerinde Komisyonun hazırlayıp verdiği rapordan sonra, önergeler müzakere edilmektedir. Bu önergelerin herbirinin ayrı gruplarca verildiği, birkısmının benimsendiği ve birkısmının da benimsenmediği ortaya çıkmıştır.

Tabiî, bizim, böyle bir toplantıdan da, önergelerin mahiyetinden de haberimiz olmadı.

Komisyonumuzun Sayın Başkanı ve Sözcüsü, büyük bir asabiyet içerisinde, Komisyonun usulüne tevfikan toplandığını, önergelerin müzakere edildiğini ve bu önergelerden benimsenenlerin metne derç edildiğini ve benimsenmeyenlerin de Komisyonda reddedildiğini ifade ettiler.

Değerli arkadaşlarım, yedi yıl Senatoda, dört yıl da burada olmak üzere, neredeyse onbir yıla yakın, Anayasa Komisyonunda bulunuyorum. Ben, Anayasa Komisyonunun böyle bir toplantı yaptığını ve bu toplantıya da, beğendiği üyeleri çağırdığını, davet ettiğini, beğenmediğini veya uygun görmediğini de davet etmediğini hiç görmedim.

Değerli sınıf arkadaşım ve değerli Başkanım İhsan Saraçlar Beyle de çalıştık "Yahu, Ali Oğuz, seni çağırmadık, lüzum görmedik, ne yapalım, uygun görmedik" dediğini duymadım ve böyle bir şey olmaz, olamaz da yani. Ben, ayıp görüyorum, ayıplıyorum. Nasıl olur!..

Evet, arkanıza yedi kişi, sekiz kişi alırsınız, çoğunluğumuz vardır dersiniz; ama "katılıyoruz" veya "katılmıyoruz" noktasındaki inisiyatifinizi ifade eder o. Bir şeyi müzakere edecekseniz, o müzakerenin önce bir yeri olur. Yerine de birşey demiyoruz, burada da olabilir; ama, hiç olmazsa, burada, salon görevlilerine veya Anayasa Komisyonumuzun değerli hizmet erbabına, memurlarına "şu Komisyon üyelerimize bir haber verin" denilir usulen. Bize böyle bir haber verme durumu olmadı. Demek ki, Komisyonumuz, bulunan arkadaşların adedini uygun görmüş ve aralarında, ne zaman yaptıklarını bilmediğimiz bir müzakere geçmiş ve ortaya da bir metin çıkmış. Böyle bir müzakere usulü yoktur, böyle bir rapor hazırlanması mümkün değildir. Ben, arkadaşlarımın bu tutumunu yadırgıyorum, kınıyorum ve ayıplıyorum.

"Bulunsaydınız ne olurdu Ali Oğuz" diyeceksiniz. Evet, cami ne kadar büyük olursa olsun, imam bildiğini okur; biz, muhalefetimizi söyleriz, oylanır, yine de, maksat neyse, o hasıl olurdu. Ona da birşey dediğim yok; ama, en azından dışlanmamız ve...

MUZAFFER İLHAN (Muğla) – Sayın Başkan, önerge bu mahiyette mi?

ALİ OĞUZ (Devamla) – Evet, önerge bu mahiyette. Müzakere edilmeyen önergemizden bahsediyoruz. Niye bu kadar gayretlisiniz? Haksızlığa, sizin de rıza göstermemeniz lazım.

BAŞKAN – Sayın Oğuz, siz buyurun efendim.

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Yani, çoğunluğunuz vardır diye zulüm mü yapacaksınız, haksızlık mı yapacaksınız; bu, size yakışıyor mu. (RP sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, onun için, önergemiz, haklı veya haksız, doğru veya yanlış; ama, en azından orada müzakere edilmeli, bize savunma fırsatı verilmeli ve oyda da iştirakimiz ve oradaki hizmette de payımız olmalıydı; bu yapılmamıştır.

Önergemiz yerindedir; müspet oy vermenizi rica ediyor ve bu açıklamamı dinlediğiniz için saygılar sunuyorum.

Teşekkür ederim. (RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum Sayın Oğuz.

Efendim, önergeye Sayın Komisyon katılmadı, önerge sahibi beyanda bulundu.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Diğer önergeyi okutuyorum:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına,

Görüşülmekte olan 861 sıra sayılı 7.11.1982 tarihli ve 2709 numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin 2 nci maddesi son fıkrasında yer alan "bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır" ibaresinin metinden çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

Saygılarımızla.

Mustafa Ünaldı
Konya
ve arkadaşları

BAŞKAN – Sayın Komisyon katılıyor mu?

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Komisyon, öteden beri, kendi raporunda yer alan bir hükme aykırı olduğu için, bu önergeye katılmıyor efendim.

BAŞKAN – Sayın önerge sahiplerinden söz isteyen?..

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Söz istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Oğuz.

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Muhterem Başkan, değerli arkadaşlarım; bu iki önergemizin de Komisyonda okunduğunu kabul ediyorum, okunmuştur, belki müzakere de edilmiştir; ama, bu salonda oturduğumuz ve mevcut olduğumuz halde, dört arkadaşımızın, özellikle bu müzakereye, hele önerge sahibi olmamız ve üzerinde imzamız bulunmasına rağmen davet edilmeyişimizi, bir talihsizlik değil, bir maksat da değil, bir yanlış anlama veya bir yanlış tefsir olarak kabul etsek de, yine de bunun, uygun bir davranış olmadığını ifade etmek istiyorum ve zabıtlara böyle geçiriyorum.

Bildiğiniz, tanıdığınız, belli bir sayıyla birlikte çalıştığınız, dört yıldan beri beraber olduğunuz insanları, salonda bulunmalarına rağmen, önerge sahibi olduğu ve üzerinde imzası bulunduğu halde çağırmayıp, onların fikrini almayıp, onları müzakereye kabul etmeyiş şeklindeki bir davranış, fevkalade yanlış ve sakattır. O bakımdan, ben, arkadaşlarımın, bu yaptığı davranışın inşallah son olmasını diliyorum; ama, tabiî, ait olduğu mercide, bu yapılan hareketin yanlışlığı ve kanunsuzluğu da dile getirilecektir.

Önergemiz maksadını bulmuştur; Yüksek Heyetinize okunup, arz edilmiştir ve isabetlidir, oy vermenizi diliyorum.

Saygılar sunuyorum. (RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Oğuz, teşekkür ediyorum efendim.

Sayın milletvekilleri, Sayın Oğuz ve arkadaşlarının önergesine Komisyon katılmadı, önerge sahibi beyanda bulundu; önergeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Sayın milletvekilleri, müzakeresini tamamladığımız, Komisyonun geri çekip, sonra Başkanlığa takdim ettiği, ilgili önergelerini müzakere edip, ikmal ettiğimiz 2 nci maddeyi, gizli oylama yöntemiyle oylamaya sunacağım.

Yine, tekrar ediyorum; bilindiği üzere, Komisyon sıralarında Sayın Divan üyeleri yerlerini alacaklar, sırasıyla iller okunacak, ismi okunan her sayın üye oradaki görevli Divan Üyesinden üç pul alacak. Divan üyesi arkadaşlarımız her sayın üyeye üç pul verecek; beyaz, kabul; kırmızı, ret; yeşil, çekinser anlamına gelmektedir. Bir zarf, üç pul alan arkadaşımız hangi rengi tercih ediyorsa onu lütfen, dikkatle zarfa koysun ve "oy kutusu" yazılı olan kutuya atsın; ıskartaya atmak istediği diğer

iki ayrı renkli pulu da ıskarta kutusuna atsın. Zarfları iyice yapıştırıp kapatın; pullar dışa kayıp düşebilir, bir zarftaki öbür zarfın içerisine girebilir. Bu ihtimalleri de düşünerek zarflarınızı lütfen, iyi kapatınız.

Evet, kutuları yerlerine koyduk. Divan Üyeleri yerlerini aldılar.

Değerli milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 175 inci maddesi ışığında, müzakereye konu olan 2 nci maddenin gizli yapılacak oylamasına geçiyoruz.

Oylama için hücre kurulmuştur. Divan üyesi arkadaşlarımız, zarfları ve değişik renkli üç pulu adı okunan her üye arkadaşımıza verecekler. Beyaz pul kabul, kırmızı pul ret, yeşil pul çekinser anlamına geldiğine göre, her sayın üye, kullanmak istediği pulu zarfa koyup, ağzını kapatacak, o zarfı "oy kutusu" yazılı olan kutuya, farklı renkli diğer iki pulu da ıskarta kutusuna atacak. Oylama bu şekilde yapılacaktır.

Adana İlinden başlamak üzere, Divan üyesi değerli arkadaşımız isimleri okuyacak. Benim ricam, ismi okunan sayın üye iline göre oyunu kullansın; çünkü, zarflarla kullanılan oylar arasında denkliği sağlayamıyoruz.

Buyurun.

(Oylar toplandı)

BAŞKAN – Oyunu kullanmayan sayın üye var mı? Yok.

Oy verme işlemi bitmiştir; kutular kaldırılsın.

(Oyların ayırımı yapıldı)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin 2 nci maddesinin, yapılan gizli oylaması neticesini açıklıyorum:

Gizli oylamaya 400 sayın üye katılmıştır; 276 kabul oyu, (DYP ve ANAP sıralarından alkışlar) 119 ret oyu, 5 çekinser oy kullanılmıştır. (RP sıralarından alkışlar) Bu suretle, Anayasanın, müzakereye konu, oylamaya konu 2 nci maddesi, 276 oyla kabul edilmiştir. (DYP, CHP ve ANAP sıralarından alkışlar)

Sayın milletvekilleri, 3 üncü maddenin müzakeresine başlayacağız; ancak, madde biraz uzun, süre de kısa; o bakımdan, 20.30'da yeniden toplanmak üzere, birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati: 18.32

BEŞİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 20.35

BAŞKAN: Başkanvekili Yasin HATİBOĞLU

KÂTİP ÜYELER: Işılay SAYGIN (İzmir), Abbas İNCEAYAN (Bolu)

BAŞKAN – Türkiye Büyük Millet Meclisinin 124 üncü Birleşiminin Beşinci Oturumunu açıyorum.

III. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

12. – Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Bursa Milletvekili Turhan Tayan, Samsun Milletvekili İhsan Saraçlar, Anavatan Partisi Grup Başkanvekilleri Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu, Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan, Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanı Ankara Milletvekili Seyfi Oktay, İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş, Batman Milletvekili Adnan Ekmen ve 292 Arkadaşının 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi, İzmir Milletvekili Cemal Tercan ve 153 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasanın 82 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi, Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu ve 170 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Anayasaya Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/1007, 2/1110, 2/1312) (S. Sayısı: 861) (Devam)

BAŞKAN – Görüşmelere kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Komisyon ve Hükümet yerlerini aldılar.

Sayın milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının değiştirilmesine mütedair teklifin 3 üncü maddesinin müzakeresine gelinmişti.

3 üncü maddeyi okutmadan evvel, Sayın Komisyonun bir tezkeresi vardır; okutuyorum:

Yüksek Başkanlığa

15.6.1995

Komisyon adına, teklifin 3, 5, 17 ve 22 nci maddelerinin, Komisyona, önergelerle birlikte geri verilmesini, İçtüzüğün 83 üncü maddesine göre arz ederim.

Komisyon, bu maddeleri, Genel Kurulun, işbu teklifle ilgili çalışma saatleri dışında, bilahare, usulüne göre ilan edilecek ve üyelere bildirilecek bir birleşiminde ele alacaktır.

Arz ederim.

Şerif Ercan
Edirne
Anayasa Komisyonu Başkanı

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, Komisyonun tezkeresinde de ifade ettiği gibi, 83 üncü maddeye göre, Sayın Komisyon, sayın üyelerini davet edecek, konuyu, mahsus mahalde müzakere edecekler. Arzu eden her sayın üyenin, 5 dakikayı geçmemek üzere, Komisyonda fikrini ifade imkânına sahip bulunduğunu buradan ifade etmek istiyorum. Komisyon, zaten davet edecektir; tez-

keresinde de onu ifade ediyor. 83'e göre istediğinden, bizatihi, o davet mükellefiyeti, bu talebin zatında mündemiçtir.

Sayın Kırca, 83'e göre mi istediniz efendim; ben öyle anladım?

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – 83'e göre istediğimiz takrirde yazılı Sayın Başkan.

MAHMUT OLTAN SUNGURLU (Gümüşhane) – Hangi maddeler?

SuHA TANIK (İzmir) – Sayın Başkan, hangi maddeler olduğunu anlayamadık. 3 üncü, 5 inci, 17 nci maddeler mi, yoksa, sadece 3 üncü madde mi?

TURHAN TAYAN (Bursa) – Sayın Başkan, arkadaşlarımız, hangi maddelerin geri çekilmek istendiğini soruyorlar.

BAŞKAN – 3 üncü maddeyi efendim, 3 üncü maddeyi...

SUHA TANIK (İzmir) – Sayın Başkan, tezkereyi tekrar okutur musunuz.

BAŞKAN – Efendim, bir daha okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Komisyon adına, teklifin 3, 5, 17 ve 22 nci maddelerinin, Komisyona, önergelerle birlikte geri verilmesini, İçtüzüğün 83 üncü maddesine göre arz ederim.

Komisyon, bu maddeleri, Genel Kurulun, işbu teklifle ilgili çalışma saatleri dışında, bilahare, usulüne göre ilan edilecek ve üyelere bildirilecek bir birleşiminde ele alacaktır.

Arz ederim.

Şerif Ercan
Edirne
Anayasa Komisyonu Başkanı

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, bir dakikanızı rica edeyim...

Efendim, müzakereye konu, anayasa değişikliğiyle ilgili 3 üncü madde, 5 inci madde, 17 nci madde ve 22 nci maddelerin Komisyona iadesini talep ediyor; Komisyon üyeleri arasında müzakere etmek üzere.

83 üncü maddeye göre istendiğine göre, bunu, ancak oylamak suretiyle verme imkânımız vardır.

CEVAT AYHAN (Sakarya) – Karar yetersayısının aranmasını istiyorum.

BAŞKAN – Arayacağım efendim.

Komisyonun bu tezkeresini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler...Kabul etmeyenler...Karar yetersayısı yoktur.

Saat 21.00'de toplanmak üzere, Birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati: 20.42

ALTINCI OTURUM

Açılma Saati : 21.00

BAŞKAN : Başkanvekili Yasin HATİBOĞLU

KÂTİP ÜYELER :Işılay SAYGIN (İzmir), Abbas İNCEAYAN (Bolu)

BAŞKAN – Türkiye Büyük Millet Meclisinin 124 üncü Birleşiminin Altıncı Oturumunu açıyorum.

III. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

12. – Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Bursa Milletvekili Turhan Tayan, Samsun Milletvekili İhsan Saraçlar, Anavatan Partisi Grup Başkanvekilleri Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu, Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan, Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanı Ankara Milletvekili Seyfi Oktay, İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş, Batman Milletvekili Adnan Ekmen ve 292 Arkadaşının 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi, İzmir Milletvekili Cemal Tercan ve 153 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasanın 82 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi, Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu ve 170 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Anayasaya Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/1007, 2/1110, 2/1312) (S. Sayısı: 861) (Devam)

BAŞKAN – Sayın Komisyon ve Sayın Hükümet yerinde.

Görüşmelere kaldığımız yerden devam ediyoruz.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI ŞERİF ERCAN (Edirne) – Sayın Başkan, söz istiyorum efendim.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Komisyon Başkanı.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI ŞERİF ERCAN (Edirne) – Sayın Başkanım, söz verdiğiniz için teşekkür ederim.

Biraz önce, 3, 5, 17 ve 22 nci maddeleri Komisyona geri alma müstenidatımız olarak, İçtüzüğün 83 üncü maddesini beyan etmiştik. Müsaade ederseniz, bunu, 89 uncu madde olarak değiştiriyoruz.

Kabulünüze arz ediyoruz efendim.

BAŞKAN – Efendim, 89 uncu maddeye göre geri istiyorsunuz; oylamasız ve bir defaya mahsus olmak üzere... Yani, bahse konu maddeler, önergeleriyle birlikte Komisyona iade olunmuştur.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun, Sayın Kapusuz.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) – Oylaması yapılmış bir işi yarıda bırakmak mümkün oluyor mu efendim?..

BAŞKAN – Sayın Kapusuz, 83 üncü madde bir başka yöntemi, 89 uncu madde bir başka yöntemi düzenliyor. Sayın Komisyon, 83 üncü maddeye müstenit talebini geri aldı; 89 uncu maddeye göre, bir defaya mahsus olmak üzere talep ediyorlar. Biz, bunu yerine getirmek zorundayız.

Sayın milletvekilleri, 3, 5, 17 ve 22 inci maddeler Komisyona iade edilmiştir; teselsülü takip açısından 4 üncü maddeyi okutuyorum:

MADDE 4.– 7.11.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 52 nci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, 4 üncü madde üzerinde; Refah Partisi Grubu adına Sayın Salih Kapusuz, Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Emin Kul, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Ural Köklü söz istemişlerdir.

Sayın Uluç Gürkan, Sayın Emin Kul, Sayın Seyfi Şahin, Sayın Gaffar Yakın, Sayın Abdüllatif Şener, Sayın Recep Kırış da kişisel söz talebinde bulunmuşlardır.

Şimdi, Refah Partisi Grubu adına Sayın Salih Kapusuz'u kürsüye rica ediyorum.

Buyurun.

RP GRUBU ADINA SALİH KAPUSUZ (Kayseri) – Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım; müzakeresini yapmakta olduğumuz 861 sıra sayılı Anayasanın Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin 4 üncü maddesi üzerinde söz almış bulunuyorum; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, öncelikle, Genel Kurula, önemli bir meseleyi arz etmek istiyorum. Müzakeresini yapmakta olduğumuz madde, Anayasanın 52 nci maddesinin tamamen yürürlükten kaldırılmasıyla ilgili bir düzenlemedir.

Sayın Komisyon -kanaatimiz odur ki- burada, İktidara mensup partilerin sözcülerinin zaman zaman ifade ettikleri bir hususla, büyük bir tezat içerisine düşmektedir.

Yaklaşık üçbuçuk yıldır, çalışıp çabalayıp, gayret sarf edip getirdiğiniz teklifi, şimdi, bir orta yere koyup bakalım; ne değişti, siz bu kadar zaman çalıştınız da ...

Bakıyorsunuz, Komisyonda, 52 nci maddenin tamamen çıkarılmasına karar vermişsiniz. Buraya gelmişsiniz, 51 inci maddeyi geri çekiyorsunuz; arkasından, 54 üncü maddeyi geri çekiyorsunuz...

Bir başka yanlışlık veyahut da bir başka konu daha var: Bütün içerisinde öyle bir tezadınız söz konusu ki, aslında, teklifte 53 üncü madde de var; fakat, Komisyonda bu da yok edilmiş.

Şimdi, 150'den fazla milletvekili olan iki parti, birtakım değişiklikler yapmak üzere teklif götürüyorlar. Yaptığımız çalışma da, bir kanun üzerinde yapılan çalışma değil; ülkenin temel yasası olan anayasa üzerinde bir çalışma yapıyorsunuz. Bu yaptığınız çalışmayı da uzun bir zaman dilimine yayıyorsunuz; ama, yaptığınız çalışmada o kadar tezada düşüyorsunuz ki. -bütün gayretlerinizi sarf etmişsiniz, Genel Kurulun huzuruna değişiklik teklifiyle gelmişsiniz- burada geri adım atıyorsunuz. Bir defa, bu geri adım atışınız, yaptığınız çalışmaların yetersiz olduğunu, uzlaşamadığınızı gösteriyor. Şayet, uzlaştığınızı iddia ediyorsanız; Genel Kurulun çalışmasında bir esas vardır; teklifler getirilir ve teklifler önergelerle değiştirilmek üzere müzakere edileceği sırada usul bellidir; önergeler takdim edilir, Türkiye Büyük Millet Meclisinin gündeminde okunarak müzakere edilir ve ilave yapılacaksa, yapılır; çıkarılacaksa, çıkarılır; fakat, ülkemizde, Anayasa Komisyonu gibi, anayasayı korumakla, anayasayı değiştirmekle ve yasaları da anayasaya uydurmakla mükellef olan bir Komisyon; maalesef, anayasa konusunu istismar ediyor, usulü istismar ediyor. Yapmış olduğu ça-

lışmaları da, işte, bugün, Genel Kurulda müşahhas olarak gördük. Yeni bir usul ihdas ediyor. Buradaki önergeleri, kendi gruplarından, Hükümet ortaklarından gelen önergeleri -güya zaman kaybını önlemek için- sadece ve sadece oylamada çıkabilecek sonuçlardan endişe duydukları için maddeyle beraber geri çekiyorlar. Daha sonra ne yapıyorlar; onları mündemiç hale getirip, tarafları memnun edip, buradan geçirmenin yolu ve çabasına giriyorlar.

Değerli arkadaşlar, bakınız, bu devlet, ciddî bir devlettir. Bu Parlamentoyu da daha fazla yıpratmaya hiç kimsenin hakkı yoktur. Yetki yasalarında da aynı konuma, aynı acze düştünüz. Şimdi ihdas etmiş olduğunuz bu uygulama da, usul ve yöntem açısından çok ciddî yanlışlıklar ihtiva etmektedir.

FETHİ AKKOÇ (Bursa) – Neresi yanlış, Allahaşkına!..

SALİH KAPUSUZ (Devamla) – Evet, çok ciddî yanlışlıklar ihtiva etmektedir.

HACI FİLİZ (Kırıkkale) – Maddeye ne zaman geleceksin!..

SALİH KAPUSUZ (Devamla) – Şimdi, bakınız, çıkartılan madde sendikal faaliyetlerle alakalıdır; ama, anayasa, bir bütün içerisinde mütalaa edilir. Bakıyoruz, sendika kurmayla ilgili maddeyi geri çekmişsiniz. Öbür tarafta, sendikal faaliyetlerle ilgili meseleyi ihtiva eden maddeyi tamamen çıkartıyorsunuz. 53 üncü maddede, özellikle toplu iş sözleşmesiyle ilgili kısmı teklifte kabul ediyor, götürüyorsunuz, Komisyonda yok ediyorsunuz. Ondan sonra, grev ve lokavt hakkıyla ilgili maddeyi tekrar geri çekiyorsunuz.

Şimdi, âdeta, yaşlı bir insanın ağzındaki dişlerin dökük şeklini gösteren bir çalışma atmosferindesiniz.

HACI FİLİZ (Kırıkkale) – Sadede gel, sadede...

SALİH KAPUSUZ (Devamla)– Evet, bakınız, sadede geldik...

FETHİ AKKOÇ (Bursa) – Vaazda anlat bunları... Burası Parlamento...

SALİH KAPUSUZ (Devamla) – Beyefendi, eğer anlatacağınız bir şey varsa, buyurun, buraya gelin; anlatabileceğiniz bir şey varsa, burada konuşursunuz.

FETHİ AKKOÇ (Bursa) – Yeter be!..

SALİH KAPUSUZ (Devamla)– Burası vaaz yeri değil, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kürsüsüdür, konuşamazsın böyle!

BAŞKAN – Sayın Kapusuz...

SALİH KAPUSUZ (Devamla) – Konuşamazsınız!..

FETHİ AKKOÇ (Bursa) - Bunları vaazda söyle... Bunları başka yerde anlat... Parlamentoda konuşuyorsun...

BAŞKAN – Sayın Akkoç, rica ediyorum efendim... Sayın Hatip...

FETHİ AKKOÇ (Bursa) – Yeter artık! İlgisi yok!

BAŞKAN – Efendim, lütfen... Onu siz takdir edemezsiniz...

FETHİ AKKOÇ (Bursa) – Bırak artık yahu!..

BAŞKAN – Sayın Akkoç, müsaade buyurun...

Efendim, her sayın üye, bir başka sayın üye kadar saygındır; rica ediyorum.

Buyurun Sayın Kapusuz.

SALİH KAPUSUZ (Devamla) – Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım; şayet, siz, benim neyi konuşacağımı, benim nasıl konuşacağımı tayin etmekle kendinizi yetkili görüyorsanız, aldanıyorsunuz. Ben, buraya, binlerce insanın oyunu alarak gelmiş bir vatandaşım, bir milletvekiliyim; bunu böyle bileceksiniz. Bakınız, şayet...

İHSAN SARAÇLAR (Samsun) – Sadede gel, sadede...

SALİH KAPUSUZ (Devamla) – Ha, rahatsızlık duyduğunuz konu nedir, biliyor musunuz; sizin bu fotoğrafınızı, bu millet çok iyi görüyor. Anayasa değişikliğinde, karar yetersayısını bile bulmakta acze düşüyorsunuz. Bakınız, siz, Anayasa değişikliği konusunda, uzlaşma taraftarı olduğunuzu iddia ediyorsunuz...

Değerli arkadaşlar, biraz önce de söyledim, tekrar olarak ifade ediyorum; sendika kurmayla ilgili, kamu çalışanlarının da sendikal hak temin etmesiyle ilgili maddeyi geri çektiniz. Buradan o madde geçmiş olsaydı, buna bağımlı olarak, diğer maddeler üzerinde de fikirlerimizi bütünleştirerek arz edecektik; fakat, siz, o maddeyi geri çektiniz; ondan sonraki maddeyi de geri çektiniz... Dolayısıyla, Anayasadan çıkarmak üzere bulunduğunuz, çıkarılmasına karar verdiğiniz 52 nci maddeyle ilgili yaklaşımınız müspet; bunun çıkartılması yerinde bir hareket; fakat, önü ve arkası alınmış bir duvar gibi, her şey orta yerde kalmaktadır.

Elbette, sizin, kamu sendikasıyla ilgili yapacağınız eyleminizi bilseydim, ben, onunla bütünleştirerek fikirlerimi takdim ederdim; fakat, siz, bunu geri çekmişsiniz... Aşağıdan bana söz atan arkadaşım, belki de, bu maddelerin, Komisyon tarafından çekildiğinin bile farkında değil; ne yapıldığının farkında değil. (RP sıralarından alkışlar)

MEHMET KERİMOĞLU (Ankara) – Farkında, farkında...

SALİH KAPUSUZ (Devamla) – Değerli arkadaşlar, bakınız, sivil anayasalarda, maalesef, bugünkü çabalarınızın yine akamete gireceği gibi bir izlenimi, tekrar, verme konumuna düşüyorsunuz. Her geçen gün, verilen kabul oyları da aşağı doğru düşmektedir. Dolayısıyla, siz, ne yaptığınızı, ne yapacağınızı çok iyi bir şekilde orta yere getirmiş değilsiniz; hatta, uzlaşmayı bile temin edememişsiniz... Dolayısıyla ...

İHSAN SARAÇLAR (Samsun) – Bir kelime de madde üzerinde söyle, ne olur Salihciğim, bir cümle de madde üzerinde konuş...

SALİH KAPUSUZ (Devamla) – Müsaade ederseniz Sayın Saraçlar, ben, biraz önce ifade ettim, demek ki, siz dikkat etmemişsiniz.

52 nci madde, sendikal faaliyetlerle ilgili hükümleri kapsıyor; siz de bunu, Anayasadan çıkarıyorsunuz.

İHSAN SARAÇLAR (Samsun) – Çıkarıyoruz...

SALİH KAPUSUZ (Devamla) – Tamam, bunun münasip olduğunu kabul ediyoruz; fakat, bu maddeyle ilgili, önünde ve arkasında olan maddeler Komisyonca geri çekildi. Şimdi, peki, benden ne istiyorsunuz siz?

AHMET SAYIN (Burdur) – Sen ne istiyorsun?..

SALİH KAPUSUZ (Devamla) – Siz, ne yaptığınızı bilmiyorsunuz ki...

İHSAN SARAÇLAR (Samsun) – Kürsüye ne için çıktıysan, o mevzuda konuşmanı istiyoruz kardeşim.

BAŞKAN – Sayın Saraçlar, rica ediyorum...

SALİH KAPUSUZ (Devamla) – Değerli arkadaşlar, bakınız, bugün sabah, sendikacı bir arkadaşımız aramızdaydı. Sizin, seçimlerde, meydanlarda söz verdiğiniz, özellikle, kamu çalışanlarına grevli, lokavtlı sendikal hak vereceğinize dair açık beyanlarınız, bütün kamuoyu tarafından bilinmektedir. Şimdi, getirdiğiniz teklifte, bunları, bir sendika olarak değil, bir dernek olarak buraya getirdiniz. Daha sonra, buradaki önergelerinizin ne olduğunu bilmiyoruz, önergeler de okunmadı, geri çekildi, dolayısıyla, bu sendikal faaliyetlerle ilgili...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

NİHAT MATKAP (Hatay) – Hayır, yanlışın var.

BAŞKAN – Sayın Kapusuz, toparlar mısınız efendim.

SALİH KAPUSUZ (Devamla) – Toparlıyorum Sayın Başkan.

Değerli arkadaşlar, biz, ne yapacağımızı açık ve net, kamuoyunda orta yere koymuş, ne yapacağına karar vermiş, kararlı bir siyasî partiyiz. Biz, bu konuda sizlerin çabalarınızı zaten kamuoyunda çok iyi takip ettiğimiz gibi, sizin çalışmalarınızla ilgili, burada, düşüncelerimizi de orta yere koyuyoruz. Siz, bir yerde, tutuyorsunuz ILO ile ilgili sözleşmelere imza atıyorsunuz; ondan sonra, maalesef, onlara ters düşecek tekliflerle geliyorsunuz; öbür tarafta, tutuyorsunuz "insan haklarıyla ilgili sözleşmenin altına imza attık, biz buradaki hakların da bu normlara çıkmasını teklif ediyoruz; buna karşı mı çıkıyorsunuz" ifadesini kullanıyorsunuz; ama, diğer yandan, aynı uluslararası normlara ulaşma konusundaki teklifinizin bununla bağdaşmadığını görüyoruz. Yani, âdeta, siz, çifte standardı -Avrupa Parlamentosunda yapılan uygulamalar gibi- burada da devam ettirmek gibi bir yanlış yolun içerisindesiniz. Sizin, ne yaptığınızı, nasıl yapacağınızı ve komisyondaki çalışmaların nasıl noktalanacağı konusundaki net fikrinizi gördüğümüz zaman; vatandaşların da, bizim de, size olmayan güvenimizden dolayı, endişelerimizde haklı çıkacağımızdan korkar, hepinize saygılar sunarım. (RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Kapusuz, teşekkür ediyorum.

Sayın Köklü, ben, söz sırasını okurken, Sayın Kul'u sizden önce okumuştum; ancak, Sayın Kul'un üçüncü sırada konuşma gibi bir talebi var; siz, uygun görürseniz, sizi ikinci sırada çağıracağım; ama...

URAL KÖKLÜ (Uşak) – Sıra ne ise, onu takip edin Sayın Başkan.

BAŞKAN – Peki.

Anavatan Partisi Grubu adına, Sayın Emin Kul; buyurun. (ANAP sıralarından alkışlar)

ANAP GRUBU ADINA EMİN KUL (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; yasakların ve sınırlamaların kural, özgürlüklerin ise istisna olduğu, geneliyle bu görünümü taşıyan bir anayasanın bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında, gerçekten, tarihî bir çalışma yapıyor Yüce Meclis.

52 nci maddeyle ilgili olarak gelen teklif de, gerçekten, özgürlüklerin istisna tutulduğu bir madde olarak karşımızda. Devletin idarî ve malî denetimiyle ilgili, maddede yer alan unsur, 51 inci maddeye aktarılmış; "siyasî faaliyet ve partilerle birlikte hareket etme ve destek" ibaresi kaldırılmış; dernekler, vakıflar ve meslek kuruluşlarıyla siyasî amaçlarla ortak hareket etme unsuru, böylece kaldırılmış; sendikaların, gelirlerini, amaçları dışında kullanamayacakları hükmü kaldırılmış; gelirlerini, devlet bankalarında muhafaza edeceğine dair hüküm de kaldırılmış; böylece, 52 nci madde Anayasa metninden çıkarılmış olmaktadır.

Bu hususların kaldırılmış olması, elbette ki memnuniyet vericidir, elbette ki bunu memnuniyetle karşılamak gerekir; yalnız, şu hususa da dikkat etmek lazım gelir: 52 nci maddenin kaldırılması hakkındaki tek teklif, Anavatan Partisinden gelmiş ve Meclis Başkanlığına sunduğumuz görüşler itibariyle, bu görüşler içerisinde intikal etmiş ve verilmiştir. Bunun kabulünü şükranla karşılıyoruz; sendikaların ve yöneticilerinin bu denli yasağa tabi kılınması, elbette ki sendika özgürlüğüne tersti; fakat, şunu gözden kaçırmamak gerekir ki, sendika özgürlüğü bir bütündür; bu bütünün yalnız bir parçasını alıp değiştirmekle, sendika özgürlüğünün bütünü hakkında bir düzenleme yapılmış olunduğunu iddia etmek, mümkün değildir.

Biraz önce, Komisyon, bazı maddeleri geri çekti. Bu maddelerle birlikte, sendika özgürlüğü bütünlüğünü gözetmek mecburiyetindeyiz; sadece 52 nci maddenin kaldırılması fazlaca bir şey ifade etmiyor. Kaldı ki, bazı alanlarda kısıtlamaların var olması, bazı alanlarda kaldırılması, sendika özgürlüğünün bütünlüğünü yine bozmaktadır. Belirli bir baskı grubu olarak, sendikaların, mensuplarının -hatta, kendi hayatiyetini, çıkarlarını ve varlığını savunmasında- siyaset yapmadan işlev yapması imkânı yoktur. Özellikle, bugünkü siyasî tabloda ve sendikal olarak kurumlaşmada önemli olan, siyaset yapmaktan ziyade, siyasî partilere karşı, sendikaların, bağımsızlığını muhafaza edebilmeleridir.

Esasen, yasaklar kaldırılmış değil; sadece Anayasadan çıkarılmış gözükmektedir. Toplumsal hayatın diğer alanlarındaki sınırlamalar ve yasaklamalar devam etmektedir. Çıkarma, ne kadar fiilî bir sonuç doğurmuşsa da, bu sonucun ne kadar verimli olacağı kuşkuludur; fakat, yine de, dediğim gibi, şükranla karşılamamak ve Grubumuzun getirdiği bu teklifin hayata geçmesini takdir etmemek, mümkün değildir.

Siyasete doğrudan ve dolaylı katılımcı yollar, siyasî ve ekonomik karar mekanizmalarını etkileyici yollar, doğrudan sedikalarla ilgili olmayan bazı yasaların hükümleri yanında, siyasi partiler, seçim, ceza yasaları ve hatta Anayasanın diğer bazı hükümleri, siyasî hayattaki sistemin işleyişi dikkate alındığında, kabul etmek gerekir ki, tıkalıdır.

Kaldı ki, bir türlü, bazı önemli gerçekler göz ardı edilmeden yapılmamaktadır. Demokrasi, bir paylaşım rejimi olması karakteriyle, dünyada, genellikle ekonomik açıdan kalkınmış ülkelerin rejimi halindedir; bunu gözden kaçırmamak durumundayız. Türk Ulusu, hem demokratik rejimi ve hem de ekonomik ve toplumsal kalkınmayı bir arada yürütmeye taliptir. Böyle onurlu bir yolu seçen ülkede, siyasetçilerin fevkalade sorumlu, bilinçli, önder tavırlı, ilkeli bir yol izlemesi kaçınılmaz bir zorunluluktur. Ne ekmeği özgürlüğe ne özgürlüğü ekmeğe tercih edecek yolları tahrik etmemeli; bu, hele, ülkemizin durumu açısından başvurulacak bir uygulama olarak görülmemeli, bunların sakıncaları özenle göz önünde tutulmalıdır.

Evrensel temel insan hak ve özgürlüklerine tartışmasız bir saygı duymak ve hukukun üstünlüğünün çoğunluk iradesiyle örselenmesine yol açacak her tutum ve uygulamadan şiddetle kaçınmak, kurallara rağmen buyurganlığa başvurma yollarını terk etmek, önce siyasetçilerin görevidir; ama, Yüce Meclisin çalışmalarında, çoğu kez bu yollara başvurulduğunu açıkça görmekten, mustaribiz. Yüksek Anayasa Mahkemesi, hiçbir dönemde, böylesine, bidayet mahkemesi haline getirilmemiş ve hiçbir dönemde bu denli iptal kararlarına şahit olunmamıştır.

Daha henüz geçen günler içinde, bütçeyle ilgili kanunun, çalışanların fevkalade aleyhine sonuç verecek birkısım hükümleri, Anavatan Partisinin başvurusuyla iptal edilmiş durumdadır. Artık, Anayasa Mahkemesi, bidayet mahkemesi haline getirilmiştir.

Siyasetin erdemli bir zeminde yapılmasının ihmali, anayasanın değiştirilmesi gibi hassas, hukukî ve teknik bir zemini, siyasetin çekişme alanı haline getirmiştir.

Çoğu zaman ve birkaç örnek çerçevesinde baktığımızda, Komisyon Sözcümüz ve Komisyonumuz, bazı kısıtlamalar konusunda, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini öne sürerek savunma yapmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin işimize gelen maddesini burada savunma olarak kullanmak; ama, bu sözleşmenin tüm hükümlerinden kaçınmak ve Avrupa Sosyal Şartının bazı hükümlerine çekinceler koymak ve onları görmezlikten gelmek... işte, sendika özgürlüğünün bütünlüğüne de bu açıdan bakmak lazım. Bunları gözden kaçırmamak ve savunmayı sadece işimize gelen maddelere yükleyerek ortaya sürmemek gerekir.

Siyasî yelpazenin ve zeminin karışıklığı içinde, oy kaygısıyla, anayasa değişikliği dahi, bu kürsüye ve Yüce Meclise naklen yayın siyasetçiliğini getirmiştir.

Emeğin partisi iddiaları dahi öne sürülerek, sanki, diğer partileri emek karşıtı göstermek gibi bir yol da seçilmiştir. Fevkalade saygı duyduğum Sayın Mümtaz Hocamın, gördüğünü değil, müşahede ettiğini değil, görmek istediğini söylediğini ve dile getirdiğini zannediyorum. Çünkü, mevcut olaylara baktığımız zaman, emeğin partisinin, vergi denen unsuru kullanmakta hiçbir zaman emekten yana davranmadığını, sigorta ve vergi affıyla başka gelir gruplarına kaynak aktardığını, SSK'nın mallarının bu Mecliste, İktidar gruplarının kararlarıyla satılmasına karar verildiğini, asgarî ücretin vergiden muaf tutulacağına dair vaatlerin, yine bu Meclis tarafından, İktidar grupları tarafından yerine getirilmediğini, memurların her eyleminden sonra, memur sendikaları yöneticilerinin sürüldüğünü, perişan edildiğini ve toplantılara katılanların da dövülüp coplandığını, yine bu İktidar gruplarının hükümet ettiği dönemde gördük.

Erken emeklilik kıyımıyla, çalışma arzusunda olan binlerce, onbinlerce işçinin işten atıldığına, yine, bu İktidar döneminde şahit olduk.

Sosyal Sigortalar Kurumunun çökertildiğine şahit olduk ve bu konuda verdiğimiz araştırma önergesi, üç defa Danışma Kuruluna getirildiği halde, reddedildi. Genel Kurula getirdik; fakat, Sosyal Sigortalar Kurumunun çöküşünün araştırılması bile, emeğin partisi olduğunu söyleyen partinin oylarının yardımıyla, bu Mecliste önlendi. Tasarrufu Teşvik Fonuna doğrudan doğruya el konulmasına ve emekçilerin birikimlerinin yok pahasına yok edilmesine, yine burada şahit olduk. Birtakım bağışlarla, bazı bakanların ortak olduğu taahhütçü şirketlerle İSKİ'de iş yapıldığını ve karşılıksız işlerden milyarlarca lira para alındığını, yine bu zeminde, bu ortamda müşahede ettik.

Son olarak, kendimle ilgili, söylemekten alamayacağım bir derdimi ifade etmek istiyorum: Deniz İş Kanunu ile ilgili üç yıl önce verdiğim iki üç maddelik bir teklifin, Hükümetçe "yeni bir Deniz İş Kanunu Tasarısı hazırlanıyor, getireceğiz" diye bekletildiğini ve üç yıldır Komisyona tek satırlık bir tasarının dahi getirilmediğini müşahede ettik. Deniz işçileri, bugün, en çileli işçiler olarak, hâlâ...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Buyurun Sayın Kul.

EMİN KUL (Devamla) – ...fazla mesailerinin karşılığını, ancak, yüzde 25 zamlı olarak alabiliyorlar ve bu, işverenler arasında da rekabeti önleyen -maliyet unsuru bakımından- teşkilatlanmış işçilerin aleyhine çalışan bir unsurdur; çünkü, teşkilatlanmış işyerlerinde fazla mesai zam oranı yüzde 50'dir; sadece, teşkilatlanmamış işyerlerinde -ki, deniz işçilerinin büyük çoğunluğu böyledir- kanun değiştirilmediğinden, fazla mesai ücretleri yüzde 25 zamlıdır. Oysaki, 1475 sayılı İş Kanununda ve Basın İş Kanununda, fazla mesai, yüzde 50 zamlıdır. Bu haksızlığı, göz göre göre, bir muhalefet milletvekili kanun teklifi verdi diye, bu teklifi Komisyonda üç senedir bekleten ve bir tek satırlık kanun teklifi getirmeyen iktidar grubunun içinde, emekten yana olan bir partide görü-

yoruz ve çok değerli Mümtaz Hocam, saygı duyduğum Mümtaz Hocam da, deniz işçilerinin bu derdini, bir deniz aşıklısı olarak fevkalade yakından bilir. Ben öyle görüyorum ki, Sayın Soysal'ın söyledikleri, sadece görmek istediğidir; yoksa, fiilen ortada olan, emek partisinden olan bir partili görmek mümkün değildir; ama, her şeye rağmen, getirdiğimiz bir teklife uygun olarak, genel bir siyaset yasağının Anayasadan çıkarılmasını memnuniyetle karşılıyoruz; ama, hayatın -gerek siyasî gerek iktisadî gerek toplumsal hayatın- diğer alanlarındaki yasaklar kaldırılmadığı sürece ve sendikalarla ilgili 51 inci, 54 üncü ve 53 üncü madde üzerindeki görüşler açıkça tebellür etmedikçe, bir bütünlük arz eden sendika özgürlüğünün bu Anayasada teslim edildiğine dair bir kanaate varmak mümkün değildir.

Bu genel yasaklamanın kaldırılması, zaten, eşyanın tabiatına ve teklifimize uygundur; şükranla karşılıyor, teşekkür ediyor ve saygılar sunuyorum. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Kul, teşekkür ediyorum.

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, Sayın Köklü; buyurun. (CHP sıralarından alkışlar)

CHP GRUBU ADINA URAL KÖKLÜ (Uşak) – Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım; Anayasanın 52 nci maddesinin Anayasamızdan çıkarılması yolundaki metin hakkında görüşlerimi sunacağım; bu vesileyle, Yüce Heyete saygılarımı sunarım.

Bu maddede, hepimizin bildiği gibi "Sendikalar, siyasî amaç güdemezler, siyasî faaliyette bulunamazlar, siyasî partilerden destek göremezler ve onlara destek olamazlar..." şeklinde hükümler ile sendikaların malî hükümleri yer almaktadır.

Şimdi, bu maddenin Anayasamızdan çıkarılması, gerçekten, Meclisimizin amacı olan demokratikleşme açısından, Anayasamızın demokratik olmayan maddelerinden arındırılması açısından isabetli bir davranış olacaktır.

Şimdi, burada "siyaset" sözcüğü, gerçekten, toplumumuzda -geçmişten gelen bir anlayışla- tam hakkı verilen, anlatılabilen bir sözcük değildir. Siyaset kötü ise yapmayalım, siyaset iyi ise yapalım... Bu açıdan baktığımız zaman, siyaset, her şeyden önce, toplumumuzun, memleketimizin sorunlarının çözülebilmesi, sevk ve idare edilebilmesi açısından yapılması gereken bir sanatsa; o toplumun üyeleri, fertleri olarak, bu siyaseti yapacak olanlar da, o toplumun içerisinde yaşayan insanlarsa, o zaman siyaset, kesinlikle insanların vazgeçemeyeceği bir yaşam tarzıdır.

İLHAN KAYA (İzmir) – Doğruları söylemek şartıyla!

URAL KÖKLÜ (Devamla) – Elbette ki.

Her türlü toplumsal sorun, doğru sözün ötesinde, bilimsel yaklaşımla o toplumun içerisindeki ortak çabalarla, demokratik katılımlarla, bilgileri ve becerileriyle, yani konuşabilen bir toplumla aşılabilir. Çağdaş dünya, artık bunu yakalamıştır. Bizler de Türkiye'nin sorunlarını aşmak istiyorsak, çağdaş dünyayı yakalamak istiyorsak, elbette, her siyasetçimizin de söylediği gibi, konuşan bir Türkiye'yi yaratmak zorundayız. Onun için, hepimiz, parti temsilcileri, şu kürsüye çıktığı zaman, demokrasiyi, hiç kimseye kesinlikle vermediği gibi, demokrasinin kesinlikle savunucusu oluyorlar. Bu, bizim için, memleketimiz için, yurdumuz için övünçtür. Elbette, biz, bu, maceraya girdiysek, sorunlarımızı aşacağız.

ŞABAN BAYRAK (Kayseri) – Meclis kürsüsünden bile konuşturmuyorsunuz.

URAL KÖKLÜ (Devamla) – Dinle!

İLHAN KAYA (İzmir) – "Dinle" değil "dinler misiniz" Sayın Köklü!

URAL KÖKLÜ (Devamla) – Dinler misiniz... (Alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, siyaset, insan olmanın gereğidir. Hatta, geçmişte, üçbin yıl önce, ikibinbeşyüz yıl önce bunu söyleyen düşünürlerimiz vardır "insan, politik bir hayvandır" diye.

İLHAN KAYA (İzmir) –Efendim, o, sizin için geçerlidir!

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) – Olur mu öyle şey!

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) – Aristo söylemiş, Aristo.

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, rica ediyorum...

URAL KÖKLÜ (Devamla) – Lütfen, dinler misiniz... İkibinbeşyüz sene önce söylemişler; ama, demek ki, çok erken söylenmiş!

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) – Herkes kendi adına konuşsun Sayın Başkan!..

URAL KÖKLÜ (Devamla) – Bunu, şunun için söylüyorum: Evet, ben, politik bir hayvanım, düşünen bir hayvanım. (ANAP, RP, MHP sıralarından alkışlar [!])

Hayvan sözcüğü...

BAŞKAN – Sayın Köklü, bir dakikanızı rica edeyim efendim; sürenizi durdurdum.

Sayın milletvekilleri, bunu yanlış değerlendirmeye gerek yok. "El insanü, hayvan-ı nâtık" Yanlış değerlendirmeye gerek yok efendim.

Buyurun Sayın Köklü.

URAL KÖKLÜ (Devamla) – "Hayvan" sözcüğü, sizin anladığınız anlamda değildir "canlı" anlamında bir sözcüktür. "Hayvan" sözcüğünün karşılığını arayın "canlı" demektir.

Şimdi, efendim, 60 milyonluk bir Türkiyeyiz -dikkatle dinleyin- 60 milyonluk Türkiye'de, bugün, bu siyaseti, Türkiye'nin önünü açacak olanlar, yine bu 60 milyon insandır. Bu 60 milyon insanımızı değerlendirirsek -okuma yazma oranına, tarım kesiminde çalışanlar oranına göre- bugün, Türkiye'nin yüzde 60'ı tarım kesiminde çalışmaktadır ve tarım kesiminde çalışan bu vatandaşlarımızın okuma yazma oranı, şehirlerimize göre daha düşüktür.

ŞABAN BAYRAK (Kayseri) – Hayvanlara gel, hayvanlara!..

URAL KÖKLÜ (Devamla) – Bu konuyu, doğu ve güneydoğu açısından değerlendirdiğimiz zaman -hem erkek hem kadın bazında- okuma yazma oranımız daha da düşüktür.

Ayrıyeten, bugün, memleketimizde, siyaset yapma serbestisi olmayan insanlarımızı; yani, üniversite öğrencileri, öğretim görevlileri, öğretmen, memur, dernekler, sendikalar ve meslek odaları gibi birtakım kişi ve demokratik kuruluşları da çıkardığımız zaman, 60 milyonluk Türkiyemizde, nüfusunun yüzde 60'ının köylü olduğu bir Türkiye'de, kadınlarının yüzde 30'unun hâlâ cahil olduğu bir Türkiye'de, siyaset yapabilecek olan insanlarımız kimlerdir?

ŞABAN BAYRAK (Kayseri) – Hakaret etme kadınlara...

MEHMET SEVEN (Bilecik) – Sadede gel, sadede...

URAL KÖKLÜ (Devamla) – Ben, burada, şunu söylemek istiyorum: Elbette, siyaset, insanın vazgeçilmeyecek bir yaşam tarzı ise, insan olmanın bir ölçütü ise... Çalışan insanlar, en mükemmel insanlarımızdır; çalışan insanlar, en bilgili insanlarımızdır; çalışan insanlar, Türkiye'nin sorunlarını en iyi bilebilen ve içinde yaşayan insanlarımızdır.

ŞABAN BAYRAK (Kayseri) – Anayasaya gel, Anayasaya...

URAL KÖKLÜ (Devamla) – Bu açıdan baktığımız zaman, biz, çalışan insanlarımızı da siyasetten uzak tutarsak, bu Türkiye'yi kim yönetecek?

Çalışmak, iş, insanın kişiliğidir. Çalışan insanlarımız, gerçekten, memleket sorunlarında en büyük çareyi üretebilecek insanlarımızdır. O anlamda baktığımız zaman, çalışan bu insanlarımızın sendikal mücadelelerinde siyasetle ilgilenmemeleri gibi bir yasağın Anayasamızda bulunması, kesinlikle, bu çalışanlarımıza müstahak değildir.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak, bizler, hem çalışanlardan yana hem demokrasiden yana hem haktan yana bir düşüncede olduğumuz için, kesinlikle, çalışan yurttaşlarımızın, Türkiye'nin siyasetinde, her zaman, en iyi, en isabetli çözüm tarzlarını üretebileceklerine, en iyi katkıları yapabileceklerine inanıyoruz; çalışana saygı duyuyoruz.

İLHAN KAYA (İzmir) – Asgarî ücret kaç para?..

URAL KÖKLÜ (Devamla) – Onun için, tüm çalışanlarımızın Türkiye'de siyasete damgasını vurmasını istiyoruz.

İLHAN KAYA (İzmir) – İşçiye, memura, emekliye ne verdiniz?.

ŞABAN BAYRAK (Kayseri) – Anayasaya gel!..

URAL KÖKLÜ (Devamla) – Şimdi, bu anlayışımızı belirledikten sonra, böyle bir yasağın Anayasadan çıkarılması doğrultusunda, herhangi bir parti, bunu kendisine mal etmeye çalışıyorsa, yanılıyor. Benden önceki konuşmacı arkadaşım "biz, parti olarak, bunun Anayasadan çıkarılması yolunda ilk teklifi verenlerdeniz" dedi. Biz, sizleri de biliyoruz; ama, kimseyi suçlamıyoruz. Şu anayasa değişiklikleri, şu an, şu Meclisin bütün hepsinin emeğidir ve katkısıdır. Hiçbir parti, bu konuda kendisine kesinlikle siyasal fayda sağlamaya çalışmasın.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

İLHAN KAYA (İzmir) – Çıktıktan sonra fayda sağlayacaksınız.

BAŞKAN – Sayın Köklü, ne kadar süre istersiniz efendim? Ne kadar?..

Buyurun.

URAL KÖKLÜ (Devamla) – Şimdi, sayın arkadaşlarım...

İLHAN KAYA (İzmir) – Konuşmanız tarihe geçti!

URAL KÖKLÜ (Devamla) – Evet, Refah Partisi sözcüsü arkadaşım, her şeyden önce 1982 Anayasasının devam etmesi doğrultusunda siyasî tercihlerini belirledikleri halde, kendileri, hiçbir zaman, hiçbir anayasayı, Kuran'dan başka bir anayasa kabul etmeyen bir zihniyetle buraya çıkıp ve şu Meclis, şu Atatürk'ün Meclisi sayesinde... (RP sıralarından alkışlar[!]) ...bu kürsüye çıktıkları halde, bu kürsüyü yumruklayarak, zaman zaman, demokrat; zaman zaman da, demokratlığın dinsizlik olduğunu; zaman zaman, Atatürkçü; zaman zaman da, Atatürkçülüğün dinsizlik olduğunu her zaman siyaset olarak söyleyen bir zihniyetle burada yine şov yapmıştır.

Bizler, kesinlikle size saygılıyız. Biz, demokratlık için, benim gibi, bizim gibi düşünmeseniz de, sizin düşündüklerinizi söyleyebilmeniz için, sonuna kadar mücadele ederiz ve çifte standartlı bir demokrasiyi de kesinlikle savunmuyoruz. Benim işime gelen demokrasi diye bir şey yoktur. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına, hepsine eşit mesafede hizmet edebilecek bir demokrasiyi kesinlikle savunuyoruz. Bütün şiarımız, bütün besmelemiz de budur. Onun için sizin -salık veririm- ölçütünüz de bu olsun. Tahammüllü olun. Zaman zaman elinize geçirdiğiniz bardağı veya suyu atmakta tereddüt etmiyorsunuz. Zaman zaman, kanlı mı kansız mı geleceğinizi söylemekte tereddüt etmiyorsunuz; zaman zaman, kürsüye gelip de konuşan insanlara yumrukla hücum etmekten vaz da geçmiyorsunuz; ama, hiçbir zaman, Allahı da, Kitabı da, dini de kimseye vermiyorsunuz. Bu siyasetinizden vazgeçin, yanlış yapıyorsunuz diyorum.

Saygılar sunuyorum. (CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Köklü, teşekkür ediyorum.

IV. – SATAŞMALARA İLİŞKİN KONUŞMALAR (Devam)

2. – Sıvas Milletvekili Abdullatif Şener'in, Uşak Milletvekili Ural Köklü'nün partisine sataşması nedeniyle konuşması

ABDULLATİF ŞENER (Sıvas) – Sayın Başkan, Sayın Sözcü, doğrudan doğruya Partimize sataşmıştır, Partimizi hedef almak suretiyle yanlış beyanlarda bulunmuştur, bize ait olmayan isnatlarda bulunmuştur; onun için söz istiyorum.

BAŞKAN – Sayın Şener, buyurun efendim.

ABDULKADİR ATEŞ (Gaziantep) – Sayın Başkan, dün, burada, bizim Partimize de sataşma oldu, hâlâ tutanakları bekliyoruz.

BAŞKAN – Efendim, ifade edeyim; müsaade buyurun...

Sayın Köklü, gayet net, gayet açık, bir partiyi, bir grubu göstererek "kanlı mı gelecekleri kansız mı gelecekleri" yolunda isnatta bulundu; Grup Başkanvekilinin hakkı var; yoksa, ben düzelttirecektim; müsaade buyurun... Sayın Şener, o sözün, Gruba ait olmadığını ifade edecek, talebi o efendim...

Sayın Şener, buyurun.

ABDULLATİF ŞENER (Sıvas) – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; benden önce kürsüye gelen Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Sözcüsünün buradaki beyanları, bize isnat ederek ifade etmiş olduğu beyanları doğrudan doğruya kendisiyle ilgilidir, kendi bakış açısıyla ilgilidir; bizim kendi beyanlarımızla, üsluplarımızla ve tavrımızla hiçbir alakası, ilgisi yoktur.

Bizim görüşlerimiz nettir, açıktır; görüşlerimiz ve beyanlarımız arasında hiçbir çelişki söz konusu değildir. Demokrasi hakkındaki düşüncelerimiz açıktır, bunu her zaman ifade ettik ve beyanda bulunduk. Atatürkçülük konusundaki düşüncelerimiz de nettir ve açıktır; bunu, zaman zaman, size de ifade ediyoruz ve burada, özellikle, hangi anlama geldiğini kendisinin de karıştırır bir şekilde ifade etmiş olduğu, bize isnat etmeye çalıştığı, bu "kanlı mı kansız mı" ifadesi de...

KAMER GENÇ (Tunceli) – Genel Başkanınızın beyanlarına itiraz mı ediyorsunuz?..

ABDULLATİF ŞENER (Devamla) – ...zaman zaman ve defalarca, Partimiz tarafından açıklanmıştır.

KAMER GENÇ (Tunceli) – Sayın Erbakan'ın sözleri...

BAŞKAN – Sayın Genç, rica ediyorum....

KAMER GENÇ (Tunceli) – Sayın Erbakan'ın...

BAŞKAN – Sayın Genç... Sayın Genç...

KAMER GENÇ (Tunceli) – Evet, buyurun...

BAHADDİN ELÇİ (Bayburt) – Tahammül et!..

BAŞKAN – Rica ediyorum...

Buyurun Sayın Şener.

ABDULLATİF ŞENER (Devamla) – Biz, bunu, defalarca açıkladık; fakat, Cumhuriyet Halk Partisinin sayın mensupları, bu açıklamalara rağmen, bir türlü anlamaya yanaşmıyorlar. 27 Mart seçimleri sonrasında, belediyeleri kazanmamız üzerine, pek çok Cumhuriyet Halk Partisi taraftarı ta-

rafından, mensubu tarafından, Partimize, Grubumuza telefonlar edilmiş, fakslar gönderilmiş, yürüyüşler yapılmıştır ve bu "kanlı mı kansız mı" tabirleri, kendileri tarafından, bize gelen telefonlarda, fakslarda ve yürüyüşlerdeki, mitinglerdeki ifadelerinde kullanılmıştır. Bize karşı kullanılan bir cümleyi ifade etmek bakımından, bu üslubun yanlış olduğunu belirtme sadedinde kullanılmış olan bir ifadenin, hâlâ, doğrudan doğruya, tek yanlı, bize ait bir ifadeymiş gibi...

MUSTAFA YILMAZ (Malatya) – Gazeteler, televizyonlar öyle demedi ama...

ABDULLATİF ŞENER (Devamla) – ...takdim edilmiş olması yanlıştır. Biz, bunu defalarca düzelttik, defalarca açıkladık; ama, bir türlü anlaşılamadığını da buradan anlıyorum ve tekrar ifade ediyorum. Biraz önce de arkadaşımız, buradan, benzer ifadeleri kullandı; bu ifadeler bize ait değil...

KAMER GENÇ (Tunceli) – Şeytana mı ait?..

ABDULLATİF ŞENER (Devamla) – Fakat, bizim dışımızdakilerin, bize yönelik olarak, Refah Partisinin iktidara doğru yürüyüşü karşısında, bize karşı yöneltmiş olduğu ifadelerdir.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) – "Ankara RP'ye mezar olacak" diyen kendileri.

ABDULLATİF ŞENER (Devamla) – Biz, bunu doğru bulmadığımızı, Türkiye'de bir barış ortamına ihtiyaç olduğunu, bir sulh ortamına ihtiyaç olduğunu, barış ve huzur içerisinde, farklı düşüncelere sahip, farklı eğilimlerdeki görüşlerin bir arada yaşaması gerektiğini defalarca ifade ettik.

İktidar, halkın iradesiyle ortaya çıkar. Vatandaş, iradesini belirler, bir partiye destek verir, güç verir, oy verir ve o partiyi iktidara getirir. Aynı vatandaş, aynı seçmen, o, iktidara getirdiği partiyi, bir başka seçimde iktidardan aşağı da indirebilir. Bu, doğrudan doğruya -iktidara ulaşma yolu- demokrasilerde ve Türkiye'de milletin iradesiyle, seçmenin tercihiyle ortaya çıkar. Bizim net görüşümüz budur; düşüncelerimiz budur. Türkiye'de bir barış, bir kardeşlik ve bir hoşgörü ortamı oluşturmak isteyen herkesin de, olayı, bu çerçevede değerlendirmesi gerekir. Bu konuların, zaman zaman, gerginlik oluşturmak için, başka yönlere çekilmesini doğru bulmadığımı burada ifade ederim.

KAMER GENÇ (Tunceli) – Kimliğinizi inkâr etmeyin.

ABDULLATİF ŞENER (Devamla) – Mecliste zaman zaman ortaya çıkan gerginlikler konusundaysa; bu, özellikle de değişik zamanlarda, değişik parti grupları arasında meydana gelen gerginliklerdir. Hatta, Sayın Genç, iki de bir bana söz atıyorlar...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Toparlar mısınız Sayın Şener...

ABDULLATİF ŞENER (Devamla) – Evet, toparlıyorum.

Ama, Mecliste, kendi başkanvekilliği döneminde yaşanan gerginlikler, Doğru Yol Partisi Grubuyla kendi arasında da yaşanmıştır; Anavatan Partisi Grubuyla kendi arasında da yaşanmıştır; bizimle de yaşanmıştır. Hatta, kendi Grubuyla bile -Meclisi idare ettiği bazı oturumlarda- bu gerginlikler yaşanmıştır. Biz, bunların hiçbirini tercih etmiyoruz. Burada, medenî bir şekilde, herkes gelsin, milletin bu kürsüsünde görüşlerini beyan etsin...

MEHMET SEVEN (Bilecik) – Buraya kafayı çekip geliyorlar.

ABDULLATİF ŞENER (Devamla) – Doğruya yanlışa karar verecek olan, yine Genel Kuruldur. Hoşgörü hüküm sürsün, devam etsin. Bütün dileğimiz, temennimiz budur.

Hepinize saygılar sunuyorum. (RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Peki, teşekkür ediyorum Sayın Şener.

ABDULKADİR ATEŞ (Gaziantep) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Sayın Ateş, buyurun.

ABDULKADİR ATEŞ (Gaziantep) – Efendim, biraz önce, bir sataşma vardır diye Sayın Grup Başkanvekiline söz verdiniz. Bu, o sataşmayı yanıtlamak ve doğru olmayan bir ibareyi tekzip etmek içindi; fakat, Sayın Grup Başkanvekili çıktı, bizim Meclis Başkanvekilimiz Kamer Genç'e, sanki yanıt verir gibi bir ifade kullandı; ama bunu durdurmadınız.

Sayın Başkan, dün, bizim Grubumuza bir sataşma oldu ve ben, sizden söz talebinde bulunmuştum. Siz, tutanakları getirteceğinizi söylediniz; ama getirtmediniz. Biraz önce de, yine, Sayın Grup Başkanvekili, Sayın Erbakan'ın kendi grup toplantısında yaptığı konuşmada kullandığı "kanlı kansız" ifadelerini televizyon önünde bütün Türkiye izlediği halde, bunu bizim Grubumuza mal etti ve bizim, bunu, telgraflarla ve yürüyüşlerle protesto ettiğimiz yolunda haksız bir ifadeyi kullandı.

BAŞKAN – Ben de takip ettim, o söz Grubunuzla alakalı değildi efendim.

ABDULKADİR ATEŞ (Gaziantep) – Sayın Başkan, ben, bunlar üzerine, bize söz hakkı vermenizi istirham ediyorum.

BAŞKAN – Sayın Ateş, dün, ben size ifade etmiştim ve "tutanakları getirtip bakacağım" demiştim. Bu çalışma devam ederken -grup başkanvekillerinin temayüllü de o istikametteydi- birleşimi kapattım. İçtüzüğümüzün 70 inci maddesi gayet açıktır; aynı oturum içerisinde -tabiî varsa- sataşmalardan dolayı söz verilir; ama, o oturum geçtiği için, şu anda bu imkânımız bulunmamaktadır. Söz verme gereği var mıydı yok muydu, o ayrı; ama, olsaydı bile, şimdi o imkânımız kalmadı. O bakımdan, bugün size söz verme imkânım yok.

ABDULKADİR ATEŞ (Gaziantep) – Efendim, tutumunuz hakkında birkaç cümle daha söylemek istiyorum.

BAŞKAN – Tutumum hakkındaysa, buyurun.

ABDULKADİR ATEŞ (Gaziantep) – Şimdi, bugün, aynı şekilde, sataşma olduğu söylendi ve siz, tutanakları istemeden, yetkinizi kullanarak, değerli Grup Başkanvekiline söz verdiniz.

BAŞKAN – Sayın Ateş, çok açık bir ifade var...

ABDULKADİR ATEŞ (Gaziantep) – Bütün arkadaşların önünde -arkadaşlarım da şahittir- Sayın Gül arkadaşımız -isteyerek mi oldu istemeyerek mi, bilmiyorum- Grubumuza, büyük ve hak etmediğimiz hakaretlerde bulundu. Buna rağmen, siz "tutanak" dediniz ve tutanağı da getirtmediniz. Bugün de bana "aynı oturum içerisinde değil" diyorsunuz. Bakın, sesimi çıkartmadım. Sabahtan beri de Meclis adabı içerisinde burada oturduk ve bu konuyu gündeme getirmedik. Neden; Meclis çalışsın da burada şu anayasa değişikliklerimizi yapalım dedik Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

ABDULKADİR ATEŞ (Gaziantep) – Ama, sizin bu tutumunuzun devam etmemesini istirham ediyorum. Bizim için tutanak istiyorsanız, tutanağı diğer arkadaşlar için de istemenizi arz ediyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum.

III. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER (Devam)

12. – Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Bursa Milletvekili Turhan Tayan, Samsun Milletvekili İhsan Saraçlar, Anavatan Partisi Grup Başkanvekilleri Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu, Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan, Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanı Ankara Milletvekili Seyfi Oktay, İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş, Batman Milletvekili Adnan Ekmen ve 292 Arkadaşının 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi, İzmir Milletvekili Cemal Tercan ve 153 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasanın 82 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi, Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu ve 170 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Anayasaya Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/1007, 2/1110, 2/1312) (S. Sayısı: 861) (Devam)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, gruplar adına başka söz talebi olmadığına göre, gruplar adına görüşmeler tamamlanmıştır.

Kişisel söz talebinde bulunan Sayın Uluç Gürkan...

H. ULUÇ GÜRKAN (Ankara) – Hakkımdan vazgeçiyorum.

BAŞKAN – Vazgeçtiniz.

İLHAN KAYA (İzmir) – Komisyonun söz talebi var.

BAŞKAN – Efendim, belki, bir üyeden sonra olabilir.

Sayın Kul, kişisel söz talebiniz var; görüşecek misiniz efendim?

EMİN KUL (İstanbul) – Başka bir arkadaşıma fırsat vermek için hakkımı kullanmayacağım.

BAŞKAN – Peki efendim.

Sayın Seyfi Şahin, buyurun.

SEYFİ ŞAHİN (Kayseri) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; sendikalar gibi önemli bir mevzu Meclis gündemimize gelmiştir ve bu gündemde, anayasa değişikliğiyle ilgili çok önemli manada ortaya çıkmıştır. Bunun için, biraz önce gündemden çekilen 3 üncü maddede, yani, halen yürürlükte olan Anayasamızın 51 inci maddesinde, sendikaların tarifi, sendikalaşacak toplulukların tarifi yeniden gündeme gelmiştir. Bu bakımdan, yeni Anayasa değişikliğini hazırlayanlara topyekûn teşekkür ederiz.

Deniliyor ki "çalışanlar ile emeklileri ve işverenler, iktisadî, sosyal hak ve menfaatlarını korumak ve geliştirmek amacıyla, önceden izin almaksızın, kendi sendikalarını ve bunlar da üst kuruluşlarını kurma hakkına sahiptirler." Bu, çok önemli bir tariftir. Artık, biz, memurların, işçilerin ve emeklilerin de sendikalaşacağını böylece görmüş olduk ve değerli kamuoyuna da bu şekilde anlatılmış oldu; ancak, 3 üncü maddenin çekilmesi, yani, 51 inci maddenin çekilmesi ve 4 üncü maddede bahsedilen 52 nci maddenin yürürlükten kaldırılmasıyla, bir hukukî boşluk meydana gelmiştir. Eğer, Komisyonumuz, bu 3 üncü maddeyi tekrar getirirse, sendikalar hakkındaki ve sendikaları yasaklayan diğer mevzuat hakkındaki hukukî boşluk da doldurulmuş olacaktır.

Biz, değerli Komisyonun, 51 inci maddeyi tekrar düzenleyerek getireceğine inandığımız için, gönlümüz rahattır; ancak, birkaç konuya itirazımız vardır. O da; 52 nci maddede deniliyor ki "siyasî partiler ile sendikalar işbirliği yapamaz." Bunun kaldırılması, gerçekten, demokratik bir hare-

kettir, memnuniyet vericidir; sosyal gelişmeler açısından, Türkiye'de büyük sosyal olayları yeniden yorumlamaya ve yeni organizasyonlara sebep olacağından, güzel bir meseledir; ancak, 52 nci maddede bizim itiraz ettiğimiz konuda birkaç nokta eksik geçirilmiştir.

52 nci madde, olduğu gibi 51 inci maddeye geçirilirken, 13 üncü maddenin iki önemli konusunda itirazımız olacaktır. O da; 13 üncü maddede deniliyor ki "Temel hak ve hürriyetler, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, millî egemenliğin, cumhuriyetin, millî güvenliğin, kamu düzenin, genel asayişin, kamu yararının, genel ahlakın ve genel sağlığın korunması amacıyla ve ayrıca Anayasanın ilgili maddelerinde öngörülen özel sebeplerle, Anayasının özüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabilir."

Şimdi, 13 üncü madde kaldırılıp, 52 nci madde 51 inci maddeye geçirilirken "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, millî egemenliğin ve cumhuriyetin" kelimeleri çıkarılarak, yerine "millî güvenliğin, kamu düzenin" diye devam ettirilmektedir. Bu bakımdan, bu konunun yeniden gündeme getirilmesini arzu etmekteyiz. Bu konuda, tabiî, Milliyetçi Hareket Partisinin Türkiye çapında yürüttüğü, Türk Devletinin bölünmez bütünlüğü, Türkiye üstünde oluşturulan büyük problemler ve içeriden ve dışarıdan yapılan tehditler konularını da göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

İkincisi de, "Sendika ve üst kuruluşların tüzükleri, yönetim ve işleyişleri, Anayasada belirlenen cumhuriyetin niteliklerine ve demokratik esaslara aykırı olamaz" denilen fıkra, maddeden çıkarılmıştır. Eğer, bu da, Anayasanın 51 inci maddesine tekrar konursa, uygun olur kanaatindeyiz.

Bütün bu duygularla, bütün sendikalı çalışanlar, işçiler, memurlar ve emekliler için Anayasamızın bu maddesinin hayırlı uğurlu olmasını diler, saygılar sunarım.

BAŞKAN – Sayın Şahin, teşekkür ediyorum.

Sayın Komisyon, buyurun.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; bütün bu maddeler belirli hukuk kavramlarına dayanıyor. Burada, devletimizin hukuk düzeninin, diğer bütün kurallarının uygun olması gereken bazı üst kurallar tespit etme çabası içindeyiz ve bunu siyasî polemikler yoluyla değil, ama hukuk kavramlarına dayanarak ve bunları tahlil ederek yapmak zorundayız.

Şimdi, aşağı yukarı, burada konuşan bütün arkadaşlarımız, Anayasanın 52 nci maddesinin kaldırılması lehinde ifadeler kullandılar.

Bir sendikanın siyasî faaliyette bulunması tabiî bir hadisedir. Sendika, hükümetin iktisadî siyasetini, ücret siyasetiyle ilişkili olduğu için, tenkit edebilir. Sendika, devleti idare eden hükümetin sosyal politikasını, yine kendi üyelerinin meslekî menfaatlarıyla ilgili olduğu için beğenebilir veya eleştirebilir. Partilerin görüşleri bakımından da, kendi amaçları içerisinde bir sendika belirli tavırlar alabilir. Bütün bunlar, bugün zaten oluyor. Bu, hür ve sivil bir toplumun kaçınılmaz gereğidir.

Dikkatinize arz etmek istediğim husus şudur: Kaldırmak istediğimiz bu siyasî faaliyet yasakları zaten uygulanamamaktadır, hür bir toplumda bunların uygulanması zaten mümkün değildir. Onun için, hukukumuzu, özellikle anayasal kurallarımızı, toplumsal gerçekle uyum haline getirmek mecburiyetindeyiz. Benim görebildiğim kadarıyla, bütün parti grupları bu hususta ittifak halindedirler.

Şimdi, bir iki teknik izahat vermek istiyorum. "13 üncü madde kalkmasın" deniliyor. 13 üncü madde burada yeniden söz konusu oldu. Efendim, tekrar arz edeyim; 13 üncü madde bir yerden

kalkmıyor, 13 üncü maddenin metni sarih, 13 üncü madde sadece dernekler için, sadece sendikalar için uygulanan bir madde değil; 13 üncü madde, istisnasız bütün temel hak ve hürriyetlerin kullanılması için söz konusu olan bir madde. Onun için, bundan endişe eden varsa, lütfen endişe göstermesin. Hukuk ve bir anayasa metni haşivlerle dolu olamaz; haşivlerle dolu olursa, asıl o zaman yanlış tefsirler ortaya çıkar. Bunu, gerçekten, bir fikri sabit haline getirmemekte fayda görüyorum ve arkadaşlarımdan, bu hususu önemle rica ediyorum.

Kalkan cümlelerden biri "iş yerinde sendikal faaliyette bulunma, o işyerinde çalışmamayı haklı göstermez" cümlesidir. Bu, bir evrensel hukuk ilkesidir. Bir işçi, sendika yöneticisi, sendika üyesi olsa bile, evvelemirde, kendisine iş aktiyle bağlı olduğu işverenin işyerinde çalışmakla mükelleftir; ben sendikacıyım diyerek, bu çalışma yükümlerinden kaçınamaz; ama, kanun, bir yandan işçinin çalışma yükümünü ve işverenin ondan çalışma bekleme hakkını, öte yandan da, işyerinde sendikal faaliyetin nasıl yapılması gerektiğini, bu iki hakkı birbiriyle bağdaştırarak zaten düzenler. Bu da, genel insan hakları nazariyesinin bir gereğidir; bundan tabiî hiçbir şey olamaz. Bu hüküm burada kalktı diye, sendikal faaliyette bulunmak bahanesiyle, işyerinde sendikalı işçinin yahut sendika yöneticisi işçinin çalışmamasını haklı gösterecek bir hukukî kaideyi vazetmiş olmuyoruz; çünkü, bu hukuk kaidesi, zaten, özel hukukun temellerinden biridir.

"Sendikalar üzerindeki devletin idarî ve malî denetimiyle gelir ve giderleri, üye aidatının sendikaya ödenme şekli kanunla düzenlenir." Bu, devlet denetimi konusu, işin sistematiği açısından 51 inci maddeyle ilgilidir ve her ne kadar bu maddeler Komisyonumuzca geri alınmışsa da, Komisyonumuz ekseriyetinin kesin kanaati, bu hükmün 51 inci maddede muhafaza edilmesi yolundadır.

"Sendikalar gelirlerini amaçları dışında kullanamazlar..." Bundan da tabiî hiçbir şey olamaz. Medenî Kanunun tüzelkişilerin kurulmasıyla ilgili maddeleri, zaten, bu hususları evrensel hukuk kuralları halinde düzenler. Tüzelkişilik kazanmış her topluluk, bir amaç etrafında ortaya çıkar ve o amaç istikametinde faaliyette bulunmazsa, o topluluk zaten ortadan kalkar; tüzelkişiliğini yitirmesi için gerekli kanunî muamelelere, yargı organı önünde başlanır. Bu, tüzelkişilik hukukunun evrensel kurallarından biridir. Bu gibi kuralları anayasalara yazmak âdet değildir; çünkü, bunlar, zaten bizim Anayasa Mahkememize göre de, Anayasanın ayrılmaz bir cüzü olan hukukun genel ilkeleridir.

Nihayet, sendikalar, tüm gelirlerini, devlet bankalarında muhafaza ederler. Bu, denetimi yapabilmenin şekillerinden biridir. Devlet, eğer, buna lüzum görürse, denetimi düzenlerken, kanunda buna yer verir; lüzum görmezse, yer vermez.

Yalnız, şu kadarını belirtmek istiyorum. Arkadaşlarımız, bu maddeyle, biraz evvel, İçtüzüğün 89 uncu maddesine göre geri çekilen maddeler arasında, haklı olarak irtibatlar görmektedirler ve bu irtibatların gerektirdiğini düşündükleri hükümleri, bu maddelerin bütünü içinde görmek istemektedirler. Biraz evvel, gruplar adına ve şahıslar adına burada yapılan konuşmalar sırasında ileri sürülen mülahazalar ve mütalaalar bunu gösteriyor.

Bu doğrultuda, Komisyon Başkanımız, yine İçtüzüğün 89 uncu maddesine göre verdiği bir önergeyle, şimdi görüşmekte olduğumuz 4 üncü maddenin de, biraz evvel Komisyona geri alınan maddelerle birlikte ele alınması için, bu maddeyi de geri çekmektedir.

Yalnız, bu suretle vakit kaybetmiş olduğumuza da kani değilim; çünkü, böylelikle, bütün bu maddeler hakkında genel mülahazalar, Komisyona ışık tutacak şekilde ortaya konulmuştur. Bu mülahazaları serdedenlere, Komisyonumuz, teşekkür borçludur.

Bir hususu daha bilhassa belirtmek istiyorum. Burada, kaldırılan siyaset yasağı, sendikacının kişi olarak siyaset yasağı değildir. Burada kaldırılan siyaset yasağı, sendikanın tüzelkişi olarak yap-

tığı siyaset yasağıdır. Bugünkü hukukumuza göre ve hür bir toplumda başka türlü olamaz. Kişi olarak sendikalı siyaset yapmak da serbesttir; nitekim işveren de serbesttir. Siyaset yapmak isterken, milletvekilliği adayı olmayı düşünen sendikacının durumu, bu maddede ele alınmamıştır. Bu, başka bir maddede ele alınmaktadır; bu konu, ayrıca ele alınacaktır. Bu hususun da birbirine karıştırılmaması gerektiğini belirterek sözlerime son veriyorum, teşekkür ederim. (DYP, CHP ve ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN – Sayın Kırca, teşekkür ediyorum.

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Sayın Başkan, müsaade eder misiniz.

BAŞKAN – Buyurun.

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Sayın sözcüye bir sual sormak istiyorum. Açıklamalarında müphem kalan, daha doğrusu takip edip de anlayamadığım bir ciheti sormak istiyorum.

BAŞKAN – Öyle bir usulümüz yok efendim. Sayın komisyon sözcüsünden sual sormak...

ALİ OĞUZ (İstanbul) – İzahat verdiler, açıklanmayan bir kısmın açıklanmasını istiyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Efendim, buyurun, sorun, açıklasın sayın sözcü.

ALİ OĞUZ (İstanbul) – Sayın sözcü, buyurdular ki, evrensel anlaşmalarda...

BAŞKAN – Sayın Oğuz, efendim, izin verir misiniz.

Sayın Oğuz, şimdi, bir sayın üye daha konuşacak ve bu suretle görüşmeler tamamlanmış olacak. Arkasından siz, soru sorabilirsiniz.

Sayın Gaffar Yakın?.. Yok.

Sayın Abdüllatif Şener?..

ABDÜLLATİF ŞENER (Sıvas) – Vazgeçtim.

BAŞKAN – Sayın Recep Kırış?.. Yok.

Başka söz talebi de yok.

Evet, madde üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Evet, Sayın Oğuz, soru soracaktınız...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun, Sayın Kazan, talebiniz nedir efendim; soru mu soracaksınız?

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Bir açıklama rica edeceğim de o bakımdan... Tatmin olmak istiyorum.

BAŞKAN– Ben de onu soruyorum efendim.

Buyurun.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Sayın Komisyon Sözcüsü, biraz önce, kürsüden açıklama yaparlarken, evrensel yani uluslararası sözleşmelerde açıkca yer alan bazı tabirlerin, ayrıca anayasalara konulmasına -o ifadelerin anayasalara konulmasına- gerek olmadığını ifade ettiler, yanlış anlamadıysam; ama...

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Yanlış anlıyorsunuz.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Herkes yanlış anlıyor zaten.

Halbuki, dün yaptıkları bir konuşmada bir maddede geçen bir ifadenin o maddede bulunması gereğini izah ederken de "uluslararası bir sözleşmede var; onun için burada da var" dedi; olması mı olmaması mı; ne zaman anayasaya koymak gerekiyor, ne zaman koymamak gerekiyor. Buna açıklık getirmesini rica ediyorum. Mesele budur.

BAŞKAN – Bir çelişki tespit ettiniz, onu soruyorsunuz.

Buyurun Sayın Kırca.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Biraz evvel yaptığım konuşmada, milletlerarası sözleşmelerden bahsetmedim. Evrensel nitelikte olan; yani, bütün uygar ülkelerde tatbik edilen genel hukuk ilkelerinden bahsettim. Bunlar, birbirlerinden tamamıyla ayrı kavramlardır. Biraz evvel söyledikleri sözleşme, daha evvelki konuşmalarımda benim temas ettiğim sözleşme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesidir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Türkiye'nin kendi rızasıyla imzaladığı ve onayladığı, Türkiye'yi bağlayacak şekilde, 1953 Eylülünde yürürlüğe girmiş bir sözleşmedir. Bu sözleşmede belirli temel hak ve hürriyetler düzenlenmekte ve aynı zamanda bu hak ve hürriyetlerin kullanılmasına getirilmesine cevaz verilen kısıtlamalardan bahsedilmektedir. Bu kısıtlamalar, bu sözleşmeye taraf bütün ülkeler tarafından, kendi kanun ve mevzuatıyla konulabilecek kısıtlamalardır. Ben de, zannediyorum, millî güvenlik ve kamu düzeni kavramlarının, derneklerle ilgili kısıtlamalar arasında yer alması söz konusu olduğu zaman, bu kısıtlamaların konulmasına, Türkiye'yi bağlayan söz konusu sözleşmede cevaz verildiğini belirttim. İki konunun arasında münasebet yoktur.

Teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN – Komisyona teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekilleri, madde üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır. Ancak, maddeyle ilgili komisyonun bir tezkeresi vardır; okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Hatiplerce ileri sürülen mütalaalar muvacehesinde, 4 üncü maddenin de, daha önce geri alınan maddelerle bir arada ele alınmak üzere, önergelerle birlikte, İçtüzüğün 89 uncu maddesi uyarınca komisyona geri verilmesini arz ederim.

Anayasa Komisyonu Başkanı
Şerif Ercan

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Sayın Başkan, İçtüzüğe göre böyle bir hakları var; ancak, bu davranış, bütün maddeleri böyle teker teker geri alma teşebbüsü, bu Meclisi hafife almak (DYP sıralarından "Hayır, hayır" sesleri) hatta, bütün milletle alay etmektir; böyle şey olmaz. (DYP sıralarından gürültüler) Bunlar getirilirken, hepsi belli değil miydi; nasıl olacağı belli değil miydi? Bütün bunlar geliyor, burada Anayasa gibi önemli bir mesele konuşulurken, bir usulî imkân kullanılarak, komisyona geri alıyorlar.

Bu oylamanın yapılması lazım. Oylamanın neticesinde kabul oylarınızın devamlı düştüğünü gören değerli arkadaşlarımız bir usulden faydalanarak, bu işi değişik bir mecraya sokmak istiyorlar. Kendilerinden rica ediyorum. Böyle, bütün Meclisi hafife alan, bütün milleti hafife alan bir davranışı lütfen göstermesinler. Bu oylama yapılsın, ona göre, önergeler kabul edilecekse edilir, edilmeyecekse edilmez.

BAŞKAN – Sayın Asiltürk, efendim, beyanlarınızı aldım, zabıtlara da geçti. Ancak, sizler ve Yüce Kurul...

NABİ POYRAZ (Ordu) – Sayın Başkan, oylayalım.

BAŞKAN – Efendim, müsaade buyurun...

Yüce Kurul takdir buyurur ki, Anayasanın 175 inci maddesinin ikinci fıkrası delaletiyle, 89 uncu maddeye göre, Başkanlığın yapabileceği bir şey yok "görüşmesiz iade olunur" deniliyor.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Efendim, ben, zaten...

BAŞKAN – Efendim, onu ifade buyurdunuz.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Sayın Komisyonun bu saygıyı göstermesini talep ediyorum; yani, sizin bir şey yapmanızı değil. Bu Komisyonun, bu Meclise saygı göstermesini istiyorum ve bu davranışın yanlış olduğunu söylüyorum; zannediyorum, Sayın Komisyon bu saygıyı gösterir.

BAŞKAN – Efendim, tabiî, Komisyon arzu ederse tezkeresini geri isteyebilir; ama, mademki istemiyor, biz, maddeyi ve maddeyle ilgili önergeleri...

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun efendim.

ANAYASA KOMİSYONU SÖZCÜSÜ COŞKUN KIRCA (İstanbul) – Efendim, Sayın Asiltürk, Anayasa Komisyonunu Yüce Meclise saygısızlık göstermekle itham etti; doğru olduğu kanaatinde değilim. (RP sıralarından "Doğru" sesleri) Bilakis, biraz evvel serdedilen mülahazaların ışığında hareket edebilmek içindir ki, Anayasa Komisyonu bu maddeyi geri almıştır. Buraya, birçok arkadaşlarımız geldi -isimleri de burada, kendileri de burada oturuyorlar- maddelerle irtibatı bakımından bazı endişeler ifade ettiler; bu endişeleri haklı bulduk. Arkadaşlarımızın endişelerini haklı bulmak, Meclise saygısızlık değil, Meclise saygı göstermektir efendim. (DYP, ANAP ve CHP sıralarından alkışlar)

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun efendim.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Çok basit bir sual soracağım. Bu görüşmelerin hepsi, Anayasa Komisyonuna daha önce de geldi; bu saygıyı orada duymak lüzumunu hissetmediler de, şimdi oylamadan önce mi hissediyorlar?! Böyle şey olmaz; bunu kabul etmem mümkün değil.

BAŞKAN – Sayın Asiltürk, maksadınız, ifadeniz zabıtlara geçti, anlaşıldı; bizim, İçtüzük açısından yapabileceğimiz, maalesef, bir şey yok. Onun için, madde, o maddeyle ilgili tüm önergelerle birlikte Komisyona iade edilmiştir.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Saygısızlık... (ANAP ve RP sıralarından "Oylayalım" sesleri)

BAŞKAN – Efendim, neyi oylayacağım sayın milletvekilleri; öyle bir imkânım var mı da oylayacağım; 89 uncu madde gayet açık.

HALİL İBRAHİM ARTVİNLİ (Kocaeli) – Sayın Başkan, biraz da bize bakın, hep o tarafa bakıyorsunuz!

BAŞKAN – Efendim, biraz da size bakayım, Sayın Artvinli. Peki efendim, size bakayım Sayın Artvinli; cemali bakemalinize bakıyorum ve bir kere daha ifade ediyorum; 89 uncu madde gayet açık, Komisyon isterse, iade ederim; benim yapabileceğim başka bir şey yok.

CENGİZ ALTINKAYA (Aydın) – Ara verin Sayın Başkan.

NEVZAT ERCAN (Sakarya) – Sayın Başkan, diğer grup başkanvekili arkadaşlarımızla bir

mutabakata vardık; çalışmalarımızı bu saatten itibaren sürdürmemek şeklinde bir ortak görüş belirledik.

BAŞKAN – Şimdi mi efendim?..

NEVZAT ERCAN (Sakarya) – Şimdi efendim.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Sayın Başkan... Sayın Başkan... (DYP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri... Sayın milletvekilleri...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Hepsini toptan iade edelim!..

BAŞKAN –Efendim...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) – Hepsini iade edelim efendim!..

BAŞKAN – Sayın Kazan, Komisyon isterse ceste ceste... Başkanlığın yapabileceği bir şey yok... Rica ediyorum...

Sayın milletvekilleri, grup başkanvekillerinin aralarındaki istişare neticesi Başkanlığa ilettikleri teklif şu: Bu saatten itibaren ve belki de, bir daha bu Anayasa değişiklikleriyle ilgili madde tekliflerinin sık sık Komisyondan istenmemesini sağlamak amacıyla, bu karşı çıkışı belki önlemek ve şık olmayan bu görüntüyü önlemek için, Komisyon bir çalışma yapacaktır.

LÜTFÜ ESENGÜN (Erzurum) – İkibuçuk sene daha çalışılır.

BAŞKAN – Onun için, bu saatten itibaren birleşimi kapatalım derler. Başkanlıkça da uygun...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Sayın Başkan, yalnız, gerekçeniz değişik. Biz, değerli grup başkanvekili arkadaşımızla görüştük...

NEVZAT ERCAN (Sakarya) – Benim gerekçem yok.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – arkadaşlarımız da söylüyor, gerekçesi yok. Sizin gerekçeniz değişik.

BAŞKAN – Benim yorumum...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Meclisin bu saatten sonra çalışmaması için sadece uzlaşma var; hiçbir gerekçe yok.

BAŞKAN – Sayın Asiltürk... Sayın Asiltürk...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Arkadaşımız bir gerekçe öne sürmedi ki...

BAŞKAN – Sayın Asiltürk... Sayın Asiltürk...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Ben, gerekçesini söyleyeyim...

BAŞKAN – Efendim, grup başkanvekilleri...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Oylamada 270 kişi olmadığı için kapatılıyor. (DYP sıralarından "Ooo" sesleri)

HACI FİLİZ (Kırıkkale) – İyi bak, iyi...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – Varsa oylayalım... Oylayalım...

BAŞKAN – Sayın grup başkanvekillerinin talebi de dikkate alınmak suretiyle...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) – (Kameramana hitaben) Sen, kardeşim, burada bir şey anlatılıyor, onu çekmiyorsun da, bu tarafta ne yapıyorsun!.. Bu kadar da olmaz!.. (DYP ve CHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri...

Sayın milletvekilleri, Başbakan Tansu Çiller ve Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında verilen gensoru önergesi ile diğer denetim konularını sırasıyla görüşmek için, 20 Haziran 1995 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 22.23

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ GÜNDEMİ

124 ÜNCÜ BİRLEŞİM 15 . 6 . 1995 PERŞEMBE Saat : 10.30

1

BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

2

ÖZEL GÜNDEMDE YER ALACAK İŞLER

1. — Refah Partisi Grubu Adına Grup Başkanvekili ve Kocaeli Milletvekili Şevket Kazan'ın, kısmî yerel seçimler sırasında devlet imkânlarını partizanca kullanarak Anayasa ve Seçim Kanununa aykırı hareket ettikleri iddiasıyla Başbakan Tansu Çiller ve Bakanlar Kurulu Üyeleri hakkında Anayasanın 99 uncu ve İçtüzüğün 107 nci maddeleri uyarınca bir gensoru açılmasına ilişkin önergesi (11/42) (Görüşme günü : 20.6.1995 Salı)

3

S E Ç İ M

4

OYLAMASI YAPILACAK İŞLER

5

GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

6

SÖZLÜ SORULAR

7

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

1. — Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında 437 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin 470 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/201, 1/319) (S. Sayısı : 58 ve 58'e 1 inci Ek) (Dağıtma tarihleri : 29.4.1992; 2.7.1992)

2. — Türkiye Radyo - Televizyon Gelirleri Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair 394 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret Komisyonu Raporu (1/160) (S. Sayısı : 111) (Dağıtma tarihi : 6.7.1992)

3. — Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu Kurulmasına İlişkin 77 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında 391 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret Komisyonu Raporu (1/14, 1/155) (S. Sayısı : 112) (Dağıtma tarihi : 6.7.1992)

4. — Turizm Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında 355 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 190 ve 355 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair 411 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında 187 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 187 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair 216 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Millî Eğitim, Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm, Anayasa ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/137, 1/181, 1/52, 1/62) (S. Sayısı : 116) (Dağıtma tarihi : 6.7.1992)

5. — Ödünç Para Verme İşleri Hakkında 90 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Adalet ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/9) (S. Sayısı : 180) (Dağıtma tarihi : 16.10.1992)

6. — Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Tarım, Orman ve Köyişleri ve Anayasa ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/199) (S. Sayısı : 193) (Dağıtma tarihi : 9.11.1992)

× 7. — Arsa Ofisi Kanununun Bazı Maddeleri ile 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Arsa Ofisi Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/166, 1/505) (S. Sayısı : 322) (Dağıtma tarihi : 2.4.1993)

× 8. — Çanakkale Milletvekili Hamdi Üçpınarlar ve 53 Arkadaşının, Haksız ve keyfî işlemleriyle Devleti zarara uğrattığı ve Bu Eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 240 ıncı ve İlgili Meddelerine Uyduğu İddiasıyla Devlet Eski Bakanı Halil Şıvgın Hakkında Anayasanın 100 üncü Maddesi Uyarınca Bir Meclis Soruşturması Açılmasına

İlişkin Önergesi ve Meclis Soruşturması Komisyonu Raporu (9/11) (S. Sayısı : 337) (Dağıtma tarihi : 13.10.1993)

9. — Emniyet Teşkilatı Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair 490 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/576) (S. Sayısı : 394) (Dağıtma tarihi : 31.12.1993)

10. — Yedi İlde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında 504 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/594) (S. Sayısı : 395) (Dağıtma tarihi : 31.12.1993)

11. — Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında 507 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/591) (S. Sayısı : 404) (Dağıtma tarihi : 31.12.1993)

× 12. — Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan ve 50 Arkadaşının, Bulgaristan'dan Ülkemize Gelen Soydaşlarımızın İskânı ve Konut Yapımı ile İlgili işlemlerde Mevzuata ve Kanunlara Aykırı Hareket Ederek Devleti Zarara Uğrattıkları ve Bu Eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 240 ıncı ve İlgili Maddelerine Uyduğu İddiasıyla, Eski Başbakan Yıldırım Akbulut, Devlet Eski Bakanları Işın Çelebi, İsmet Özarslan, Recep Ercüment Konukman, Mehmet Çevik ve Cemil Çiçek, Tarım ve Köyişleri Eski Bakanı Lütfullah Kayalar, Sanayi ve Ticaret Eski Bakanı Şükrü Yürür ve Enerji ve Tabiî Kaynaklar Eski Bakanı Fahrettin Kurt Haklarında Anayasanın 100 üncü Maddesi Uyarınca Bir Meclis Soruşturması Açılmasına İlişkin Önergesi ve Meclis Soruşturması Komisyonu Raporu (9/16) (S. Sayısı : 373) (Dağıtma tarihi : 10.1.1994)

13. — 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesine İlişkin 488 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (1/574) (S. Sayısı : 554) (Dağıtma tarihi : 8.2.1994)

× 14. — Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevlerinin Kuruluş ve İdaresine Dair 524 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Adalet ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/616) (S. Sayısı : 606) (Dağıtma tarihi : 23.3.1994)

15. — 2992 Sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinde ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye Ekli Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına İlişkin 520 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Adalet ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/608) (S. Sayısı : 609) (Dağıtma tarihi : 23.3.1994)

16. — Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında 491 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/579) (S. Sayısı : 624) (Dağıtma tarihi : 24.3.1994)

× 17. — İnsan Hakları Teşkilatının Kuruluş, Görev ve Yetkilerinin Belirlenmesine Dair Yetki Kanunu Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/720) (S. Sayısı : 691) (Dağıtma tarihi : 16.6.1994)

18. — Ekonomik, Kültürel, Eğitim ve Teknik İşbirliği Başkanlığı Kurulması, 206 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin İki Maddesinin Değiştirilmesi ve 190 Sayılı

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellere Bir İlave Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Dışişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/336) (S. Sayısı : 690) (Dağıtma tarihi : 22.6.1994)

× 19. — Bursa Milletvekili Turhan Tayan ve 50 Arkadaşının, Hayalî İhracat İddialarının Üzerine Gitmeyerek Devletin Zarara Uğramasına Sebebiyet Verdikleri ve Bu Eylemlerinin Türk Ceza Kanununun 240 ıncı Maddesine Uyduğu İddiasıyla, Devlet Eski Bakanı ve Başbakan Yardımcısı İsmet Kaya Erdem, Maliye ve Gümrük Eski Bakanı Ekrem Pakdemirli ve Ahmet Kurtcebe Alptemoçin ile Devlet Eski Bakanı Yusuf Bozkurt Özal Haklarında, Anayasanın 100 üncü Maddesi Uyarınca Bir Meclis Soruşturması Açılmasına İlişkin Önergesi ve Meclis Soruşturma Komisyonu Raporu (9/22) (S. Sayısı : 779) (Dağıtma tarihi : 1.3.1995)

× 20. — Bütçe Kanununda Yer Alan Bazı Hükümlerin İlgili Kanunlarında Düzenlenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/343) (S. Sayısı : 71) (Dağıtma tarihi : 12.5.1992)

× 21. — Belediye Kanununa Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı ve İçişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/306) (S. Sayısı : 82) (Dağıtma tarihi : 14.5.1992)

22. — İnsan Hakları Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı ve Anayasa ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/376) (S. Sayısı : 139) (Dağıtma tarihi : 30.6.1992)

23. — Çorum Milletvekili Cemal Şahin'in, Türk Kanunu Medenisinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/324) (S. Sayısı : 134) (Dağıtma tarihi : 6.2.1992)

24. — Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdare Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı ile Erzurum Milletvekili Rıza Müftüoğlu ve 10 Arkadaşının ve Erzurum Milletvekili İsmail Köse'nin Aynı Mahiyetteki Kanun Teklifleri ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/488, 2/9, 2/536) (S. Sayısı : 283) (Dağıtma tarihi : 12.2.1993)

25. — İl İdaresi Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve İçişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/553) (S. Sayısı : 391) (Dağıtma tarihi : 7.12.1993)

26. — Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezi Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun İki Maddesinin Yeniden Düzenlenmesine Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/355) (S. Sayısı : 66) (Dağıtma tarihi : 24.4.1992)

× 27. — Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ile Muhtar Ödenek ve Sosyal Güvenlik Yasasında Değişiklik Yapılması

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

Hakkında Kanun Tasarısı ve Sağlık ve Sosyal İşler ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/432) (S. Sayısı : 201) (Dağıtma tarihi : 16.11.1992)

× 28. — Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekili Bursa Milletvekili Turhan Tayan ile Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanvekili Hatay Milletvekili Nihat Matkap'ın; Özelleştirme Kanunu Teklifi ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (2/1142) (S. Sayısı : 699) (Dağıtma tarihi : 27.7.1994)

29. — Millî Ağaçlandırma Seferberlik Kanunu Tasarısı ile Bursa Milletvekili Turhan Tayan ve 29 Arkadaşının Millî Ağaçlandırma Seferberlik Kanun Teklifi ve Tarım, Orman ve Köyişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/744, 2/1095) (S. Sayısı : 798) (Dağıtma tarihi : 14.3.1995)

× 30. — Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekilleri Sakarya Milletvekili Nevzat Ercan, Bursa Milletvekili Turhan Tayan, Samsun Milletvekili İhsan Saraçlar, Anavatan Partisi Grup Başkanvekilleri Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu, Denizli Milletvekili Hasan Korkmazcan, Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanı Ankara Milletvekili Seyfi Oktay, İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş, Batman Milletvekili Adnan Ekmen ve 292 Arkadaşının 7.11.1982 Tarihli ve 2709 Numaralı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi, İzmir Milletvekili Cemal Tercan ve 153 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 82 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi, Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu ve 170 Arkadaşının 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Anayasaya Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/1007, 2/1110, 2/1312) (S. Sayısı : 861) (Dağıtma tarihi : 9.6.1995)

× 31. — Patent İşbirliği Antlaşmasına Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret ve Dışişleri komisyonları raporları (1/585) (S. Sayısı : 665) (Dağıtma tarihi : 10.6.1994)

× 32. — İcracı Sanatçılar, Fonogram Yapımcıları ve Yayın Kuruluşlarının Korunmasına Dair Roma Sözleşmesine Katılmamızın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı ve Millî Eğitim ve Dışişleri Komisyonları Raporları (1/819) (S. Sayısı : 811) (Dağıtma tarihi : 29.3.1995)

× 33. — Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Bern Sözleşmesinde Değişiklik Yapan ve 1979'da Tadil Edilen Paris Metnine Katılmamızın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı ve Millî Eğitim ve Dışişleri Komisyonları Raporları (1/820) (S. Sayısı : 812) (Dağıtma tarihi : 29.3.1995)

34. — 7.11.1985 Tarihli ve 3238 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/840) (S. Sayısı : 814) (Dağıtma tarihi : 29.3.1995)

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

35. — 10.10.1984 Tarih ve 3056 Sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun ile 190 Sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/854) (S. Sayısı : 852) (Dağıtma tarihi : 5.6.1995)

36. — Türk Vatandaşlığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/526) (S. Sayısı : 343) (Dağıtma tarihi : 3.5.1993)

37. — Balıkesir Milletvekili Sami Sözat ve 3 Arkadaşının; Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve Edirne Milletvekili Evren Bulut ve 3 Arkadaşının; Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu Raporu (2/647, 2/691) (S. Sayısı : 412) (Dağıtma tarihi : 31.12.1993)

38. — Çorum Milletvekili A. Adnan Türkoğlu ve 12 Arkadaşı ile Çorum Milletvekili Ateş Amiklioğlu, Muharrem Şemsek, Yasin Hatıboğlu ve Cemal Şahin'in; Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair 2809 Sayılı Kanun ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifleri ve Millî Eğitim ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (2/851, 2/987) (S. Sayısı : 757) (Dağıtma tarihi : 10.1.1995)

39. — Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanuna Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarı ve Millî Eğitim ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/356) (S. Sayısı : 734) (Dağıtma tarihi : 14.11.1994)

40. — Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanuna Ek Maddeler Eklenmesine İlişkin Kanun Tasarısı ve Millî Eğitim ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/822) (S. Sayısı : 795) (Dağıtma tarihi : 20.3.1995)

41. — Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/538) (S. Sayısı : 353) (Dağıtma tarihi : 1.7.1993)

42. — Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/802) (S. Sayısı : 778) (Dağıtma tarihi : 13.2.1995)

× 43. — Mera Kanunu Tasarısı ve Adalet ve Tarım, Orman ve Köyişleri komisyonları raporları (1/364) (S. Sayısı : 350) (Dağıtma tarihi : 23.6.1993)

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

44. — Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında Kanun Tasarısı ve İçişleri ve Tarım, Orman ve Köyişleri komisyonları raporları (1/365) (S. Sayısı : 543) (Dağıtma tarihi : 10.2.1994)

45. — Gülhane Askerî Tıp Akademisi Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (1/513) (S. Sayısı : 325) (Dağıtma tarihi : 2.4.1993)

46. — Millî Savunma Bakanlığı ile Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlıklarına Bağlı Kurumlarda Döner Sermaye Teşkili ve İşletilmesine ilişkin Kanun ile Gülhane Askerî Tıp Akademisi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Millî Savunma ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/487) (S. Sayısı : 303) (Dağıtma tarihi : 4.3.1993)

47. — 20.1.1994 Tarihli ve 3963 Sayılı Özel Dedektiflik Kanunu ile Anayasanın 89 uncu Maddesi Gereğince Cumhurbaşkanınca Bir Daha Görüşülmek Üzere Geri Gönderme Tezkeresi ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/669) (S. Sayısı : 804) (Dağıtma tarihi : 28.3.1995)

48. — Afyon Milletvekili Halil İbrahim Özsoy ve 7 Arkadaşının, 24.5.1983 Tarihli ve 2829 Sayılı Sosyal Güvenlik Kuruluşlarına Tabi Olarak Geçen Hizmet Sürelerinin Birleştirilmesi Hakkındaki Kanunun 5 inci Maddesinin Son Fıkrasının Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ile Çorum Milletvekili Ateş Amiklioğlu'nun, 2829 Sayılı Sosyal Güvenlik Kuruluşlarına Tabi Olarak Geçen Hizmetlerin Birleştirilmesi Hakkında Kanunun 5 inci Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve Sağlık ve Sosyal İşler ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (2/146, 2/604) (S. Sayısı : 788) (Dağıtma tarihi : 16.3.1995)

× 49. — Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekili Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu ve Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanvekili İçel Milletvekili Aydın Güven Gürkan'ın, Mal Bildiriminde Bulunulması Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ile İzmir Milletvekili Halil Çulhaoğlu'nun 3628 Sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun 9 ve 11 inci Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/381, 2/196) (S. Sayısı : 149) (Dağıtma tarihi : 3.7.1992)

50. — 2886 Sayılı Devlet İhale Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/396) (S. Sayısı : 342) (Dağıtma tarihi : 3.5.1993)

51. — 1136 Sayılı Avukatlık Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve İstanbul Milletvekili Orhan Ergüder ve 9 Arkadaşının; 1136 Sayılı Avukatlık Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (1/519, 2/8) (S. Sayısı : 668) (Dağıtma tarihi : 3.6.1994)

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

52. — Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekilleri Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu, Bursa Milletvekili Turhan Tayan ve Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grup Başkanvekili İçel Milletvekili Aydın Güven Gürkan'ın, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun ve 6245 Sayılı Harcırah Kanununun Bazı Maddelerinde Ek ve Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve Plan ve Bütçe komisyonları Raporu (2/382) (S. Sayısı : 148) (Dağıtma tarihi : 2.7.1992)

53. — Muhafazasına Lüzum Kalmayan Evrak ve Malzemenin Yok Edilmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/341) (S. Sayısı : 99) (Dağıtma tarihi : 25.5.1992)

54. — Kars Milletvekili Zeki Nacitarhan'ın, 9.6.1932 Tarihli ve 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ile Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış ve 20 Arkadaşının, 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanununun 134 üncü Maddesinin 2 nci Fıkrasının Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/180, 2/184) (S. Sayısı : 136) (Dağıtma tarihi : 23.9.1992)

55. — Taşınmaz Mal Zilyedliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı ve İçişleri ve Adalet komisyonları raporları (1/416) (S. Sayısı : 178) (Dağıtma tarihi : 8.10.1992)

56. — Erzurum Milletvekili İsmail Köse ve Kırklareli Milletvekili Ahmet Sezal Özbek'in, 3.4.1930 Tarih ve 1580 Sayılı Belediye Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi ile Kahramanmaraş Milletvekili Hasan Dikici ve 15 Arkadaşının, 3.4.1930 Tarih ve 1580 Sayılı Belediye Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ve İçişleri Komisyonu Raporu (2/627, 2/585) (S. Sayısı : 319) (Dağıtma tarihi : 4.3.1993)

57. — Türk Ticaret Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ile Manisa Milletvekili Tevfik Diker'in 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 8 nci Maddesinin 3 üncü Fıkrasının Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/433, 2/395) (S. Sayısı : 321) (Dağıtma tarihi : 2.4.1993)

58. — Vakıflar Umum Müdürlüğü Vazife ve Teşkilatı Hakkında Kanuna Üç Ek Madde Eklenmesine İlişkin Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/508) (S. Sayısı : 320) (Dağıtma tarihi : 2.4.1993)

59. — Konya Ovası ve Orta Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/490) (S. Sayısı : 285) (Dağıtma tarihi : 12.2.1993)

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

60. — Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı ile Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında 388 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/406, 1/152) (S. Sayısı : 151) (Dağıtma tarihi : 23.9.1992)

× 61. — Göç İdaresi Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/480) (S. Sayısı : 286) (Dağıtma tarihi : 16.2.1993)

62. — Milletlerarası Finansman Kurumuna Katılmak İçin Hükümete Salahiyet Verilmesine Dair Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/455) (S. Sayısı : 237) (Dağıtma tarihi : 26.1.1993)

× 63. — Yedek Subay, Yedeğe Ayrılmış Subay ve Astsubay Kanunu Tasarısı ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (1/419) (S. Sayısı : 185) (Dağıtma tarihi : 2.11.1992)

64. — Kars Milletvekili Zeki Nacitarhan ve 7 Arkadaşının 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun 36 ncı Maddesinin A/11 Fıkrasının Değiştirilmesi ve Anılan Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (2/276) (S. Sayısı : 284) (Dağıtma tarihi : 8.2.1993)

65. — Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ve Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/400) (S. Sayısı : 105) (Dağıtma tarihi : 15.6.1992)

66. — Türkiye Özerkleştirme, Yeniden Yapılanma ve Özelleştirme Kurumu Kuruluş, Görev ve Yetkileri ile Denetimi Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/389) (S. Sayısı : 138) (Dağıtma tarihi : 30.6.1992)

67. — Çeşitli Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/381) (S. Sayısı : 81) (Dağıtma tarihi : 14.5.1992)

68. — Tanıtma Fonu Teşkili ile 11.7.1939 Tarihli ve 3670 Sayılı Millî Piyango Teşkiline Dair Kanunun 4 üncü Maddesine Bir Bent Eklenmesi Hakkında 3230 Sayılı Kanuna Bir Ek ve Bir Geçici Madde Eklenmesine İlişkin Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/303) (S. Sayısı : 10) (Dağıtma tarihi : 15.1.1992)

69. — İzmir Milletvekili Işılay Saygın'ın, 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisinin 153 üncü Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/80) (S. Sayısı : 36) (Dağıtma tarihi : 25.2.1992)

70. — Kayseri Milletvekili Mustafa Dağcı ve 10 Arkadaşının, 9.5.1969 Tarih ve 1177 Sayılı Tütün ve Tütün Tekeli Kanununun 23 üncü Maddesine (d) Fıkrası Eklen-

mesi Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/18) (S. Sayısı : 37) (Dağıtma tarihi : 25.2.1992)

71. — Manisa Milletvekili Tevfik Diker'in, 27.7.1967 Tarihli 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ile Edirne Milletvekili Hasan Basri Eler'in, 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun 8 inci ve 116 ncı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (2/50, 2/149) (S. Sayısı : 65) (Dağıtma tarihi : 27.4.1992)

72. — Adıyaman Milletvekili Celâl Kürkoğlu'nun 31.7.1970 Tarihli ve 1324 Sayılı Genelkurmay Başkanlığının Görev ve Yetkilerine Ait Kanunun 4 üncü Maddesinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun Teklifi ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (2/212) (S. Sayısı : 90) (Dağıtma tarihi : 25.5.1992)

73. — Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekilleri Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu, Adana Milletvekili Bekir Sami Daçe ve Bursa Milletvekili Turhan Tayan'ın, Memurlar ile Diğer Kamu Görevlilerinin Bazı Disiplin Cezalarının Affı Hakkındaki 25.12.1985 Tarih ve 3249 No. lu Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/155) (S. Sayısı : 91) (Dağıtma tarihi : 25.5.1992)

74. — Trabzon Milletvekili Kemalettin Göktaş ve 25 Arkadaşının 12.3.1982 Tarihli ve 2654 Sayılı Turizmi Teşvik Kanununun 19 uncu Maddesinin (b) Fıkrasının Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Teklifi ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu (2/218) (S. Sayısı : 103) (Dağıtma tarihi : 1.6.1992)

75. — Adıyaman Milletvekili Celâl Kürkoğlu'nun, 4.1.1961 Tarihli ve 211 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun İki Maddesinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun Teklifi ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (2/221) (S. Sayısı : 104) (Dağıtma tarihi : 1.6.1992)

76. — Kars Milletvekili Zeki Nacitarhan'ın, Türk Ceza Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/197) (S. Sayısı : 130) (Dağıtma tarihi : 21.9.1992)

77. — Denizli Milletvekili Adnan Keskin'in, 22.11.1984 Tarih ve 3083 Sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanununun Geçici 3 üncü Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/114) (S. Sayısı : 131) (Dağıtma tarihi : 21.9.1992)

78. — Kırıkkale Milletvekili Abdurrahman Ünlü ve 4 Arkadaşının, 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkındaki Kanunun 13 üncü Maddesinin 4 üncü Fıkrasından Sonra Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/238) (S. Sayısı : 132) (Dağıtma tarihi : 21.9.1992)

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

79. — Aydın Milletvekili Cengiz Altınkaya'nın, 4.11.1983 Tarih ve 2942 Sayılı Kamulaştırma Kanununun 23 üncü Maddesinin Son Fıkrasının Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/257) (S. Sayısı : 137) (Dağıtma tarihi : 21.9.1992)

80. — Kayseri Milletvekili Osman Develioğlu ve 13 Arkadaşının, 843 Sayılı Türk Kanunu Medenisinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/264) (S. Sayısı : 163) (Dağıtma tarihi : 21.9.1992)

81. — Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış ve 18 Arkadaşının, 6570 Sayılı Gayrimenkul Kiraları Hakkında Kanunun 1 inci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/259) (S. Sayısı : 164) (Dağıtma tarihi : 21.9.1992)

82. — Edirne Milletvekili Hasan Basri Eler'in, 211 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 34 üncü Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (2/307) (S. Sayısı : 161) (Dağıtma tarihi : 23.9.1992)

83. — Çorum Milletvekili Cemal Şahin'in, 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunun 7 nci Maddesinin Son Fıkrasının Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve İçişleri Komisyonu Raporu (2/391) (S. Sayısı : 173) Dağıtma tarihi : 1.10.1992)

84. — İstanbul Milletvekili Sabri Öztürk ve 9 Arkadaşının, 7.2.1972 Tarih ve 1516 Sayılı İstanbul Boğaz Köprüsü ve Çevre Yolu Projesi Sahasındaki Gecekondulaın Tasfiyesi Hakkında Kanuna Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu (2/326) (S. Sayısı : 175) (Dağıtma tarihi : 5.10.1992)

85. — İstanbul Milletvekili İsmail Sancak ve 11 Arkadaşının, 24.2.1984 Tarihli ve 2981 Sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu (2/392) (S. Sayısı : 176) (Dağıtma tarihi : 5.10.1992)

86. — Çorum Milletvekili Cemal Şahin'in, 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (2/415) (S. Sayısı : 177) (Dağıtma tarihi : 5.10.1992)

87. — Denizli Milletvekili Muzaffer Arıcı ve 5 Arkadaşının, Türk Ceza Kanununun 102 nci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/386) (S. Sayısı : 182) (Dağıtma tarihi : 23.10.1992)

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

88. — Yozgat Milletvekili Mahmut Orhon'un, 23.6.1965 Tarih ve 634 Sayılı Kat Mülkiyeti Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/378) (S. Sayısı : 183) (Dağıtma tarihi : 23.10.1992)

89. — Adlî Tıp Kurumu Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında 18.6.1992 Tarih ve 3820 Sayılı Kanun ve Anayasanın 89 uncu Maddesi Gereğince Cumhurbaşkanınca Bir Daha Görüşülmek Üzere Geri Gönderme Tezkeresi ve Adalet Komisyonu Raporu (1/428, 3/543) (S. Sayısı : 184) (Dağıtma tarihi : 2.11.1992)

90. — Mahalle Muhtarlığı Kanunu Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/456) (S. Sayısı : 189) (Dağıtma tarihi : 5.11.1992)

91. — Türkiye Emekli Subaylar, Emekli Astsubaylar, Harp Malulü Gaziler, Şehit Dul ve Yetimleri ile Muharip Gaziler Dernekleri Hakkında Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve Millî Savunma ve İçişleri Komisyonları Raporları (1/437) (S. Sayısı : 191) (Dağıtma tarihi : 5.11.1992)

92. — Askerî Ceza Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Çorum Milletvekili Cemal Şahin'in 1632 Sayılı Askerî Ceza Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Millî Savunma ve Adalet Komisyonları Raporları (1/442, 2/279) (S. Sayısı : 192) (Dağıtma tarihi : 6.11.1992)

93. — Elazığ Milletvekili Ahmet Cemil Tunç ve 11 Arkadaşının, Elektrik Enerjisi Üreten Barajların Bulunduğu İllerdeki Gerçek veya Tüzelkişilerden Alınan Elektrik Bedelleri Hakkında Kanun Teklifi ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret Komisyonu Raporu (2/342) (S. Sayısı : 197) (Dağıtma tarihi : 10.11.1992)

94. — Nevşehir Milletvekili Mehmet Elkatmış ve 15 Arkadaşının, Yazar ve Fikir Adamı Ömer Okçu (Namı Müstearı Hekimoğlu İsmail'in) Affı Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/367) (S. Sayısı : 208) (Dağıtma tarihi : 19.11.1992)

95. — Şırnak Milletvekili Mahmut Alınak'ın, 3628 Sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/429) (S. Sayısı : 209) (Dağıtma tarihi : 19.11.1992)

96. — Balıkesir Milletvekili Melih Pabuççuoğlu ve 8 Arkadaşının, 3194 Sayılı İmar Kanununun Geçici 7 nci Maddesinin İkinci Fıkrasına Bir Cümle Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu (2/365) (S. Sayısı : 218) (Dağıtma tarihi : 7.12.1992)

97. — Eskişehir Milletvekili Mustafa Balcılar ve 9 Arkadaşının, 1479 Sayılı Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Ka-

nun Teklifi ve Sağlık ve Sosyal İşler ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (2/6) (S. Sayısı : 220) (Dağıtma tarihi : 7.12.1992)

98. — Şırnak Milletvekili Mahmut Alınak'ın, 1602 Sayılı Askerî Yüksek İdare Mahkemesi Kanununun Bir Maddesini Değiştiren Kanun Teklifi ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (2/453) (S. Sayısı : 231) (Dağıtma tarihi : 11.1.1993)

99. — Ziraî Mücadele ve Ziraî Karantina Kanunu Tasarısı ve Adalet ve Tarım, Orman ve Köyişleri komisyonları raporları (1/369) (S. Sayısı : 234) (Dağıtma tarihi : 11.1.1993)

100. — 3146 Sayılı Kanunun Bazı Maddeleri ile 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Sağlık ve Sosyal İşler ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/468) (S. Sayısı : 238) (Dağıtma tarihi : 26.1.1993)

101. — Şırnak Milletvekili Mahmut Alınak'ın, 205 Sayılı Ordu Yardımlaşma Kurumu Kanununun Bazı Maddelerini Değiştiren Kanun Teklifi ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (2/460) (S. Sayısı : 240) (Dağıtma tarihi : 26.1.1993)

102. — Şırnak Milletvekili Mahmut Alınak'ın, 1324 Sayılı Genelkurmay Başkanının Görev ve Yetkilerine Ait Kanunun Bazı Maddelerini Değiştiren Kanun Teklifi ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (2/458) (S. Sayısı : 241) (Dağıtma tarihi : 26.1.1993)

103. — Şırnak Milletvekili Mahmut Alınak'ın, 1600 Sayılı Askerî Yargıtay Kanununun Bir Maddesini Değiştiren Kanun Teklifi ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (2/456) (S. Sayısı : 242) (Dağıtma tarihi : 26.1.1993)

104. — Şırnak Milletvekili Mahmut Alınak'ın, 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun Bazı Maddelerini Değiştiren, Bazı Maddelerini de Yürürlükten Kaldıran Kanun Teklifi ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (2/455) (S. Sayısı : 243) (Dağıtma tarihi : 26.1.1993)

105. — Şırnak Milletvekili Mahmut Alınak'ın, 1612 Sayılı Yüksek Askerî Şûranın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (2/454) (S. Sayısı : 244) (Dağıtma tarihi : 26.1.1993)

106. — Denizli Milletvekili Adnan Keskin'in, 2.9.1971 Tarihli ve 1479 Sayılı Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununa İki Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu (2/102) (S. Sayısı : 288) (Dağıtma tarihi : 16.2.1993)

107. —Hatay Milletvekili Mehmet Dönen'in, 1479 Sayılı Bağ - Kur Yasasına Geçici Bir Madde Eklenmesine Dair Yasa Teklifi ve Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu (2/100) (S. Sayısı : 289) (Dağıtma tarihi : 16.2.1993)

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

108. — Aydın Milletvekili Nahit Menteşe'nin, 28.3.1983 Tarih ve 2809 Sayılı Yüksek Öğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanunun 10 uncu Maddesinin (f) Bendinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve Millî Eğitim Komisyonu Raporu (2/554) (S. Sayısı : 290) (Dağıtma tarihi : 16.2.1993)

109. — Hatay Milletvekili Mehmet Dönen'in, Sosyal Sigortalar Kurumu Sağlık Tesislerinde Mevcut İzdihamlara Neden Olan 1 000 TL. Muayene Ücreti ve % 20 İlaç Bedeli Tahsilatı Uygulaması Hakkındaki Kanun Teklifi ve Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu (2/85) (S. Sayısı : 305) (Dağıtma tarihi : 1.3.1993)

110. — Afyon Milletvekili Baki Durmaz'ın, 2809 Sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanunun Geçici 10 uncu Maddesine 1 Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Millî Eğitim Komisyonu Raporu (2/260) (S. Sayısı : 291) (Dağıtma tarihi : 4.3.1993)

111. — Muğla Milletvekili Nevşat Özer'in, 3.5.1985 Tarihli ve 3194 Sayılı İmar Kanununa Geçici Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu (2/467) (S. Sayısı : 299) (Dağıtma tarihi : 4.3.1993)

112. — Yozgat Milletvekili Mahmut Orhon ve 4 Arkadaşının, 2.9.1971 Tarih ve 1479 Sayılı Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu (2/315) (S. Sayısı : 304) (Dağıtma tarihi : 4.3.1993)

113. — İki İl ve Beş İlçenin Adının Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/473) (S. Sayısı : 318) (Dağıtma tarihi : 4.3.1993)

114. — Kahramanmaraş Milletvekili Ahmet Dökülmez ve 20 Arkadaşının, İskân Kanununun Ek 10 uncu Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu (2/529) (S. Sayısı : 327) (Dağıtma tarihi : 6.4.1993)

115. — Kocaeli Milletvekili H. İbrahim Artvinli'nin, Turizmi Teşvik Kanununun Ondokuzuncu Maddesinin (b) Fıkrasının Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Teklifi ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu (2/499) (S. Sayısı : 328) (Dağıtma tarihi : 6.4.1993)

116. — Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/512) (S. Sayısı : 329) (Dağıtma tarihi : 6.4.1993)

117. — Samsun Milletvekili İlyas Aktaş ve 51 Arkadaşının, Kuzey Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı Kuruluşu Hakkında Kanun Teklifi ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (2/153) (S. Sayısı : 336) (Dağıtma tarihi : 9.4.1993)

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

118. — Manisa Milletvekili Tevfik Diker'in, Kooperatifler Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve Sanayi, Teknoloji ve Ticaret Komisyonu Raporu (2/537) (S. Sayısı : 338) (Dağıtma tarihi : 13.4.1993)

119. — Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (1/528) (S. Sayısı : 345) (Dağıtma tarihi : 18.5.1993)

120. — Harp Araç ve Gereçleri ile, Silah, Mühimmat ve Patlayıcı Madde Üreten Sanayi Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Kanun Tasarısı ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret ve Millî Savunma komisyonları raporları (1/507) (S. Sayısı : 346) (Dağıtma tarihi : 18.5.1993)

121. — Şırnak Milletvekili Mahmut Alınak'ın, Milletvekilleri, İl Genel Meclis Üyeleri, Köy ve Mahalle Muhtarlarının Nezarethanelerde, Ceza ve Tutukevlerinde İncelemelerde Bulunabilmeleri Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/421) (S. Sayısı : 251) (Dağıtma tarihi : 20.5.1993)

122 — Adana Milletvekili A. Yalçın Öğütcan'ın, 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi, 2 Maddesinin Yürürlükten Kaldırılması ve Bu Kanuna Bir Madde ve Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret Komisyonu Raporu (2/640) (S. Sayısı : 359) (Dağıtma tarihi : 22.9.1993)

123. — Konya Milletvekili Mehmet Keçeciler'in, Kamu Kurum ve Kuruluşlarına İlk Defa Memur, İşçi, Geçici İşçi veya Sözleşmeli Olarak Alınacaklara Uygulanacak Sınavların Usul ve Esasları Hakkında Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/484) (S. Sayısı : 361) (Dağıtma tarihi : 9.11.1993)

124. — Sivas Milletvekili Abdullatif Şener ve 26 Arkadaşının, Asgarî Ücretten Vergi Alınmamasına Dair Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/217) (S. Sayısı : 362) (Dağıtma tarihi : 9.11.1993)

125. — Ankara Milletvekili Yücel Seçkiner ve 10 Arkadaşının, Türkiye Emekli Subaylar, Emekli Astsubaylar, Harp Malülü Gaziler, Şehit Dul ve Yetimleriyle Muharip Gaziler Dernekleri Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (2/702) (S. Sayısı : 372) (Dağıtma tarihi : 25.11.1993)

126. — Giresun Milletvekili Rasim Zaimoğlu'nun, Ankara Dışında Defnedilmiş Bulunan Cumhurbaşkanları ve Başbakanların Mezarlarının Korunması Hakkında Kanun Teklifi ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (2/771) (S. Sayısı : 386) (Dağıtma tarihi : 3.12.1993)

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

127. — Çorum Milletvekili Cemal Şahin'in, Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (2/757) (S. Sayısı : 387) (Dağıtma tarihi : 3.12.1993)

128. — Manisa Milletvekili Tevfik Diker'in, 1111 Sayılı Askerlik Mükellefiyeti Kanununa Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (2/712) (S. Sayısı : 388) (Dağıtma tarihi : 7.12.1993)

129. — Mardin Milletvekili Mehmet Gülcegün'ün, 1918 Sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkında Kanunun 47 nci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/704) (S. Sayısı : 389) (Dağıtma tarihi : 7.12.1993)

130. — Seyfettin Uzundiz Hakkındaki Ölüm Cezasının Yerine Getirilmesine Dair Başbakanlık Tezkeresi ve Adalet Komisyonu Raporu (3/1031) (S. Sayısı : 396) (Dağıtma tarihi : 31.12.1993)

× 131. — Hatay Milletvekili Ali Uyar'ın, Türk Tabipleri Birliği Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu (2/717) (S. Sayısı : 405) (Dağıtma tarihi : 31.12.1993)

132. — Eskişehir Milletvekili İ. Yaşar Dedelek ve Afyon Milletvekili Etem Kelekçi'nin 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ile Eskişehir Milletvekili Mustafa Balcılar'ın, 4.11.1981 Tarihli ve 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve Millî Eğitim Komisyonu Raporu (2/918, 2/924) (S. Sayısı : 407) (Dağıtma tarihi : 31.12.1993)

133. — Bursa Milletvekili Turhan Tayan'ın İmar Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu (2/504) (S. Sayısı : 544) (Dağıtma tarihi : 8.2.1994)

134. — Çorum Milletvekili Cemal Şahin'in Hâkimler ve Savcılarla İlgili Bazı Disiplin Cezalarının Affı Hakkındaki Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/508) (S. Sayısı : 542) (Dağıtma tarihi : 10.2.1994)

135. — Savunma Sanayii Güvenliği Kanunu Tasarısı ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (1/662) (S. Sayısı : 553) (Dağıtma tarihi : 10.2.1994)

136. — Bursa Milletvekili Fethi Akkoç ve 84 Arkadaşının, 25.8.1971 Tarihli ve 1475 Sayılı İş Kanununun 70 inci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/64) (S. Sayısı : 595) (Dağıtma tarihi : 14.2.1994)

137. — Şırnak Milletvekili Mahmut Alınak'ın, 12.4.1991 Tarihli ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun Bazı Maddelerinin Kaldırılması ve Bazı Maddelerinin

Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/422) (S. Sayısı : 592) (Dağıtma tarihi : 17.2.1994)

138. — Şırnak Milletvekili Mahmut Alınak'ın, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/427) (S. Sayısı : 593) (Dağıtma tarihi : 17.2.1994)

139. — Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Millî Eğitim Komisyonu Raporu (1/660) (S. Sayısı : 564) (Dağıtma tarihi : 16.2.1994)

140. — Askerî Hava Alanları Çevresinde Uygulanacak İnşaat ve Her Türlü Mania Sınırlamaları Hakkında Kanun Tasarısı ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (1/664) (S. Sayısı : 597) (Dağıtma tarihi : 23.2.1994)

141. — Türk Silahlı Kuvvetleri Özel Beslenme Kanununa Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (1/663) (S. Sayısı : 598) (Dağıtma tarihi : 23.2.1994)

142. — 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ile Gümüşhane Milletvekili M. Oltan Sungurlu'nun 3167 Sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (1/646, 2/330) (S. Sayısı : 596) (Dağıtma tarihi : 23.3.1994)

143. — 1412 Sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/655) (S. Sayısı : 600) (Dağıtma tarihi : 23.3.1994)

144. — İcra ve İflas Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/651) (S. Sayısı : 601) (Dağıtma tarihi : 23.3.1994)

145. — Uzlaştırma Kurullarının Kuruluş, Görev ve Yetkilerine Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/650) (S. Sayısı : 602) (Dağıtma tarihi : 23.3.1994)

146. — Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/638) (S. Sayısı : 603) (Dağıtma tarihi : 23.3.1994)

147. — İş Mahkemelerinin Kuruluşu, Görevleri ve Yargılama Usulü Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/647) (S Sayısı : 604) (Dağıtma tarihi : 23.3.1994)

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

148. — Adliye Mahkemeleri ile Üst Mahkemelerin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı ve Adalet ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/645) (S. Sayısı : 607) (Dağıtma tarihi : 23.3.1994)

149. — Hukuk Yargılama Usulü Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/654) (S. Sayısı : 610) (Dağıtma tarihi : 23.3.1994)

150. — Afyon Milletvekili Baki Durmaz, Rize Milletvekili Ahmet Kabil, Kars Milletvekili Atilla Hun, Uşak Milletvekili Ural Köklü ve Kahramanmaraş Milletvekili Hasan Dikici'nin; Millî Eğitim Bakanlığı Döner Sermaye İşletmeleri Kanun Teklifi ve Millî Eğitim Komisyonu Raporu (2/902) (S. Sayısı : 611) (Dağıtma tarihi : 23.3.1994)

151. — Şanlıurfa Milletvekili Abdurrezak Yavuz ve 9 Arkadaşının 8.3.1950 Tarih ve 5590 Sayılı Kanunun Adı ile Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Ek ve Dört Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret Komisyonu Raporu (2/673) (S. Sayısı : 612) (Dağıtma tarihi : 23.3.1994)

152. — Memurlar ve İşçiler ile Bunların Emeklilerine Konut Edindirme Yardımı Yapılması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/657) (S. Sayısı : 618) (Dağıtma tarihi : 23.3.1994)

153. — Silahlı Kuvvetler İhtiyaç Fazlası Mal ve Hizmetlerin Satış, Hibe, Devir ve Elden Çıkarılması; Diğer Devletler Adına Yurt Dışı ve Yurt İçi Alımların Yapılması ve Eğitim Görecek Yabancı Personel Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı ile Aynı Konudaki 31.5.1989 Tarihli ve 3567 Sayılı Kanun ve Anayasanın 89 uncu Maddesi Gereğince Cumhurbaşkanınca Bir Daha Görüşülmek Üzere Geri Gönderme Tezkeresi ve Millî Savunma ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/653, 1/2) (S. Sayısı : 623) (Dağıtma tarihi : 23.3.1994)

154. — 5680 Sayılı Basın Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/539) (S. Sayısı : 625) (Dağıtma tarihi : 23.3.1994)

155. — Erzurum Milletvekili İsmail Köse'nin, 3201 Sayılı Emniyet Teşkilatı Kanununa Bir Ek Madde İlave Edilmesine Dair Kanun Teklifi ve İçişleri Komisyonu Raporu ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/356) (S. Sayısı : 626) (Dağıtma tarihi : 23.3.1994)

156. — Şırnak Milletvekili Orhan Doğan ve Mahmut Alınak ile Diyarbakır Milletvekili Leyla Zana'nın Yasama Dokunulmazlıklarının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi ve Anayasa ve Adalet Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon raporları (3/395) (S. Sayısı : 627) (Dağıtma tarihi : 23.3.1994)

157. — Şırnak Milletvekili Mahmut Alınak ve Orhan Doğan'ın Yasama Dokunulmazlıklarının Kaldırılması Hakkında Başbakanlık Tezkeresi ve Anayasa ve Adalet

Komisyonları Üyelerinden Kurulu Karma Komisyon raporları (3/830) (S. Sayısı : 628) (Dağıtma tarihi : 23.3.1994)

158. — 6570 Sayılı Gayrimenkul Kiraları Hakkında Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/648) (S. Sayısı : 605) (Dağıtma tarihi : 24.3.1994)

159. — Bazı Kanunlardaki Cezaların İdarî Para Cezasına Dönüştürülmesine Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/644) (S. Sayısı : 622) (Dağıtma tarihi : 24.3.1994)

160. — Antalya Milletvekili Hasan Namal'ın, Antalya İli Kale İlçesinin Adının Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve İçişleri Komisyonu Raporu (2/819) (S. Sayısı : 633) (Dağıtma tarihi : 28.3.1994)

161. — Ticaret ve Sanayi Odaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları, Ticaret Borsaları ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kanunu Tasarısı ve Adalet ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret komisyonları raporları (1/543) (S. Sayısı : 634) (Dağıtma tarihi : 28.3.1994)

× 162. — Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (Gözden Geçirilmiş) nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı ve Millî Eğitim ve Dışişleri komisyonları raporları (1/395) (S. Sayısı : 635) (Dağıtma tarihi : 28.3.1994)

163. — 5434 Sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununa Ek Maddeler Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/676) (S. Sayısı : 643) (Dağıtma tarihi : 19.4.1994)

164. — Türk Silahlı Kuvvetlerinde İstihdam Edilecek Sözleşmeli Subaylar Hakkında Kanun Tasarısı ve Millî Savunma ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/479) (S. Sayısı : 647) (Dağıtma tarihi : 20.4.1994)

× 165. — Isparta Milletvekili Ertekin Durutürk'ün, Ayasofya Camiinin İbadete Açılması ve Topkapı Sarayı Kutsal Emanetler Dairesinde Sürekli Kur'an Okunması ile İlgili Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesi Uyarınca Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/30) (S. Sayısı : 649) (Dağıtma tarihi : 25.4.1994)

166. — Kara Avcılığı Kanunu Tasarısı ve Adalet ve Tarım, Orman ve Köyişleri komisyonları raporları (1/498) (S. Sayısı : 650) (Dağıtma tarihi : 4.5.1994)

167. — Ankara Milletvekili M. Tınaz Titiz'in; 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanununun 16 ncı Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu (2/574) (S. Sayısı : 652) (Dağıtma tarihi : 4.5.1994)

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

168. — Artvin Milletvekili Süleyman Hatinoğlu'nun 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesi Uyarınca Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/822) (S. Sayısı : 656) (Dağıtma tarihi : 13.5.1994)

169. — İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş'ın, 17.7.1964 Tarih ve 507 Sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanununun 4 üncü Maddesinin İkinci Fıkrasının Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret Komisyonu Raporu (2/1004) (S. Sayısı : 655) (Dağıtma tarihi : 16.5.1994)

170. — Edirne Milletvekili Hasan Basri Eler'in, 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (2/895) (S. Sayısı : 660) (Dağıtma tarihi : 3.6.1994)

171. — İzmir Milletvekili Işılay Saygın'ın; 17.7.1964 Tarih ve 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 43 üncü Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu (2/347) (S. Sayısı : 667) (Dağıtma tarihi : 3.6.1997)

172. — Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık ve 5 Arkadaşının; 8 Mart 1950 Tarihli ve 5590 Sayılı Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret Komisyonu Raporu (2/1087) (S. Sayısı : 670) (Dağıtma tarihi : 15.6.1994)

173. — İş Kanununa Bir Ek Madde Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/711) (S. Sayısı : 671) (Dağıtma tarihi : 15.6.1994)

174. — Hayvan Islahı Kanunu Tasarısı ve Adalet, Tarım, Orman ve Köyişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/362) (S. Sayısı : 686) (Dağıtma tarihi : 20.6.1994)

175. — Topyekûn Savunma Sivil Hizmetleri Kanunu Tasarısı ve Adalet ve İçişleri komisyonları raporları (1/684) (S. Sayısı : 687) (Dağıtma tarihi : 20.6.1994)

176. — Çorum Milletvekili Muharrem Şemsek'in; İmar Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu (2/723) (S. Sayısı : 702) (Dağıtma tarihi : 3.10.1994)

177. — Konya Milletvekili Osman Özbek ve 4 Arkadaşının, 6964 Sayılı Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanununun Bazı Madde, Bent ve Fıkralarının Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Madde, Fıkra ve Bent İlâve Edilmesine Dair Kanun Teklifi ve Tarım, Orman ve Köyişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (2/948) (S. Sayısı : 704) (Dağıtma tarihi : 10.10.1994)

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

× 178. — 15.6.1989 Tarihli ve 3579 Sayılı Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu (1/746) (S. Sayısı : 706) (Dağıtma tarihi : 13.10.1994)

179. — Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanunun İki Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/733) (S. Sayısı : 707) (Dağıtma tarihi : 13.10.1994)

180. — Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve Millî Eğitim Komisyonu Raporu (1/749) (S. Sayısı : 708) (Dağıtma tarihi : 13.10.1994)

181. — Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanununun 6 ncı Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/707) (S. Sayısı : 709) (Dağıtma tarihi : 19.10.1994)

× 182. — Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Tarım Alanın de Bilimsel, Teknik ve Ekonomik İşbirliğine İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Tarım, Orman ve Köyişleri ve Dışişleri komisyonları raporları (1/693) (S. Sayısı : 717) (Dağıtma tarihi : 19.10.1994)

× 183. — Türkiye Cumhuriyeti ve Kazakistan Cumhuriyeti Arasında Konsolosluk Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/750) (S. Sayısı : 715) (Dağıtma tarihi : 20.10.1994)

184. — Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Kurumları ile Esenlendirme (Rehabilitasyon) Tesislerine Verilecek Döner Sermaye Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Raporu (1/734) (S. Sayısı : 718) (Dağıtma tarihi : 20.10.1994)

× 185. — Türkiye Cumhuriyeti ve Türkmenistan Arasında Konsolosluk Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/745) (S. Sayısı : 716) (Dağıtma tarihi : 21.10.1994)

× 186. — Diyarbakır eski Milletvekili Sedat Yurtdaş ve Siirt eski Milletvekili Zübeyir Aydar'ın; Askerî Ceza Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifleri ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (2/1037, 2/1038) (S. Sayısı : 719) (Dağıtma tarihi : 28.10.1994)

× 187. — Türkiye Cumhuriyeti ile Bosna - Hersek Cumhuriyeti Arasında Dostluk ve İşbirliği Antlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/769) (S. Sayısı : 723) (Dağıtma tarihi : 2.11.1994)

× 188. — Türkiye Cumhuriyeti ile Moldova Cumhuriyeti Arasında Dostluk ve İşbirliği Antlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/758) (S. Sayısı : 721) (Dağıtma tarihi : 3.11.1994)

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

× 189. — Türkiye Cumhuriyeti ile Hırvatistan Cumhuriyeti Arasında Dostluk ve İşbirliği Antlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/770) (S. Sayısı : 722) (Dağıtma tarihi : 3.11.1994)

× 190. — Türkiye Cumhuriyeti ve Litvanya Cumhuriyeti Arasında Konsolosluk Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/766) (S. Sayısı : 724) (Dağıtma tarihi : 3.11.1994)

× 191. — Türkiye Cumhuriyeti ve Özbekistan Cumhuriyeti Arasında Konsolosluk Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/764) (S. Sayısı : 725) (Dağıtma tarihi : 3.11.1994)

× 192. — Samsun Milletvekili İhsan Saraçlar ve 5 Arkadaşının; 3152 Sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ve İçişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (2/1163) (S. Sayısı : 729) (Dağıtma tarihi : 3.11.1994)

× 193. — Devlet Memurları Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/652) (S. Sayısı : 727) (Dağıtma tarihi : 4.11.1994)

× 194. — Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Eğitim ve Bilim Alanında İşbirliğine İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Millî Eğitim ve Dışişleri komisyonları raporları (1/695) (S. Sayısı : 730) (Dağıtma tarihi : 14.11.1994)

× 195. — Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Spor Alanında İşbirliğine İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Millî Eğitim ve Dışişleri komisyonları raporları (1/696) (S. Sayısı : 731) (Dağıtma tarihi : 14.11.1994)

× 196. — Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Kültür ve Güzel Sanatlar Alanında İşbirliğine İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Millî Eğitim ve Dışişleri komisyonları raporları (1/700) (S. Sayısı : 732) (Dağıtma tarihi : 14.11.1994)

× 197. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Kültür Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Millî Eğitim ve Dışişleri komisyonları raporları (1/682) (S. Sayısı : 735) (Dağıtma tarihi : 14.11.1994)

198. — 190 Sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/735) (S. Sayısı : 741) (Dağıtma tarihi : 15.11.1994)

× 199. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Polonya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Teknik ve Savunma Sanayii İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı ve Millî Savunma ve Dışişleri komisyonları raporları (1/767) (S. Sayısı : 740) (Dağıtma tarihi : 18.11.1994)

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

× 200. — Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Dair Montreal Protokolü Değişikliğinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı ve Çevre ve Dışişleri komisyonları raporları (1/752) (S. Sayısı : 738) (Dağıtma tarihi : 22.11.1994)

× 201. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin Kırgızistan Cumhuriyeti Hükümetine 10 000 Adaet Eğitim Elbisesi Bağışlanmasına Dair Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı ve Millî Savunma ve Dışişleri komisyonları raporları (1/761) (S. Sayısı : 739) (Dağıtma tarihi : 22.11.1994)

202. — Terörle Mücadele Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/783) (S. Sayısı : 745) (Dağıtma tarihi : 28.11.1994)

× 203. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Polonya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/747) (S. Sayısı : 744) (Dağıtma tarihi : 1.12.1994)

× 204. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Letonya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Turizm Alanında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm ve Dışişleri komisyonları raporları (1/762) (S. Sayısı : 752) (Dağıtma tarihi : 26.12.1994)

× 205. — Dünya Turizm Teşkilatı Tüzüğünün Bazı Maddelerinde Yapılan Değişikliklerin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm ve Dışişleri komisyonları raporları (1/737) (S. Sayısı : 753) (Dağıtma tarihi : 26.12.1994)

206. — İstanbul Milletvekili Sabri Öztürk ve 7 Arkadaşının 20 Temmuz 1966 Tarih ve 775 Sayılı Gecekondu Kanununun 37 nci ve 38 inci Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınması Önergesi (2/601) (S. Sayısı : 755) (Dağıtma tarihi : 26.12.1994)

207. — Patent Kanunu Tasarısı ile Adalet, Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret, Sağlık ve Sosyal İşler, Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/495) (S. Sayısı : 756) (Dağıtma tarihi : 10.1.1995)

208. — İstanbul Milletvekili Gürol Soylu'nun; Belediye Kanunu ile İl Özel İdaresi Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/1173) (S. Sayısı : 759) (Dağıtma tarihi : 16.1.1995)

× 209. — Türkiye Cumhuriyeti ile Mısır Arap Cumhuriyeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaması ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/787) (S. Sayısı : 764) (Dağıtma tarihi : 10.2.1995)

× 210. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Kırgız Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Karşılıklı Büyükelçilik Faaliyetlerinin Gayrimenkul ve Malî Veçhelerine İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri ve

Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/672) (S. Sayısı : 765) (Dağıtma tarihi : 10.2.1995)

× 211. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkmenistan Hükümeti Arasında Karşılıklı Büyükelçilik Açılması Hususunda Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/674) (S. Sayısı : 766) (Dağıtma tarihi : 10.2.1995)

× 212. — Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/697) (S. Sayısı :767) (Dağıtma tarihi : 10.2.1995)

213. — Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Gümrük İşleri Alanında İşbirliği ve Karşılıklı Yardıma İlişkin Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/699) (S. Sayısı : 768) (Dağıtma tarihi : 10.2.1995)

214. — Bingöl Milletvekili Hüsamettin Korkutata ve 14 Arkadaşının; 219 Sayılı Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/1126) (S. Sayısı : 773) (Dağıtma tarihi : 10.2.1995)

215. — Afyon Milletvekili İsmet Attila'nın Sincanlı İlçesinin Adının «Sinanpaşa» Olarak Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve İçişleri Komisyonu Raporu (2/325) (S. Sayısı : 774) (Dağıtma tarihi : 10.2.1995)

216 — İller Bankası Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/805) (S. Sayısı : 776) (Dağıtma tarihi : 10.2.1995)

217. — Uzman Jandarma Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/786) (S. Sayısı : 777) (Dağıtma tarihi : 10.2.1995)

× 218. — Edirne Milletvekili Hasan Basri Eler'in, 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/1079) (S. Sayısı : 770) (Dağıtma tarihi : 24.2.1995)

219. — Gayrimenkul Kiraları Hakkında Kanuna Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/790) (S. Sayısı : 780) (Dağıtma tarihi : 28.2.1995)

× 220. — Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Adalet ve Dışişleri komisyonları raporları (1/780) (S. Sayısı : 787) (Dağıtma tarihi : 16.3.1995)

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

221. — Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanunun Bir Maddesinin Yürürlükten Kaldırılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve Millî Eğitim Komisyonu Raporu (1/765) (S. Sayısı : 791) (Dağıtma tarihi : 16.3.1995)

222. — Aydın Milletvekili Nahit Menteşe'nin T. C. Emekli Sandığı Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (2/1340) (S. Sayısı : 794) (Dağıtma tarihi : 16.3.1995)

× 223. — Türkiye Cumhuriyeti ile Litvanya Cumhuriyeti Arasında Dostluk ve İşbirliği Antlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/793) (S. Sayısı : 782) (Dağıtma tarihi : 20.3.1995)

× 224. — Türkiye Cumhuriyeti ile Letonya Cumhuriyeti Arasında Dostluk ve İşbirliği Antlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/796) (S. Sayısı : 783) (Dağıtma tarihi : 20.3.1995)

× 225. — Türkiye Cumhuriyeti ve Macaristan Cumhuriyeti Arasındaki Dostluk ve İşbirliği Antlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/792) (S. Sayısı : 784) (Dağıtma tarihi : 20.3.1995)

× 226. — Türkiye Cumhuriyeti ile Kazakistan Cumhuriyeti Arasında Dostluk ve İşbirliği Antlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/812) (S. Sayısı : 785) (Dağıtma tarihi : 20.3.1995)

227. — Konya Milletvekili Ahmet Remzi Hatip ve 9 Arkadaşının; 30.12.1940 Tarih ve 3958 Sayılı Gözlükçülük Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılması ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/416) (S. Sayısı : 789) (Dağıtma tarihi : 20.3.1995)

228. — Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Tasarısı ve Millî Eğitim Komisyonu Raporu (1/751) (S. Sayısı : 790) (Dağıtma tarihi : 20.3.1995)

229. — Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun ile 78 ve 190 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ve Millî Eğitim ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/736) (S. Sayısı : 796) (Dağıtma tarihi : 20.3.1995)

230. — Şırnak Milletvekili Mahmut Alınak'ın; Toprak Reformu Kanunu Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/714) (S. Sayısı : 799) (Dağıtma tarihi : 20.3.1995)

231. — Edirne Milletvekili Hasan Basri Eler'in; 5.1.1961 Tarih ve 237 Numaralı Taşıt Kanununa Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/1277) (S. Sayısı : 800) (Dağıtma tarihi : 20.3.1995)

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

232. — Trabzon Milletvekili Kemalettin Göktaş ve 16 Arkadaşının; Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununa Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/564) (S. Sayısı : 801) (Dağıtma tarihi : 20.3.1995)

× 233. — Kimyasal Silahların Geliştirilmesinin, Üretiminin, Stoklanmasının ve Kullanımının Yasaklanması ve Bunların İmhası ile İlgili Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Millî Savunma ve Dışişleri komisyonları raporları (1/797) (S. Sayısı : 792) (Dağıtma tarihi : 24.3.1995)

234. — Bayburt Milletvekili Bahaddin Elçi ve 18 Arkadaşının, 2860 Sayılı Yardım Toplama Kanununun 6 ncı Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine İlişkin Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/1106) (S. Sayısı : 809) (Dağıtma tarihi : 28.3.1995)

235. — Konya Milletvekili Ahmet Remzi Hatip ve 12 Arkadaşının, 4.11.1981 Tarih ve 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun 60 ıncı Maddesinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/637) (S. Sayısı : 810) (Dağıtma tarihi : 28.3.1995)

236. — 190 Sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/831) (S. Sayısı : 803) (Dağıtma tarihi : 29.3.1995)

237. — Orman Kanununda ve Türk Ceza Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı, Antalya Milletvekili Adil Aydın ve 3 Arkadaşının 6831 Sayılı Orman Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi, Ankara Milletvekili A. Baki Tuğ ve 23 Arkadaşının Orman Kanunu ile Türk Ceza Kanununun Birer Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi, Edirne Milletvekili Hasan Basri Eler'in Orman Kanununun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet ve Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonları Raporları (1/775, 2/1147, 2/1155, 2/1156) (S. Sayısı : 806) (Dağıtma tarihi : 29.3.1995)

238. — İzmir Milletvekili Cemal Tercan ve 2 Arkadaşının; Her Yılın Mayıs Ayının İlk Haftasının Esnaf ve Sanatkârlar Haftası Olarak İlan Edilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret Komisyonu Raporu (2/1259) (S. Sayısı : 808) (Dağıtma tarihi : 29.3.1995)

239. — Edirne Milletvekili Hasan Basri Eler'in; Gelibolu Yarımadasının ve Tarihî Değerlerinin Korunması Hakkında Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/1221) (S. Sayısı : 816) (Dağıtma tarihi : 7.4.1995)

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

240. — Ankara Milletvekili Yücel Seçkiner ve 6 Arkadaşının 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununun Ek 18 inci Maddesinin (b) Bendinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi ile Ankara Milletvekili Yücel Seçkiner ve 7 Arkadaşının, Manisa Milletvekili Tevfik Diker'in, Çorum Milletvekili Cemal Şahin'in, Manisa Milletvekili Tevfik Diker'in Aynı Mahiyetteki Kanun Teklifleri ve Millî Savunma ve Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları (2/697, 2/59, 2/285, 2/686, 2/865) (S. Sayısı : 817) (Dağıtma tarihi : 7.4.1995)

241. — Edirne Milletvekili Hasan Basri Eler ve 9 Arkadaşının Toplu Konut Kanununun 2 nci Maddesinin (d) Bendinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/1216) (S. Sayısı : 818) (Dağıtma tarihi : 18.4.1995)

× 242. — Türkiye Cumhuriyeti ile Estonya Cumhuriyeti Arasında Kültür, Eğitim, Bilim ve Spor Alanlarında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Millî Eğitim ve Dışişleri komisyonları raporları (1/789) (S. Sayısı : 819) (Dağıtma tarihi : 26.4.1995)

243. — Ankara Milletvekili M. Vehbi Dinçerler ve 98 Arkadaşının, Hükümran Bosna-Hersek Devletinin Nefsi Müdafaa İmkân ve Kabiliyetinin Takviyesi İçin Geçici Kanun Teklifi ve Dışişleri Komisyonu Raporu (2/1308) (S. Sayısı : 820) (Dağıtma tarihi : 26.4.1995)

× 244. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Litvanya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Alanlarında İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Millî Eğitim ve Dışişleri komisyonları raporları (1/795) (S. Sayısı : 821) (Dağıtma tarihi : 26.4.1995)

× 245. — Türkiye Cumhuriyeti ve Kırgız Cumhuriyeti Arasında Konsolosluk Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri Komisyonu Raporu (1/826) (S. Sayısı : 822) (Dağıtma tarihi : 26.4.1995)

246. — Manisa Milletvekili Akın Gönen'in, 1580 Sayılı Belediye Kanununun 15 inci Maddesinin 31 inci Fıkrası ile 70 inci Maddesinin 3 üncü Fıkrasının Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve İçişleri Komisyonu Raporu (2/1217) (S. Sayısı : 823) (Dağıtma tarihi : 26.4.1995)

247. — İstanbul Milletvekili Gurhan Çelebican'ın Çevre Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun Teklifi ile Balıkesir Milletvekili Melih Pabuçcuoğlu'nun Aynı Mahiyetteki Kanun Teklif ve Çevre ve İçişleri komisyonları raporları (2/1085, 2/1098) (S. Sayısı : 824) (Dağıtma tarihi : 26.4.1995)

248. — Manisa Milletvekili Tevfik Diker'in, Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununa Bağlı 1 Sayılı Ek Gösterge Cetvelinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

Teklifi ve Millî Savunma ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (2/1015) (S. Sayısı : 825) (Dağıtma tarihi : 26.4.1995)

249. — Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanuna Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı ve İçişleri Komisyonu Raporu (1/801) (S. Sayısı : 826) (Dağıtma tarihi : 26.4.1995)

250. — Diyanet İşleri Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun Bir Maddesinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun Tasarısı ve Erzurum Milletvekili İsmail Köse ve 5 Arkadaşının, Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesine Dari Kanun Teklifi ve Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (1/522, 2/1244) (S. Sayısı : 827) (Dağıtma tarihi : 26.4.1995)

251. — Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı ve İçişleri ve Millî Savunma komisyonları raporları (1/759) (S. Sayısı : 828) (Dağıtma tarihi : 26.4.1995)

252. — Ankara Milletvekili A. Bâki Tuğ ve 37 Arkadaşının, Er Kazanından İaşe Edileceklere İlişkin Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Millî Savunma ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (2/587) (S. Sayısı : 829) (Dağıtma tarihi : 26.4.1995)

253. — Kütahya Milletvekili H. Cavit Erdemir'in, Emet İlçesi Dere Mahallesi Nüfusuna Kayıtlı Mustafa Oğlu Hafize'den Doğma 1956 Doğumlu İsmail Fidancı'nın Cezasının Affı Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/1309) (S. Sayısı : 830) (Dağıtma tarihi : 26.4.1995)

254. — Konya Milletvekili Mehmet Keçeciler ve 5 Arkadaşının, 2380 Sayılı Belediyelere ve il Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunun İsminin ve 1 inci Maddesinin Değiştirilmesi ve Geçici 3 üncü Maddesinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/1253) (S. Sayısı : 831) (Dağıtma tarihi : 26.4.1995)

255. — Sakarya Milletvekili Ersin Taranoğlu'nun, Sakarya İlinde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/1274) (S. Sayısı : 832) (Dağıtma tarihi : 26.4.1995)

256. — Konya Milletvekili Mehmet Keçeciler ve 3 Arkadaşının; Büyükşehir Belediye Kanunu Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/1251) (S. Sayısı : 837) (Dağıtma tarihi : 2.5.1995)

257. — Antalya Milletvekili Faik Altun ve 8 Arkadaşının, 20.7.1966 Tarih ve 775 Sayılı Gecekondu Kanununun 3 üncü Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun

Teklifi ve Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu (2/808) (S. Sayısı : 834) (Dağıtma tarihi : 3.5.1995)

258. — Kocaeli Milletvekili Şevket Kazan ve 11 Arkadaşının, 24.2.1968 Tarih ve 1005 Sayılı İstiklâl Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatanî Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkındaki Kanunun Bir Maddesinin Değiştirilmesi ve 1 Fıkra İlâve Edilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/648) (S. Sayısı : 839) (Dağıtma tarihi : 18.5.1995)

259. — Afyon Milletvekili Gaffar Yakın'ın; 657 Sayılı Kanunun 100 üncü Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve İçtüzüğün 38 inci Maddesine Göre Doğrudan Doğruya Gündeme Alınma Önergesi (2/674) (S. Sayısı : 840) (Dağıtma tarihi : 1.6.1995)

260. — Erzurum Milletvekili Lütfü Esengün ve 11 Arkadaşının; 765 Sayılı Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/561) (S. Sayısı : 843) (Dağıtma tarihi : 1.6.1995)

261. — Mardin Milletvekili Mehmet Gülcegün'ün; Türk Ceza Kanununun 510 uncu Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/705) (S. Sayısı : 844) (Dağıtma tarihi : 1.6.1995)

262. — İzmir Milletvekili Veli Aksoy'un; Türk Ceza Kanununun 453 üncü Maddesinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/523) (S. Sayısı : 845) (Dağıtma tarihi : 1.6.1995)

263. — Ankara Milletvekili Uluç Gürkan'ın; Türk Ceza Kanununun 426 ncı Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/1029) (S. Sayısı : 847) (Dağıtma tarihi : 1.6.1995)

264. — Sakarya Milletvekili Ahmet Neidim'in; Türk Ceza Kanunu Madde 345'de Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/1177) (S. Sayısı : 849) (Dağıtma tarihi : 1.6.1995)

265. — Bursa Milletvekili Yılmaz Ovalı'nın 2644 Sayılı Tapu Kanununun 21 inci Maddesine Bir Fıkra İlavesine İlişkin Kanun Teklifi ile Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonunun Mütalaası ve İçişleri Komisyonu Raporu (2/794) (S. Sayısı : 841) (Dağıtma tarihi : 5.6.1995)

266. — İstanbul Milletvekili Ercan Karakaş'ın 765 Sayılı Türk Ceza Kanununun 536 ve 537 nci Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ile Ankara Milletvekili Uluç Gürkan ve 4 Arkadaşının 765 Sayılı ve 13.3.1926 Tarihli Türk Ceza Kanununun 536 ve 537 nci Maddelerinin Birer Fıkrasının Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/593, 2/854) (S. Sayısı : 846) (Dağıtma tarihi : 5.6.1995)

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

267. — İçel Milletvekili Fevzi Arıcı'nın 765 Sayılı Türk Ceza Kanununun 349 uncu Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/958) (S. Sayısı : 848) (Dağıtma tarihi : 5.6.1995)

268. — Malatya Milletvekili Mustafa Yılmaz'ın 765 Sayılı Türk Ceza Kanununun Ek 7 nci Maddesi ile 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ile Ankara Milletvekili A. Baki Tuğ ve 20 Arkadaşının Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/1354, 2/1332) (S. Sayısı : 850) (Dağıtma tarihi : 5.6.1995)

269. — Trabzon Milletvekili Eyüp Aşık ve 51 Arkadaşının 1.3.1926 Tarih ve 765 Sayılı Türk Ceza Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Teklifi ile Sıvas Milletvekili Azimet Köylüoğlu'nun Türk Ceza Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Adalet Komisyonu Raporu (2/790, 2/820) (S. Sayısı : 853) (Dağıtma tarihi : 5.6.1995)

× 270. — Türkiye Cumhuriyeti ile Bulgaristan Cumhuriyeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri ve Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları (1/806) (S. Sayısı : 854) (Dağıtma tarihi : 5.6.1995)

× 271. — Türkiye Cumhuriyeti ile Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Arasında Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/807) (S. Sayısı : 855) (Dağıtma tarihi : 8.6.1995)

272. — Eskişehir Milletvekili Hüsamettin Cindoruk ve İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca'nın Millet Meclisi İçtüzüğünün 73 üncü Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında İçtüzük Teklifi, Ankara Milletvekili M. Vehbi Dinçerler'in İçtüzüğün 157 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve 14 üncü Kısım Çeşitli Hükümler Bölümüne 157 nci Maddeden Sonra Gelmek Üzere Bir Madde Eklenmesi Hakkındaki İçtüzük Teklifleri, İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca'nın Millet Melisi İçtüzüğünün 36 ncı Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında İçtüzük Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/931, 2/1105, 2/1107, 2/1364) (S. Sayısı : 859) (Dağıtma tarihi : 9.6.1995)

× 273. — 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi, Bu Kanuna Ek Maddeler İlave Edilmesi ve Trafik Suçu İşleyenlere Verilecek Cezaların Gösterge Puanı Esas Alınarak Hesaplanmasına Dair Kanun Tasarısı ile Bayburt Milletvekili Bahaddin Elçi ve 19 Arkadaşının 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanununun 41 inci Maddesinin (c) Fıkrasının Değiştirilmesine İlişkin Kanun Teklifi, İs-

tanbul Milletvekili Selçuk Maruflu ve 2 Arkadaşının, Karayolları Trafik Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi, İzmir Milletvekili Cemal Tercan ve Zonguldak Milletvekili Ali Uzun'un, Karayolları Trafik Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi, Kütahya Milletvekili Mustafa Kalemli ve 3 Arkadaşının Trafik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kuruluş, Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Teklifi ve İçişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/743, 2/749, 2/901, 2/1011, 2/1113) (S. Sayısı : 860) (Dağıtma tarihi : 9.6.1995)

× 274. — Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Malezya Hükümeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/809) (S. Sayısı : 856) (Dağıtma tarihi : 13.6.1995)

× 275. — Türkiye Cumhuriyeti ile Arnavutluk Cumhuriyeti Arasında Gelir ve Servet Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri ve Plan ve Bütçe komisyonları raporları (1/810) (S. Sayısı : 857) (Dağıtma tarihi : 13.6.1995)

(×) Açık oylamaya tabi işleri gösterir.